JOHN LE CARRÉ

CHEMARE DIN TĂRÂMUL MORȚII

„Strălucitor. Realist. Suspans continuu."
OBSERVER

John le Carré

CHEMARE DIN TĂRÂMUL MORŢII

Traducere din limba engleză
DELIA RĂZDOLESCU şi GEORGE POTRA
Coperta DONE STAN

2011 RAO International Publishing Company S.A.

CAPITOLUL 1

Scurtă biografie a lui George Smiley

Atunci când s-a căsătorit cu George Smiley, către sfârşitul războiului, Lady Ann Sercomb l-a descris prietenilor ei din Mayfair, şocaţi la aflarea veştii, drept o persoană de o banalitate stupefiantă. Atunci când, doi ani mai târziu, l-a părăsit pentru un alergător de curse cubanez, aceeaşi Lady Ann avea să declare enigmatic că, dacă nu l-ar fi lăsat în momentul acela, nu ar mai fi fost niciodată în stare să-l abandoneze. Vicontele Sawley s-a dus atunci în mod special la clubul său pentru a anunţa că „pisica fusese ruptă în două“, marele secret fiind divulgat.

Doar cei care îl cunoşteau pe Smiley ar fi putut înţelege butada, care s-a bucurat o vreme de celebritate. Scund, gras şi liniştit, Smiley dădea impresia că ar cheltui o mulţime de bani pe costume de calitate proastă, ce atârnau pe trupul său îndesat ca pielea unei broaşte râioase sfrijite. Într-adevăr, Sawley a declarat la nuntă că „Sercomb s-a măritat cu un broscoi, îmbrăcat într-un pulover de lână marinăresc”. Smiley, care habar nu avea de această remarcă, înaintase legănându-se spre altar pentru a-şi căpăta sărutul ce urma să-l transforme în Făt-Frumos.

Era bogat sau sărac? Preot sau ţăran? Unde l-o fi găsit Lady Ann? Ceea ce scotea în evidenţă nepotrivirea celor doi era indiscutabila frumuseţe a lui Lady Ann, contrastul dintre acest bărbat şi tânăra sa mireasă accentuând şi mai mult misterul. Dar gurile rele au obiceiul de a-şi vedea victimele fie doar în negru, fie doar în alb şi de a le atribui păcate sau mobiluri pe care stilul concis de conversaţie le poate sugera cu uşurinţă. Iar Smiley, căruia nu i se cunoşteau şcolile absolvite, părinţii, regimentul în care servise, nici profesiunea, şi care nu era nici bogat, nici sărac, a călătorit fără etichetă în vagonul din urmă al expresului social şi avea să devină, curând după divorţ, un

bagaj pierdut, pe care nu l-a reclamat nimeni, pe raftul prăfuit al ştirilor din ajun.

Când l-a urmat pe marele campion în Cuba, Lady Ann i-a acordat un gând fugar şi lui Smiley. Deşi nu-i convenea, a fost nevoită să recunoască, cu admiraţie, că dacă ar fi existat doar un bărbat în viaţa ei acela ar fi fost Smiley. S-a felicitat, privind în urmă, că a dovedit acest lucru prin sfânta taină a căsătoriei.

Efectele plecării lui Lady Ann asupra soţului ei nu au interesat înalta societate, care se preocupă prea puţin de urmările unui eveniment senzaţional. Ar fi fost totuşi interesant de ştiut ce ar fi putut gândi Sawley şi gaşca sa despre reacţia lui Smiley; despre acest chip plinuţ, cu ochelari, crispat de efortul concentrării intelectuale când citea cu aviditate din poeţii germani minori, cu mâinile lui dolofane şi umede strânse sub mânecile lăsate. Sawley însă n-a pierdut ocazia să remarce, ridicând aproape imperceptibil din umeri, că *partir, s'est mourir un peu,* nepărând să-şi fi dat seama că, deşi Lady Ann fusese cea care fugise, de murit murise ceva din George Smiley.

Ceea ce supravieţuise din Smiley se potrivea tot atât de puţin cu aspectul său fizic ca şi dragostea sau înclinarea sa faţă de poeţii nerecunoscuţi; era vorba de profesia sa, aceea de ofiţer de informaţii. O profesie care îi plăcea şi care i-a asigurat, slavă Domnului, colegi ale căror origine şi personalitate erau tot atât de obscure ca şi ale sale. Această profesiune îi oferea, de asemenea, ceea ce cândva îi plăcuse cel mai mult în viaţă: ocazia de a face incursiuni teoretice în misterele comportamentului uman, strunite de punerea în practică a propriilor deducţii.

În cursul anilor 1920, când Smiley ieşise din şcoala sa banală pentru a intra cu pas greoi şi clipind din ochi în sihăstriile întunecate ale tot atât de banalului Oxford College, visase la frăţiile studenţeşti şi la obţinerea unor burse, precum şi la o viaţă dedicată scriitorilor obscuri ai Germaniei secolului al şaptesprezecelea. Dar preceptorul său, care îl cunoştea mai bine, l-a îndepărtat cu înţelepciune de onorurile

pe care le-ar li obţinut fără doar şi poate. Într-o frumoasă dimineaţă de iulie a anului 1928, un Smiley uimit şi roşind până în vârful urechilor s-a aşezat în faţa unei comisii de examinare a Comitetului de Cercetări Ştiinţifice pentru Străinătate, un organism despre care, lucru curios, nu auzise niciodată vorbindu-se. Jebedee (preceptorul său) îi vorbise despre această întrevedere în termeni ciudat de vagi. „De ce să nu încerci, Smiley, s-ar putea ca oamenii ăia să te ia şi vei fi plătit destul de prost ca să fii sigur că vei avea parte de colegi agreabili.” Dar pe Smiley l-a deranjat ideea şi nu a ascuns acest lucru. Îl îngrijora faptul că Jebedee, atât de precis de obicei, era atât de evaziv de data aceasta. A acceptat, mai mult în silă, să se ducă mai întâi să întâlnească „misterioasele persoane” ale lui Jebedee, înainte de a răspunde celor de la Colegiul All Souls.

Nu a fost prezentat comisiei de examinare, dar cunoştea, din vedere, jumătate din membrii ei. Printre aceştia se numărau Fielding, o autoritate de la Cambridge în materie de Ev Mediu francez, Sparke, de la Şcoala de Limbi Orientale, şi Steed-Asprey, care cinase la masa profesorilor în seara în care Smiley fusese invitatul lui Jebedee. Trebuia să recunoască faptul că fusese impresionat. Faptul că Fielding părăsise locuinţa sa, ca să nu mai vorbim de Cambridge, era, în sine, un miracol. Mai târziu, această întrevedere avea să-i evoce întotdeauna lui Smiley un dans al evantaiului, o succesiune calculată de revelaţii, fiecare dezvăluind câte un element diferit al unei entităţi misterioase. În cele din urmă, Steed-Asprey, care după toate aparenţele era preşedintele comisiei, înlătură ultimul văl de mister şi adevărul apăru în toată goliciunea lui ameţitoare. I se oferea un post în ceea ce, din lipsa unui cuvânt mai potrivit, Steed-Asprey l-a numit roşind Serviciul Secret.

Smiley a cerut timp de gândire. I s-a acordat o săptămână. Nu s-a făcut nicio aluzie la remuneraţie.

În seara aceea a rămas la Londra, într-un hotel destul de bun, şi s-a dus la teatru. Se simţea uşor zăpăcit, lucru straniu, care a avut darul să-l neliniştească. Ştia prea bine că va

accepta, că ar fi putut să-şi exprime acordul chiar la întrevedere. Doar o prudenţă instinctivă şi poate dorinţa scuzabilă de a cocheta cu Fielding îl împiedicaseră să accepte pe loc.

Imediat după ce şi-a dat acordul, a urmat instruirea: case de ţară anonime, instructori anonimi, destul de multe călătorii şi perspectiva fantastică, mai promiţătoare ca oricând, de a lucra absolut singur.

Primul său post operativ a fost relativ plăcut: o numire în calitate de Englischer Dozent la o universitate germană de provincie; prelegeri despre Keats şi vacanţe în case de vânătoare bavareze, cu grupuri de studenţi germani, serioşi şi de o confuzie solemnă. La sfârşitul fiecărei vacanţe mari, aducea în Anglia pe câţiva dintre ei, cărora le remarcase potenţiale calităţi de agenţi; trimisese în acest sens, pe căi clandestine, recomandările sale, la o adresă din Bonn. În cursul celor doi ani nu a ştiut dacă recomandările sale au fost acceptate sau ignorate. Nu avea niciun mijloc de a afla dacă vreunul dintre candidaţii săi fusese abordat. De fapt, nu ştia nici măcar dacă mesajele sale au ajuns la destinaţie, iar atunci când se afla în Anglia, nu avea niciun contact cu Departamentul.

Îndeplinind această misiune, simţămintele sale erau pe cât de diferite, pe atât de ireconciliabile. Îl atrăgea ideea de a evalua, cu detaşare, ceea ce fusese învăţat să definească drept „agent potenţial” şi care nu ascundea în fond decât o fiinţă umană; de a născoci minuscule teste de caracter şi de comportament, ce îl puteau edifica asupra calităţilor unui candidat. Din acest punct de vedere, se dovedea de o indiferenţă şi de o insensibilitate de necrezut; rolul lui Smiley era acela de mercenar internaţional în profesia respectivă, amoral şi neavând altă motivaţie decât propria satisfacţie.

Cu toate acestea, îl întrista să constate în el însuşi moartea treptată a plăcerilor fireşti. Fusese întotdeauna rezervat, dar acum fugea de tentaţiile prieteniei şi ale loialităţii umane; se ferea cu grijă de reacţiile spontane. Graţie forţei intelectului său, se străduia să observe umanitatea cu o obiectivitate

clinică şi, nefiind nici nemuritor, nici infailibil, ura şi se temea de falsitatea existenţei sale.

Smiley era însă un sentimental, iar exilul său prelungit nu a făcut decât să-i întărească dragostea profundă pentru Anglia. Cu o aviditate de nedescris, se hrănea din amintirile sale de la Oxford; îi evoca cu nostalgie frumuseţea, nonşalanţa raţională şi încetineala, calculată şi bine gândită a judecăţilor. Visa vacanţele de toamnă, bătute de vânt, de la Hartland Quay, lungile plimbări pe falezele din Cornwall, unde îşi lăsa faţa încinsă şi asudată să fie mângâiată de briza mării. Aceasta era cealaltă viaţă secretă a sa şi începu să urască intruziunea obscenă a noii Germanii, pasul apăsat şi urletele studenţilor în uniformă, cu chipurile lor arogante, cu trăsături severe, şi răspunsurile lor de trei parale. Îl irita, de asemenea, modul în care corpul profesoral al facultăţii falsificase mult iubita sa literatură germană şi a mai fost şi acea noapte, o noapte îngrozitoare din iarna anului 1937, în care Smiley stătuse în faţa ferestrei şi privise focul aprins în curtea universităţii: în jurul lui se strânseseră sute de studenţi, cu feţele jubilând şi lucind la lumina flăcărilor. În acest foc păgân, aruncau cărţi cu sutele. Ştia ce anume: Thomas Mann, Heine, Lessing şi mulţi, mulţi alţii. Iar Smiley, apărând cu mâna lui umedă făcută căuş cu mucul de ţigară aprinsă, privea, cu inima plină de ură, dar cu mintea triumfătoare, pentru că îşi cunoştea duşmanul.

Anul 1939 l-a găsit în Suedia, în calitate de agent acreditat al unui bine-cunoscut fabricant elveţian de arme de calibru redus; pentru şi mai multă securitate, relaţiile lui cu această firmă fuseseră, nu se ştie cum, antedatate. Lucrurile erau facilitate de faptul că aspectul lui Smiley se modificase întru câtva, dat fiind că îşi descoperise, în interpretarea acestui rol, un talent ce depăşea rudimentarele schimbări de frizură şi adăugarea unei mustăcioare. Jucase acest rol timp de patru ani, făcând naveta între Elveţia, Germania şi Suedia. Nu şi-ar fi închipuit niciodată că va fi în stare să trăiască atât de multă vreme sub imperiul fricii. S-a ales cu un tic nervos la ochiul stâng, de care nu scăpase nici după vreo cincisprezece ani;

tensiunea îi săpase cute pe obrajii săi plinuţi şi pe frunte. A aflat ce înseamnă să nu dormi niciodată, să nu te destinzi niciodată, să auzi, la orice oră din zi şi din noapte, bătăile grăbite ale propriei inimi, să cunoşti limitele extreme ale singurătăţii şi ale autocompătimirii, dorinţa bruscă şi nesăbuită de a poseda o femeie, de a bea, de a face un exerciţiu fizic, de a înghiţi orice drog pentru a scăpa de tensiunea interioară ajunsă la limită.

Acesta era fundalul pe care îşi exercita profesiunea sa autentică de negustor şi activitatea de spion. Cu timpul, reţeaua se mări; alte ţări începuseră să remedieze lipsa lor de prevedere şi de pregătire. În 1943, Smiley avea să fie rechemat în ţară. Nu vor trece nici şase săptămâni şi va simţi nevoia imperioasă să plece din nou. Nu i se va permite însă să plece niciodată.

— Gata, s-a sfârşit, i-a spus Steed-Asprey. Pregăteşte oameni noi, ia-ţi concediu. Însoară-te, fă ce vrei. Încearcă să te destinzi.

Smiley o ceru în căsătorie pe secretara lui Steed-Asprey, Lady Ann Sercomb.

Războiul luase sfârşit. Smiley fu plătit, iar el o luă pe încântătoarea sa soţie la Oxford, pentru a se dedica obscurităţilor literaturii germane din secolul al şaptesprezecelea. Dar, doi ani mai târziu, Lady Ann avea să plece în Cuba şi, în urma dezvăluirilor făcute de un tânăr rus, cifror funcţionând la Ottawa, s-a simţit din nou nevoie de oameni care să aibă experienţa lui Smiley.

Munca era nouă, nu comporta riscuri evidente şi, la început, i-a plăcut. Dar apăreau oameni noi, mai tineri şi care aveau poate o gândire mai proaspătă, mai deschisă. Smiley nu putea spera să fie promovat şi a înţeles, încetul cu încetul, că ajunsese la vârsta mijlocie fără să fi fost vreodată tânăr şi că se găsea, într-o manieră cât se poate de plăcută de altfel, tras pe linie moartă.

Lucrurile se schimbaseră. Steed-Asprey plecase, fugise din bâtlanul continent în India, în căutarea unei alte civilizaţii. Se urcase într-un tren la Lille în 1941, împreună cu operatorul

său radio, un tânăr belgian, şi nu s-a mai auzise nimic despre ei. Fielding s-a consacrat unei noi teorii despre Roland, aşa că nu mai rămăsese decât Maston, carieristul, recrutul de pe vremea războiului, consilier al miniştrilor în materie de Informaţii; „primul om - spusese Jebedee — care joacă la Wimbledon tenisul puterii". NATO şi măsurile disperate preconizate de către americani au modificat cu totul natura Serviciului lui Smiley. Au dispărut în întregime zilele acelea în care Steed-Asprey îi dădea instrucţiuni la un pahar de porto în apartamentul său de la ilustrul Colegiu Magdalen de la Oxford; amatorismul inspirat al unei mâini de oameni foarte calificaţi şi prost plătiţi făcuse loc eficienţei, birocraţiei şi spiritului de intrigă ce domina un imens departament guvernamental, aflat efectiv la discreţia lui Maston, cu costumele lui scumpe, titlul său nobiliar, distinsul său păr cărunt, cravatele sale argintii; Maston, care nu uita niciodată ziua de naştere a secretarei sale şi ale cărui maniere suscitau admiraţia doamnelor de la Registratură; Maston, care îşi extindea imperiul şi se muta în birouri din ce în ce mai mari, cerându-şi scuze de fiecare dată; Maston, care dădea recepţii elegante în locuinţa sa din Henley şi care se hrănea din succesele subordonaţilor săi.

Funcţionar de stat profesionist, provenit dintr-un serviciu ortodox, fusese adus în timpul războiului, ca unul care se pricepea de minune să mânuiască hârţogăria şi să adapteze strălucitul său stat-major la greoaia maşinărie a birocraţiei. Cei de sus se simţeau liniştiţi când tratau cu un om pe care îl cunoşteau bine, care era în stare să transforme orice culoare în cenuşiu; care îşi cunoştea stăpânii şi se simţea în largul său printre ei. Şi făcea toate acestea atât de bine! Îi apreciau sfiala cu care îşi cerea scuze pentru anturajul său, lipsa de sinceritate cu care apăra ciudăţeniile subordonaţilor săi, supleţea cu care prezenta noi angajamente financiare. Nu renunţa la avantajele pe care i le asigura statutul său de om cu capă şi spadă fără voia lui, purtând capa în faţa superiorilor şi păstrând spada pentru subalterni. Oficial, poziţia sa era destul de ciudată. Nu era şeful titularizat al Serviciului, ci consilier

ministerial în probleme de Informaţii, iar Steed-Asprey îl definise, odată pentru totdeauna, drept şeful Eunucilor.

Smiley se afla acum într-un univers nou: coridoare strălucitor luminate, tineri eleganţi. Se simţea plictisitor şi demodat, şi se gândea cu nostalgie la casa prăpădită cu terasă din Knightsbridge, unde începuse totul. Aspectul său părea să reflecte această stânjeneală printr-un soi de decădere fizică ce îl făcea şi mai gârbovit şi îi accentua mai mult ca niciodată asemănarea cu un batracian. Clipea mai des din ochi şi fusese poreclit „Cârtiţa“. Secretara sa debutantă îl adora însă şi se referea la el în mod invariabil cu „ursuleţul meu drag de pluş“.

Smiley era acum prea bătrân ca să mai plece în străinătate. Maston îi spusese acest lucru verde în faţă: „Oricum, dragul meu prieten, eşti prăjit după toate peregrinările tale de spion din timpul războiului. Stai mai bine acasă, bătrâne, şi ţine focul aprins în căminul nostru”.

Ceea ce şi explică de ce George Smiley se găsea, la orele două din noapte, miercuri, 4 ianuarie, într-un taxi ce îl ducea la Cambridge Circus.

CAPITOLUL 2

Deschis zi şi noapte

Se simţea în siguranţă în taxi. În siguranţă şi la căldură. O căldură de contrabandă, luată în mod fraudulos din patul său şi care îl păzea de această noapte umedă de ianuarie. O siguranţă irealǎ, dat fiind că fantoma lui Smiley era cea care străbătea străzile Londrei şi care observa nefericiţii căutători de plăceri, umblând grăbiţi sub umbrele de portari, prostituatele înveşmântate în plastic ca nişte daruri ieftine. Fantoma lui, îşi spunea el, era aceea care se ridicase din adâncimile somnului şi oprise ţârâitul strident al telefonului de pe noptieră… Oxford Street… De ce oare Londra era singura capitală din lume care îşi pierdea personalitatea noaptea? Strângându-şi şi mai mult paltonul, Smiley nu-şi amintea de niciun oraş, de la Los Angeles la Berna, care să renunţe atât de uşor la lupta sa zilnică în căutarea identităţii.

Taxiul viră spre Cambridge Circus şi Smiley se îndreptă din spate, tresărind brusc. Îşi aminti motivul pentru care îl sunase ofiţerul de serviciu, iar amintirea aceasta îl trezise brutal din visare. Conversaţia îi reveni în minte cuvânt cu cuvânt, un dar dobândit cu mult timp în urmă.

— Sunt ofiţerul de serviciu, Smiley. Îţi fac legătura cu domnul consilier…

— Smiley? Eu sunt, Maston. Ai vorbit, dacă nu mă înşel, luni, cu Samuel Arthur Fennan, la Foreign Office?

— Da… aşa e.

— Care a fost motivul?

— O scrisoare anonimă îl acuza că a fost membru al Partidului Comunist pe vremea când era la Oxford. Simplă discuţie de rutină, autorizată de către directorul Serviciilor de Securitate. „Fennan *nu a putut* să se plângă, ştia că-l voi dezvinovăţi. Nu s-a întâmplat nimic anormal, absolut nimic.“

— L-ai repezit cumva? A existat vreo ostilitate, Smiley,

spune-mi? „Dumnezeule, ce speriat pare! Se pare că Fennan a mobilizat întregul cabinet împotriva noastră.“

— Nu. Discuţia a fost deosebit de prietenească. Ne-am plăcut unul pe altul, cred. De fapt, bănuiesc că am depăşit întru câtva instrucţiunile.

— În ce sens, Smiley, cum le-ai depăşit?

— Ei bine, i-am spus, mai mult sau mai puţin, să nu se îngrijoreze.

— Ce i-ai spus?

— I-am spus să nu se îngrijoreze; era cam nervos, aşa că am încercat să-l liniştesc.

— Ce i-ai spus mai exact?

— Că nu am nicio putere şi că nici Serviciul nu are, dar că nu vedeam de ce l-am mai deranja.

— Asta e tot?

Smiley se gândi o clipă; nu-l văzuse niciodată pe Maston în felul acesta, nu păruse niciodată la cheremul cuiva.

— Da. Asta e tot, absolut tot. „Nu mă va ierta niciodată pentru asta. Poftim de vezi la ce ţi-au folosit calmul, cămăşile tale crem şi cravatele argintii, dejunurile selecte cu miniştrii.”

— A afirmat că ai pus sub semnul îndoielii loialitatea sa, că în felul acesta cariera sa la Foreign Office a fost distrusă, că a fost victima unor informatori plătiţi.

— Ce a spus? Cred că a înnebunit de tot! Ştie că este în afara oricărei bănuieli. Ce mai vrea?

— Nimic. E mort. S-a omorât aseară, la ora zece şi jumătate. A lăsat o scrisoare adresată ministrului de externe. Poliţia a sunat la unul dintre secretari şi a primit permisiunea să deschidă scrisoarea. Apoi ne-a anunţat pe noi. Va urma o anchetă, Smiley, eşti sigur, nu-i aşa?

— Sigur de ce?

— Nu contează. Vino aici cât poţi de repede.

I-au trebuit ore întregi să găsească un taxi. A apelat degeaba la trei staţii de taxiuri. În cele din urmă i-a răspuns staţia din Sloane Square şi a aşteptat la fereastra sa din dormitor, înfofolit în palton, până când a văzut taxiul trăgând la scară. Această teamă ireală, în miez de noapte, i-a reamintit

raidurile aeriene pe când se afla în Germania.

La Cambridge Circus a oprit taxiul la o distanţă de o sută de metri de birou, atât datorită obişnuinţei, cât şi pentru a-şi limpezi gândurile înainte de a se supune întrebărilor febrile ale lui Maston.

A arătat legitimaţia de serviciu sergentului de gardă şi s-a îndreptat fără să se grăbească spre ascensor.

La ieşirea din lift l-a întâmpinat uşurat ofiţerul de serviciu şi au parcurs împreună coridorul crem, luminat ca ziua.

— Maston s-a dus să-l vadă pe Sparrow la Scotland Yard. Este o întreagă discuţie privind care anume departament de poliţie să se ocupe de caz. Sparrow a propus Secţia Specială, Evelyn susţine că trebuie chemată Criminalistica, iar poliţia din Surrey nu înţelege ce i-a picat pe cap. E tot atât de complicat ca în cazul unui testament. Hai să bem o cafea în văgăuna ofiţerului de serviciu. E din cutie, dar se poate bea.

Smiley se felicită că în noaptea aceea era de serviciu Peter Guillam. Un ins bine-crescut şi prevenitor, specialist în spionajul din ţările-satelit, genul de om binevoitor, care are întotdeauna la dispoziţia ta un orar sau un briceag de care ai nevoie.

— Secţia Specială a sunat la ora douăsprezece şi cinci. Soţia lui Fennan fusese la teatru şi l-a găsit de-abia când a sosit acasă singură la ora unsprezece fără un sfert, în cele din urmă a dat telefon la poliţie.

— Locuia pe undeva prin Surrey.

— La Walliston. Exact în afara zonei controlate de poliţia metropolitană. Când au ajuns, poliţiştii au găsit pe jos, lângă cadavru, o scrisoare adresată ministrului de externe. Au telefonat comisarului-şef, care, la rândul său, l-a sunat pe ofiţerul de serviciu de la Interne, care l-a apelat pe cel de la Externe, şi aşa au obţinut, în cele din urmă, permisiunea de a deschide scrisoarea. Atunci a început distracţia.

— Spune mai departe.

— Directorul Personalului de la Ministerul de Externe ne-a sunat pe noi. Dorea numărul de telefon de acasă al consilierului. Spunea că este pentru ultima oară când

Securitatea se va mai amesteca în treburile personalului său, că Fennan fusese un angajat loial şi competent, bla… bla… bla…

— Este adevărat. Aşa şi era.

— Spunea că întreaga poveste dovedeşte incontestabil că Securitatea şi-a depăşit competenţele… că foloseşte metodele Gestapoului, ce nu sunt justificate nici măcar de vreo ameninţare reală… ş.a.m.d. I-am dat numărul de telefon al consilierului şi l-am sunat pe acesta de la un alt telefon, în timp ce directorul Personalului continua să bată câmpii. Printr-o lovitură de geniu am reuşit să eliberez linia cu Externele şi să vorbesc pe alta cu Maston, punându-l la curent. Se făcuse douăsprezece şi douăzeci. Maston a sosit aici la unu, într-o stare de nervi de parcă era gata să nască… Trebuia să raporteze ministrului a doua zi dimineaţa.

Au tăcut amândoi câteva clipe, în timp ce Guillam punea esenţă de cafea în ceşti şi turna deasupra apă fierbinte din ceainicul electric.

— Ce fel de om era?

— Cine? Fennan? Ce să-ţi zic, până acum pot să spun că am ştiut, dar gestul său este inexplicabil. După aspect, provenea dintr-o familie de evrei ortodocşi, dar s-a dezis de tot la Oxford şi a devenit marxist. Sensibil, cultivat… un om rezonabil. Se exprima cu curtoazie, ştia să asculte. Una peste alta, bine educat, îndopat de cunoştinţe. Cel care l-a denunţat, oricine o fi fost el, a avut dreptate: *a făcut parte* din Partidul Comunist.

— Ce vârstă avea?

— Patruzeci şi patru. Părea într-adevăr mai în vârstă. Smiley continua să vorbească lăsându-şi privirea să se plimbe de jur-împrejurul camerei… Un chip delicat… smoc de păr negru lins, pieptănat studenţeşte, profil de tânăr de douăzeci de ani, piele fină, uscată, ten cam palid. Foarte ridat, cute în toate direcţiile, ce-i brăzdau faţa în pătrăţele, degete foarte subţiri… un tip lapidar, care părea închis în el însuşi, nu prea sociabil. Stăpân pe sine. Se distra de unul singur. Presupun că suferea tot în singurătate.

Se ridicară în picioare la intrarea lui Maston în încăpere.

— A, Smiley. Poftim, spuse Maston deschizând uşa şi făcându-i semn cu braţul lui Smiley să intre înaintea lui. În biroul lui Maston nu se afla nici un singur obiect care să aparţină guvernului. Cumpărase cândva o colecţie de acuarele din secolul al nouăsprezecelea, iar câteva dintre ele erau agăţate pe pereţi. Restul erau lucruri de serie, îşi spuse Smiley. La drept vorbind, Maston era şi el de serie. Costumul său era puţin cam deschis la culoare ca să poată fi considerat respectabil. Şiretul monoclului său trecea de-a curmezişul invariabilei lui cămăşi crem. Purta o cravată de lână gri-deschis. Un german i-ar fi zis *flott*, gândi Smiley. Şic, ăsta era cuvântul, adevăratul gentleman din visurile unei barmaniţe.

— L-am văzut pe Sparrow. E sinucidere fără nicio îndoială. Trupul a fost luat şi, în afară de formalităţile obişnuite, comisarul-şef nu mai întreprinde nimic. Ancheta se va deschide într-o zi sau două. S-a convenit - şi mă văd nevoit să insist asupra acestui lucru, Smiley - că nu se va sufla nicio vorbă presei în legătură cu cercetările noastre anterioare privitoare la Fennan.

— Înţeleg. „Eşti periculos, Maston. Eşti slab şi ţi-e frică. Ai sacrifica pielea oricui, înaintea ta, o ştiu prea bine. Şi mă priveşti de parcă ai măsura lungimea frânghiei de care să mă spânzuri."

— Să nu crezi că îţi fac vreo critică, Smiley; la urma urmei, dacă directorul Securităţii a autorizat acea întrevedere, nu ai niciun motiv să fii îngrijorat.

— Decât în ceea ce-l priveşte pe Fennan.

— Bineînţeles. Din păcate, directorul Securităţii a omis să semneze minuta prin care propuneai acea întrevedere. Autoritatea sa a fost fără îndoială verbală, nu-i aşa?

— Da. Sunt sigur că o va confirma.

Maston îi aruncă din nou lui Smiley o privire pătrunzătoare, calculată, iar lui Smiley i se puse un nod în gât. Îşi dădea seama de propria sa intransigenţă şi mai ştia că Maston îl dorea mai receptiv, mai conciliant.

— Ştii că biroul lui Fennan a luat legătura cu mine?

— Da. Va avea loc o anchetă. S-ar putea să nu fie posibil să ţinem presa deoparte. Voi fi nevoit mai mult ca sigur să-l văd pe ministrul de interne mâine la prima oră. „Sperie-mă, nu te lăsa… Nu mai sunt tânăr… Trebuie să mă gândesc la pensie… Nu voi mai găsi de lucru… dar nu mă fac părtaş la minciunile tale, Maston.” Trebuie să fiu la curent cu toate faptele, Smiley. Trebuie să-mi fac datoria. Dacă simţi că trebuie să-mi spui ceva în legătură cu acea întrevedere, orice lucru pe care nu l-ai consemnat în raport spune-mi-l acum şi lasă-mă pe mine să-i judec importanţa.

— Nu este nimic de adăugat, într-adevăr, faţă de ceea ce figurează în dosar şi nici faţă de ceea ce ţi-am spus adineauri. Poate ţi-ar folosi ţie să ştii (acest ţie fusese cam apăsat, poate) că am dus discuţia într-o atmosferă extrem de cordială. Pretinsele acuzaţii împotriva lui Fennan erau foarte subţirele… afiliere la cercul studenţesc în anii 1930, aluzii vagi potrivit cărora ar fi continuat să fie simpatizant al Partidului Comunist. Jumătate din membrii cabinetului au fost pe listele Partidului Comunist în anii 1930. Maston se încruntă. Când am intrat în biroul său de la Foreign Office, era ca la gară, un du-te-vino permanent, aşa că i-am propus să facem o plimbare în parc.

— Continuă.

— Aşa că ne-am dus. Era o zi însorită, cam rece, dar plăcută. Am privit raţele. Maston făcu un gest de nerăbdare. Am stat vreo jumătate de oră în parc. Fennan a vorbit tot timpul. Era un om inteligent, avea darul vorbirii şi spunea lucruri interesante. Dar nervos, ceea ce nu mi s-a părut nefiresc. Oamenilor de genul acesta le place să vorbească despre ei înşişi şi cred că s-a simţit uşurat că a putut spune ce are pe suflet. Mi-a relatat întreaga poveste - părea să-i convină să menţioneze nume. Apoi ne-am dus într-o cafenea pe care o ştia el lângă Millbank.

— O *ce?*

— O cafenea. Un bar de zi. Se serveşte o cafea specială la un şiling ceaşca. Am băut şi noi.

— Înţeleg. Şi în această… atmosferă petrecăreaţă, l-ai

informat că Departamentul va recomanda să nu se ia nicio măsură împotriva lui.

— Da. Procedăm adeseori în felul acesta, dar în mod obişnuit nu menţionăm în raport. Maston dădu aprobator din cap. „Atât poate să înţeleagă şi el, gândi Smiley. Dumnezeule, cât poate fi de nesuferit.“ Smiley era deosebit de satisfăcut să constate că Maston era atât de dezagreabil cum se aşteptase.

— Aş putea aşadar deduce că sinuciderea lui - şi scrisoarea, bineînţeles - te-au surprins nespus? Nu-i găseşti nicio explicaţie?

— Ar fi uluitor să-i găsesc o explicaţie.

— Ai vreo idee cine l-a denunţat?

— Nu.

— Era căsătorit, ştiai?

— Da.

— Mă întreb… s-ar putea ca nevastă-sa să ne dea unele lămuriri. Ezit să sugerez acest lucru, dar poate cineva din cadrul Departamentului ar trebui să-i facă o vizită şi să o chestioneze, în limitele discreţiei şi ale bunului-simţ, despre întreaga istorie.

— Acum? întrebă Smiley, privindu-l impasibil.

Maston stătea în picioare la biroul său mare şi se juca cu panoplia omului de afaceri - cuţitul de tăiat hârtie, tabachera, bricheta -, întreaga serie de articole ale ospitalităţii oficiale. „Arată de sub mânecă doi centimetri buni de manşete crem, gândi Smiley, şi îşi admiră mâinile albe.“

Maston ridică privirea, îşi compusese o mască compătimitoare.

— Smiley, îmi dau seama ce simţi, clar, în ciuda acestei tragedii, trebuie să încerci să înţelegi situaţia. Ministrul de externe şi cel de interne vor cere o informare cât se poate de amănunţită cu privire la această treabă şi îmi revine mie sarcina să le-o înaintez. În special informaţiile privind starea de spirit a lui Fennan imediat după întrevederea cu… cu noi. Poate că i-a spus ceva soţiei sale. Nu este neapărat nevoie să-i fi spus, dar trebuie să fim realişti.

— Vrei să mă duc *eu*, acolo?

— Cineva trebuie să se ducă. Este problema cu ancheta. Ministrul de interne va lua, bineînţeles, o decizie în acest sens, dar în momentul de faţă pur şi simplu nu deţinem datele necesare. Timpul ne presează, tu cunoşti cazul şi tot tu eşti cel care a făcut investigaţiile preliminare. Nimeni altul nu mai are timpul material să se informeze. Dacă trebuie să se ducă cineva, acela nu poţi fi decât tu.

— Când vrei să plec?

— Se pare că doamna Fennan este o femeie destul de originală. Străină. Evreică, de asemenea, mi se pare. A suferit mult în timpul războiului, ceea ce complică şi mai mult lucrurile. Este o persoană care ştie ce vrea şi, după câte se pare, moartea soţului ei a lăsat-o relativ indiferentă. Dar nu este decât o aparenţă, bineînţeles. Este însă un om raţional şi comunicativ. După spusele lui Sparrow, este dispusă să ne ajute şi va accepta probabil să te primească îndată ce soseşti acolo. Poliţia din Surrey ar putea să o prevină de venirea ta şi vei avea deci posibilitatea să te duci la ea mâine-dimineaţă, la prima oră. Îţi voi telefona acolo, ceva mai târziu, în cursul zilei.

Smiley se întoarse, gata de plecare.

— O… Smiley… Simţi mâna lui Maston pe braţul său şi se răsuci pentru a-l privi. Maston arbora un zâmbet pe care în mod normal îl rezerva doamnelor mai în vârstă din cadrul Serviciului. Smiley, poţi conta pe mine, ştii bine. Poţi conta pe sprijinul meu.

„Doamne, gândi Smiley, chiar că munceşti douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Un cabaret non-stop, asta eşti. Deschis zi şi noapte.” Ieşi în stradă.

CAPITOLUL 3

Elsa Fennan

Merridale Lane este unul dintre acele locuri din Surrey în care locuitorii duc o luptă neîntreruptă împotriva stigmatului mahalalei. Copacii, forţaţi cu dragoste şi îngrăşăminte să crească în fiecare curte din faţă, disimulează de bine de rău sărăcăcioasele „case pitoreşti", ce se ghemuiesc în spatele lor. Caracterul rustic al locului este accentuat şi de bufniţele de lemn ce veghează deasupra numelor caselor şi de piticii gata să se sfărâme ce îşi păstrează echilibrul precar deasupra bălţilor cu caraşi aurii. Locuitorii din Merridale Lane nu-şi revopsesc piticii, dispreţuind acest obicei considerat a fi al celor de la periferia oraşelor; pentru acelaşi motiv nu-şi lustruiesc bufniţele, preferând să aştepte cu răbdare ca anii să dea acestor odoare o patină venerabilă şi ca bârnele garajului să se mândrească cu urmele lăsate de gândaci şi de viermi.

Străduţa nu este chiar o fundătură, contrar celor pretinse de către agenţii imobiliari. După ce trece de intersecţia de la Kingston, străduţa înaintează nervoasă subţiindu-se într-un drumeag cu pietriş, care, la rândul său, după ce trece de Merries Field, degenerează într-o potecă amărâtă, noroioasă, sfârşind ceva mai departe într-o uliţă ce nu se deosebeşte cu nimic de Merridale Lane. Cam până în anul 1920, această străduţă ducea la o biserică parohială, iar această biserică se înălţa acum pe ceea ce este practic un refugiu pietonal pe drumul către Londra, iar drumeagul ce ducea cândva credincioşii la locul de rugăciune oferă acum o legătură de prisos între locuitorii din Merridale Lane şi Cadogan Road. Fâşia de câmp deschis ce se numeşte Merries Field a dobândit o faimă depăşind propriile aspiraţii; a băgat un fitil chiar în inima Consiliului Districtual, iscând discordie între conservatori şi urbaniştii progresişti, de o asemenea intensitate, încât cu un anumit prilej întreaga maşinărie a

administraţiei locale din Wallinston s-a oprit în loc. Acum s-a instalat un fel de compromis natural: Merries Field nu a fost nici modernizat, nici conservat de cei trei piloni de oţel plasaţi la intervale regulate de-a curmezişul lui. În mijloc se află un fel de colibă de canibali, cu un acoperiş de paie, numită „Adăpostul Eroilor din Război“, ridicată în 1951, în amintirea plină de recunoştinţă a celor căzuţi în cele două războaie, servind drept loc de refugiu pentru bătrâni şi pentru oameni obosiţi. Nimeni nu pare să se fi întrebat ce ar căuta bătrânii şi obosiţii la Merries Field, dar cel puţin păianjenii şi-au găsit adăpost sub acoperiş; ca loc de odihnă pentru constructorii pilonilor, coliba era considerată deosebit de confortabilă.

Smiley ajunse, pe jos, imediat după orele opt dimineaţa, lăsând maşina în faţa postului de poliţie, care se găsea la o depărtare de zece minute de mers agale.

Ploua cu găleata, o ploaie deosebit de rece, care îi biciuia fără milă obrajii.

Poliţia din Surrey încetase să se mai intereseze de cazul respectiv, însă Sparrow trimisese, de la el putere, un ofiţer al Secţiei Speciale, care trebuia să rămână la comisariat şi să servească drept agent de legătură, dacă era nevoie, între Serviciul de Securitate şi poliţie. Nu exista niciun dubiu asupra modului în care Fennan şi-a găsit sfârşitul. Un glonţ tras de la distanţă mică i-a traversat tâmpla, iar arma era un pistol mic franţuzesc, fabricat la Lille, în 1957. Pistolul a fost găsit lângă cadavru. Toate elementele acreditau teza sinuciderii.

Merridale Lane, nr. 15, era o casă joasă, în stil Tudor, cu dormitoare construite la stradă, sub acoperiş, şi cu un garaj pe jumătate din scândură. Avea un aspect neîngrijit, dacă nu chiar părăginit. Dădea mai curând impresia, gândi Smiley, că ar fi locuită de artişti. Decorul nu părea să se potrivească deloc cu Fennan, care evoca mai curând ideea de periferie şic şi de tinere străine angajate pe casă şi masă.

Desfăcu lanţul porţii şi urcă fără să se grăbească aleea ce ducea la uşa din faţă, încercând cu greu să discearnă semnele vieţuirii prin ferestrele montate într-un caroiaj de plumb. Era

foarte frig. Smiley apăsă butonul soneriei.

Elsa Fennan îi deschise uşa.

— Mi s-a telefonat şi am fost întrebată dacă mă deranjează să vă primesc. N-am ştiut ce să răspund. Intraţi, vă rog, rostise ea cu o urmă de accent german.

Era probabil mai în vârstă decât Fennan. O femeie plăpândă, aprigă, de vreo cincizeci de ani şi mai bine, cu părul tuns foarte scurt şi vopsit în culoarea nicotinei. În ciuda fragilităţii ei, dădea impresia de curaj şi de putere de a îndura greutăţile, iar ochii căprui, ce străluceau pe chipul ei mic, cu trăsături neregulate, aveau o intensitate uluitoare. Era o faţă trecută, brăzdată şi răvăşită de ani de zile, faţa unui copil îmbătrânit, întotdeauna înfometat şi vlăguit, eternul chip al refugiatului, al prizonierului, îşi spuse Smiley.

Îi întinse o mână foarte curată, trandafirie şi osoasă.

— Sunteţi persoana care l-a chestionat pe soţul meu cu privire la loialitatea lui, spuse ea. Îl conduse într-un salonaş scund şi întunecat, în care nu ardea focul. Smiley se simţi stânjenit şi josnic. Loialitate faţă de cine, faţă de ce? Ea nu părea ostilă. Smiley era un opresor, iar ea se resemnase în faţa oprimării.

— Soţul dumneavoastră mi-a plăcut foarte mult. Ar fi fost disculpat.

— Disculpat? Disculpat de ce vină?

— În urma primelor mărturii, o anchetă era necesară… o scrisoare anonimă… mi s-a încredinţat cazul. Făcu o pauză şi o privi cu îngrijorare sinceră. Aţi suferit o pierdere teribilă, doamnă Fennan… sunteţi probabil epuizată. Cred că nu aţi dormit toată noaptea.

— Vă mulţumesc, îi răspunse ea fără să pară impresionată de compasiunea lui. Am puţine speranţe să pot dormi astăzi. Somnul este un lux pe care nu mi-l pot permite. Cu un aer melancolic, îşi lăsă privirea către trupul ei plăpând. Trebuie să mă împac cu propriul meu trup douăzeci şi patru de ore pe zi. Am trăit împreună mai mult decât majoritatea oamenilor, în ceea ce priveşte afirmaţia că am suferit o pierdere teribilă, da, presupun că aşa este. Dar ştiţi, domnule Smiley, de atâta

vreme nu am deţinut nimic în afară de o periuţă de dinţi, încât nu m-am obişnuit să posed nimic, nici chiar după opt ani de căsnicie. În plus, am învăţat să sufăr fără să mă plâng.

Îi făcu semn să ia loc, îşi trase fusta sub ea cu un gest de modă veche şi se aşeză în faţa lui. În cameră era foarte frig. Smiley se întrebă dacă trebuia să deschidă el conversaţia; nu îndrăznea să o privească, fixa vag un punct din faţa lui, făcând eforturi disperate de a-şi da seama ce se ascundea sub chipul trecut, uzat, al Elsei Fennan. Smiley avu impresia că a trecut o veşnicie înainte ca ea să înceapă sa vorbească.

— Spuneaţi că l-aţi plăcut. După câte se pare, nu i-aţi lăsat această impresie.

— Nu am văzut scrisoarea soţului dumneavoastră, dar am fost pus la curent în privinţa conţinutului ei. Chipul grav, umflat, al lui Smiley se întoarse din nou către ea. Este pur şi simplu de neînţeles. Practic, i-am spus că era… că voi recomanda încetarea investigării.

Ea nu schiţă niciun gest, aşteptându-l să continue.

Ce ar fi putut să-i spună? „Îmi pare rău că l-am ucis pe soţul dumneavoastră, doamnă Fennan, dar nu mi-am făcut decât datoria. (Datoria faţă *de cine,* pentru numele lui Dumnezeu?) A fost membru al Partidului Comunist acum douăzeci şi patru de ani, pe vremea când era la Oxford; recenta promovare îi dădea acces la informaţii ultrasecrete. Un individ care se agită ca musca la arat n-a avut altă treabă decât să ne trimită o scrisoare anonimă şi am fost nevoiţi să-i dăm curs. Ancheta i-a provocat soţului dumneavoastră o depresiune nervoasă, care l-a împins la sinucidere.“ Smiley nu spuse nimic.

— A fost un joc, spuse ea, pe neaşteptate, un conflict absurd de idei; nu a avut nimic de a face nici cu el, nici cu altă persoană. De ce vă ocupaţi de noi? întoarceţi-vă la Whitehall şi căutaţi alţi spioni pe planşetele voastre de desen. Făcu o pauză fără să dea vreun semn de emoţie, în afară de flăcările pe care le aruncau ochii ei. Suferiţi de o boală veche, domnule Smiley, continuă ea, luând o ţigară din pachet; şi am văzut multe victime ale acestei boli. Mintea se separă de trup,

gândeşte ruptă de realitate, conduce un regat de hârtie şi ticluieşte la rece pierderea victimelor ei de hârtie. Dar, uneori, despărţirea dintre lumea dumitale şi lumea noastră nu este completă; dosarelor le cresc capete, braţe şi picioare şi momentul acesta este groaznic, nu-i aşa? Numele au familii şi dosare, precum şi raţiuni umane care să explice tristele consemnări din dosare şi aşa-zisele păcate. Când se întâmplă lucruri de genul acesta, mi-e milă de voi. Se întrerupse din nou o clipă, apoi continuă: Se întâmplă ca în cazul statului şi poporului. Statul este şi el un vis, un simbol a ceva care nu există, o deşertăciune. O minte fără trup, un joc cu norii de pe cer. Dar statele fac războaiele, nu-i aşa, şi întemniţează oamenii? A-şi clădi visele din doctrine, câtă puritate! Soţul meu şi eu însămi am fost curăţaţi, nu-i aşa? îl privea fix, iar accentul ei devenise mai pronunţat.

— Vă numiţi statul, domnule Smiley; nu vă găsiţi locul printre oamenii adevăraţi. Aţi aruncat o bombă din cer: nu coborâţi aici pentru a privi sângele, pentru a auzi ţipetele. Nu ridicase glasul; privirea ei se pierdea în gol, undeva dincolo de Smiley. Păreţi şocat. Ar trebui să plâng, presupun, dar nu mai am lacrimi, domnule Smiley. Sunt secătuită, copiii durerii mele sunt morţi. Vă mulţumesc că aţi venit, domnule Smiley. Acum puteţi pleca, nu mai aveţi ce face aici.

Smiley şedea pe scaun uşor aplecat în faţă, frecându-şi mâinile dolofane aşezate pe genunchi. Părea îngândurat şi cuprins de cucernicie, ca un băcan citind Evanghelia. Pielea feţei îi era albă şi lucea la tâmple şi deasupra buzei superioare. Doar sub ochi era o umbră de culoare, jumătăţi de lună mov, intersectate de rama grea a ochelarilor săi.

— Ascultaţi, doamnă Fennan, acea întrevedere a fost aproape o formalitate. Cred că soţului dumneavoastră i-a făcut plăcere, că a fost chiar mulţumit că întreaga istorie s-a rezolvat.

— Cum *puteţi* spune un asemenea lucru, cum puteţi, acum când…

— Vă repet, doamnă, că acesta este adevărul. Discuţia nici măcar nu a avut loc într-un birou oficial. Când am ajuns

acolo, mi-am dat seama că biroul lui Fennan era un fel de cameră de trecere între alte două încăperi, aşa că am plecat în parc şi în cele din urmă ne-am dus într-o cafenea. Nu se poate spune, vă daţi seama, că a fost un interogatoriu în adevăratul sens al cuvântului. I-am spus chiar că nu are de ce să se îngrijoreze, da, aşa i-am spus. Nu înţeleg deloc acea scrisoare, nu are niciun…

— Nu mă refer la scrisoare, domnule Smiley, ci la ceea ce mi-a spus el mie.

— Cum adică?

— Întrevederea aceea l-a tulburat nespus, aşa mi-a mărturisit. Când s-a întors luni noapte, era disperat, aproape incoerent. S-a prăbuşit într-un fotoliu şi l-am convins să se ducă la culcare. I-am dat un calmant, care l-a ajutat să doarmă jumătate din noapte. A doua zi dimineaţa o luase iar de la capăt cu această istorie. L-a obsedat până la moarte.

Se auzi telefonul sunând la etajul de sus. Smiley se ridică în picioare.

— Scuzaţi-mă… trebuie să fie de la serviciu. Vă deranjează?

— Telefonul este în dormitorul din faţă, exact deasupra noastră.

Smiley urcă încet treptele, într-o stare de absolută nedumerire. Ce naiba putea să-i spună lui Maston?

Ridică receptorul, privind mecanic numărul înscris pe aparat.

— Walliston 2944.

— Suntem Centrala telefonică. Bună dimineaţa, domnule. Apelul dumneavoastră pentru opt şi jumătate.

— O… o, da, mulţumesc foarte mult.

Puse receptorul în furcă, încântat de răgazul momentan ce i se oferea. Aruncă o privire scurtă în jurul încăperii. Era camera lui Fennan, austeră, dar confortabilă. În faţa căminului cu gaze erau două fotolii. Smiley îşi aminti că, după război, Elsa Fennan a fost ţintuită la pat timp de trei ani. Fără îndoială, din obişnuinţă, ca un ecou al acelor vremuri, cei doi se instalau seara în fotoliile din dormitor. Intrândurile de pe

fiecare parte a sobei erau pline de cărţi. Într-un colţ mai îndepărtat, se găsea un birou, pe care se afla o maşină de scris. Felul în care erau dispuse lucrurile în cameră trăda o atmosferă de intimitate, era de-a dreptul emoţionant şi poate că pentru prima oară Smiley simţi cu putere întreaga dramă a morţii lui Fennan. Se întoarse în salon.

— Era pentru dumneavoastră. Apelul pentru opt şi jumătate, de la Centrală.

Cum ea păstra tăcerea, Smiley îi aruncă o privire lipsită de curiozitate. Dar ea se întorsese şi se uita pe fereastră; nu-i vedea decât spatele subţire nemişcat, foarte drept, părul lins şi scurt, închis la culoare, în lumina dimineţii.

O privi insistent. Îi trecu ceva prin minte, ceva de care ar fi trebuit să-şi dea seama în dormitorul de sus, o idee atât de incredibilă încât, pentru o clipă, creierul său fu incapabil să o asimileze. Continuă să vorbească mecanic; trebuia să iasă de acolo, să fugă de telefon şi de întrebările isterice ale lui Maston, să se îndepărteze de Elsa Fennan şi de casa ei întunecată şi tulburătoare. Să plece şi să mediteze.

— Am abuzat destul de răbdarea dumneavoastră, doamnă Fennan. Vă voi urma sfatul şi mă voi întoarce la Whitehall.

Din nou, mâna rece şi plăpândă, din nou cuvinte de compasiune de-abia şoptite. Îşi luă paltonul din vestibul şi ieşi în lumina dimineţii. Soarele de iarnă tocmai apăruse pentru o clipă după ploaie şi colora în tonuri palide şi proaspete copacii şi casele din Merridale Lane. Cerul era plumburiu, iar lumea de sub el era ciudat de luminoasă, reflectând razele soarelui pe care le furase de nicăieri.

Smiley porni agale pe poteca de pietriş, temându-se ca Elsa Fennan să nu-l cheme înapoi.

Chinuit de gânduri îngrijorătoare, se reîntoarse la poliţie. În primul rând, doamna Fennan nu ceruse Centralei telefonice să fie chemată la ora opt şi jumătate în dimineaţa aceea.

CAPITOLUL 4

„La Fântână”

Comisarul-şef de la Secţia Criminalistică a poliţiei din Wallinston era un personaj corpolent, jovial, care evalua competenţa profesională în raport cu numărul de ani de serviciu şi nu vedea nimic rău în acest obicei al său.

Inspectorul Mendel, dimpotrivă, era zvelt, cu ochi de veveriţă cercetătoare şi vorbea foarte repede din colţul gurii. Smiley îl compară în mintea lui cu un portar de fotbal, un om care îşi cunoştea teritoriul şi căruia nu-i plăceau intruşii.

— Am primit un mesaj din partea departamentului dumneavoastră, domnule, vi se cere să telefonaţi imediat consilierului. Spunând acestea, după ce i-a arătat telefonul cu mâna lui enormă, comisarul a ieşit prin uşa deschisă a biroului său. Mendel a rămas. Smiley îl privi o clipă scrutător, ca o bufniţă, cântărind omul care se afla în faţa lui.

— Închideţi uşa.

Mendel se apropie de uşă şi o închise fără zgomot.

— Vreau să cer o informaţie la Centrala telefonică din Walliston. Cui trebuie să mă adresez?

— În mod normal, supraveghetoarei adjuncte. Supraveghetorul-şef este totdeauna cu capul în nori. Ea este cea care face toată treaba.

— Cineva, din Merridale Lane, nr. 15, a cerut să fie apelat de Centrală la ora opt şi jumătate dimineaţa. Vreau să ştiu ora exactă când s-a făcut solicitarea şi de către cine. Vreau să mai ştiu dacă acest apel trebuie repetat în fiecare dimineaţă şi, în cazul acesta, vreau să cunosc toate detaliile.

— Ştiţi numărul?

— Walliston 2944. Abonatul este probabil Samuel Fennan.

Mendel se apropie de telefon şi formă zero. Aşteptând să i se răspundă, îi spuse lui Smiley:

— Nu vreţi să ştie nimeni despre această cerere a

dumneavoastră, nu-i aşa?

— Nu. Nici măcar dumneata. Probabil că nu ne va fi de niciun folos. Dacă începem să trăncănim despre crimă, vom…

Mendel obţinu Centrala şi o ceru pe supraveghetoarea adjunctă.

— Suntem Secţia Criminalistică din Walliston, biroul comisarului. Facem o anchetă… da, desigur… aştept să mă sunaţi… Pe linia noastră cu oraşul, Walliston 2421.

Puse telefonul în furcă şi aşteptă să-l sune Centrala.

— Deşteaptă fată, spuse el, fără să-l privească pe Smiley. Telefonul sună, iar el începu să vorbească imediat: Cercetăm o spargere în Merridale Lane. La numărul 18. S-ar putea ca făptaşul să se fi folosit de casa de la numărul 15, ca punct de observaţie, pentru a putea opera în casa de vizavi. Puteţi afla dacă au fost primite sau solicitate apeluri la postul Walliston 2944 în cursul ultimelor douăzeci şi patru de ore?

Urmă o pauză. Mendel acoperi microfonul cu mâna şi se întoarse către Smiley, schiţând un zâmbet. Smiley îl plăcu pe loc.

— Întreabă fetele, spuse Mendel, şi va cerceta şi fişele de apel. Mendel reîncepu convorbirea şi notă câteva cifre pe carnetul comisarului. Brusc se încordă şi se aplecă peste birou. A, da? întrebă el pe un ton indiferent, ce contrasta cu atitudinea lui. Când a cerut acest lucru? Altă pauză… 19.55… un bărbat, da? Fata este sigură, nu-i aşa?… Da, înţeleg, e-n regulă. Oricum, vă mulţumesc foarte mult. Cel puţin ştim cum stăm… deloc, mi-aţi făcut un mare serviciu… o simplă ipoteză, asta e tot… trebuie să căutăm altă pistă. Bine, mulţumesc. Sunteţi foarte amabilă şi vă rog să păstraţi tăcerea despre povestea aceasta… La revedere. Puse receptorul în furcă, rupse foaia din carnet şi o vârî în buzunar.

— Este o cafenea nenorocită în apropiere, spuse Smiley repede. Trebuie să mănânc ceva. Te invit la o cafea.

Telefonul sună. Smiley aproape îl simţi pe Maston la celălalt capăt al firului. Mendel îl privi o clipă şi păru să înţeleagă. Lăsă aparatul să sune şi părăsiră imediat comisariatul, îndreptându-se către High Street.

Cafeneaua „La Fântână”, ţinută de domnişoara Gloria Adam, era în stil Tudor, plină de alămuri şi harnaşamente, fiind renumită pentru mierea de ţară mai scumpă cu şase penny decât în orice altă prăvălie. Domnişoara Adam în persoană servea cea mai proastă cafea ce se putea bea la sud de Manchester şi îşi numea clienţii „prietenii mei”. Domnişoara Adam nu făcea afaceri cu prietenii, pur simplu îi prăda, ceea ce mărea cumva iluzia de amatorism cu pretenţii pe care domnişoara Adam se străduia din răsputeri să o menţină. Originile ei erau obscure, deşi, când vorbea de tatăl ei, îi spunea adesea „colonelul”. Prietenii domnişoarei Adam, pe care această amiciţie i-a costat deosebit de mult, răspândiseră vorba că gradul de colonel îi fusese acordat de către Armata Salvării.

Mendel şi Smiley se aşezară la masa din colţ, lângă sobă, şi aşteptau să li se aducă ceea ce comandaseră. Mendel îi aruncă lui Smiley o privire ciudată.

— Operatoarea îşi aminteşte apelul foarte bine; a venit la sfârşitul turei ei, aseară, la ora douăzeci fără cinci. S-a solicitat un apel la opt treizeci, în dimineaţa aceasta. Fennan însuşi a făcut comanda, fata este absolut sigură.

— De ce?

— Se pare că Fennan a mai sunat la Centrală în ziua de Crăciun şi a fost tot ea de serviciu. Dorea să le ureze tuturor Sărbători fericite. Fata a fost foarte impresionată. Au stat de vorbă destul de mult. Este sigură că acelaşi glas a făcut comanda de ieri. „Un domn foarte educat”, a spus ea.

— Da, dar nu are sens. A scris o scrisoare de sinucigaş la ora douăzeci şi treizeci. Ce s-a întâmplat între orele douăzeci şi douăzeci treizeci?

Mendel luă o servietă uzată din piele. Nu avea încuietoare şi semăna mai degrabă cu o mapă pentru partituri, gândi Smiley. Inspectorul scoase un dosar galben şi i-l întinse lui Smiley.

— Facsimilul scrisorii. Şeful a spus să vă dau o copie. Originalul se trimite la Externe şi o altă copie la Marlene Dietrich.

— Cine dracu' mai este şi asta?

— Îmi cer scuze, domnule. Aşa îi spunem noi consilierului dumneavoastră. Cam toţi cei din Secţia Specială îi spun aşa.

„Minunat, gândi Smiley, absolut minunat." Deschise dosarul şi privi facsimilul. Mendel continua să vorbească:

— Este prima scrisoare de sinucigaş dactilografiată pe care am văzut-o vreodată. Şi prima, care să poarte data şi ora. Totuşi, semnătura pare autentică. Am comparat-o la comisariat cu o recipisă semnată de el în care era vorba de un obiect pierdut. Sunt identice.

Scrisoarea părea dactilografiată la o maşină de scris portabilă. Ca şi denunţul anonim. Era semnată, clar şi lizibil, de către Fennan. Sub adresa tipărită în frontispiciu, era scrisă data şi dedesubt ora: 10.30 p.m.

> Sir David,
>
> După multe ezitări, am decis să-mi iau viaţa. Nu pot petrece restul zilelor ce mi-au rămas de trăit într-o atmosferă de suspiciune, de neloialitate. Îmi dau seama că mi-a fost distrusă cariera şi că sunt victima unor informatori plătiţi.
>
> Al dumneavoastră,
>
> Samuel Fennan

Smiley reciti aceste rânduri de câteva ori, concentrat, cu buzele strânse, ridicând surprins din sprâncene.

— Cum v-aţi dat seama?

— De ce să-mi dau seama?

— De apelul Centralei de azi-dimineaţă.

— O, l-am primit eu. Credeam că este pentru mine. Nu era… sunase Centrala. Nu mi-a picat fisa., credeam că este pentru ea. Am coborât şi i-am spus.

— Aţi coborât?

— Da. Au telefonul sus, în dormitor. De fapt, arată mai curând a salonaş… Doamna Fennan a fost mult timp ţintuită la pat şi cred că au lăsat camera aşa cum era pe atunci. O parte din ea seamănă mai mult cu un birou: cărţi, maşină de

scris, masă de lucru şi aşa mai departe.

— Maşina de scris?

— Da. Portabilă. Cred că a folosit-o ca să dactilografieze scrisoarea aceasta. Dar, vezi dumneata, când am preluat apelul, nu mi-a trecut prin cap că nu ar putea fi pentru doamna Fennan.

— De ce?

— Are insomnii, aşa mi-a spus. Chiar a glumit pe tema aceasta. Când am sfătuit-o să se ducă să se odihnească, mi-a răspuns: „Trebuie să mă împac cu propriul meu trup douăzeci şi patru de ore pe zi. Am trăit împreună mai mult decât majoritatea oamenilor”. A adăugat că somnul este un lux de care este privată. Atunci, de ce ar fi cerut să fie sunată la ora opt treizeci?

— De ce să ceară soţul ei? Sau oricine altcineva? E aproape ora mesei. Doamne, ai grijă de serviciile publice!

— Ai dreptate. Şi pe mine m-a intrigat. Birourile Foreign Office-ului se deschid în mod tacit târziu, pe la zece, cred. Totuşi, dacă Fennan nu se trezea până la opt treizeci, ar fi trebuit să dea zor să se îmbrace, să se bărbierească, să ia micul dejun şi să prindă trenul. De altfel, putea să-l trezească nevastă-sa.

— Poate că a înşirat gogoşi în legătură cu insomniile ei, spuse Mendel. Femeile pretind că nu dorm, că au migrene, chestii d-astea. Îi fac pe bărbaţi să creadă că sunt nervoase şi temperamentale. Tâmpenii, de cele mai multe ori.

— Nu, ea n-ar fi putut chema Centrala, spuse Smiley negând din cap. Nu a fost acasă până la ora zece patruzeci şi cinci. Presupunând chiar că s-ar fi înşelat în privinţa orei la care s-a întors acasă, nu putea să se ducă la telefon fără să observe cadavrul soţului ei. Şi n-o să-mi spună nimeni că prima ei reacţie, după ce l-a găsit mort, a fost să se urce la etaj şi să telefoneze la Centrala telefonică solicitând un apel a doua zi dimineaţă, devreme, nu-i aşa?

Îşi băură cafeaua în tăcere.

— Altceva, spuse Mendel.

— Da?

— Nevastă-sa s-a întors de la teatru la unsprezece fără un sfert, aşa e?

— Aşa zice ea.

— A fost singură?

— Habar n-am.

— Pariez că nu a fost singură. Pariez că a fost *forţată* să spună adevărul asupra acestui lucru şi a bătut ora la maşină pentru a-şi crea un alibi.

Gândurile lui Smiley se întoarseră la Elsa Fennan, la furia ei, la resemnarea ei. I se păru ridicol să se vorbească despre ea în acest fel. „Nu. Nu Elsa Fennan. Nu."

— Unde a fost găsit trupul? întrebă Smiley.

— La baza scării.

— La baza scării?

— Da întins de-a curmezişul holului. Cu arma sub el.

— Şi biletul? Unde era?

— Lângă el, pe parchet.

— Altceva?

— Da, o cană cu cacao în salon.

— Înţeleg. Fennan se hotărăşte să e sinucidă. Cere Centralei telefonice să fie sunat la ora opt şi jumătate. Îşi pregăteşte o cană cu cacao şi o duce în salon. Urcă în dormitor şi bate scrisoarea de adio la maşină. Coboară din nou, se împuşcă, lăsând cacaua nebăută. Toate se leagă foarte bine.

— Da, nu-i aşa? Apropo, n-ar fi bine să sunaţi la serviciu?

— Uite aşa se strică o prietenie frumoasă, îi spuse Smiley, aruncându-i o privire echivocă. Îndreptându-se către automatul de lângă uşa pe care scria „Intrarea străinilor interzisă", îl auzi pe Mendel murmurând: „Presupun că asta spui tuturor". Zâmbea într-adevăr în timp ce forma numărul lui Maston.

Maston dorea să-l vadă imediat.

Se reîntoarse la masă. Mendel învârtea linguriţa într-o a doua ceaşcă de cafea, ca şi cum această operaţiune cerea maximum de atenţie. Mânca o chiflă foarte mare.

— Trebuie să mă întorc la Londra, spuse Smiley, oprindu-se în dreptul lui.

— Ei bine, aşa i se dă drumul lupului între oi, comentă Mendel, întorcându-şi brusc privirea de veveriţă către Smiley. Mă înşel oare? Vorbea din vârful buzelor, restul gurii fiind ocupat cu mestecatul chiflei.

— Dacă Fennan a fost omorât, nicio forţă de pe lume nu va putea împiedica presa să pună mâna pe această poveste… spuse el, adăugând în sinea lui: „Cred că lui Maston nu-i va plăcea deloc. Ar fi preferat sinuciderea”.

— Orice ar fi, trebuie să luăm în considerare şi această eventualitate, nu-i aşa?

Smiley nu răspunse nimic, încruntându-se cu multă seriozitate. Îl putea auzi pe Maston ridiculizându-i suspiciunile, respingându-le agasat cu un hohot de râs.

— Nu ştiu ce să zic, chiar nu ştiu, spuse el în cele din urmă.

„Trebuie să mă întorc la Londra, gândi el, la Casa Ideală a lui Maston, la lupta pe viaţă şi pe moarte a suspiciunilor şi a oprobiilor. La absurditatea includerii unei tragedii umane în limitele unui raport de trei pagini.”

Ploua din nou, o ploaie călduţă, mocănească. Între Cafeneaua „La Fântână“ şi comisariatul de poliţie reuşi să se ude până la piele. Îşi scoase paltonul şi îl aruncă pe bancheta din spate a maşinii. Se simţea uşurat că pleca din Walliston, cu toate că trebuia să se ducă la Londra. Când viră pentru a se angaja pe şoseaua principală, zări cu colţul ochiului silueta lui Mendel, cu pălăria lui moale, cenuşie, înnegrită de ploaie, îndreptându-se stoic, cu paşi apăsaţi, către gară. Lui Smiley nu-i trecuse prin cap să se ofere să-l ducă la Londra şi îşi reproşa acum lipsa de amabilitate. Mendel, indiferent la subtilităţile situaţiei, deschise portiera din partea cealaltă şi se urcă în maşină.

— Ce noroc, remarcă el. Urăsc trenurile. Mergeţi la Cambridge Circus? Aţi putea să mă lăsaţi şi pe mine în apropiere de Westminster?

Porniră şi Mendel scoase o cutie veche verde de tutun şi începu să-şi sucească o ţigară. O apropie de gură, se răzgândi, i-o oferi lui Smiley, aprinzându-i-o cu o brichetă extraordinară ce arunca o flacără albastră de vreo cinci centimetri.

— Păreţi deosebit de îngrijorat, spuse Mendel.

— Sunt.

— Dracul acela pe care nu-l cunoşti îţi pune capac în cele din urmă, spuse Mendel după câteva minute de tăcere.

Parcurseseră şapte sau opt kilometri, când Smiley trase maşina la marginea drumului.

— Te-ar deranja foarte mult dacă ne-am întoarce la Walliston? întrebă el, privindu-l pe Mendel.

— Bună idee. Hai să mergem s-o luăm la întrebări.

Smiley întoarse maşina şi porni fără grabă la drum către Walliston, cu destinaţia Merridale Lane. Lăsându-l pe Mendel în maşină, porni pe jos pe poteca de pietriş, ce îi era deja familiară.

Ea îi deschise uşa şi, fără să scoată un cuvânt, îl conduse în salonaş. Purta aceeaşi rochie, iar Smiley se întrebă cum îşi petrecuse timpul de când o lăsase singură în dimineaţa aceea.

Se plimbase oare prin casă sau a stat nemişcată pe un scaun în salon? Sau sus în dormitorul cu fotolii de piele? Cum se simţea ea ca proaspătă văduvă? Îşi putea da oare seama de ce i se întâmplase, mai era încă în starea aceea de exaltare tainică care începe odată cu doliul? Se privea în oglinzi, străduindu-se să discearnă vreo schimbare, oroarea întipărită pe faţă sau încercând să plângă atunci când nu putea?

Niciunul dintre ei nu se aşeză, amândoi evitând din instinct să repete întrevederea de dimineaţă.

— Îmi pare foarte rău că vă deranjez din nou, doamnă Fennan, dar trebuie să vă mai întreb ceva.

— În legătură cu apelul acela, presupun; apelul de la Centrala telefonică?

— Da.

— Mi-am închipuit că s-ar putea să vă intrige. O femeie care are insomnii să ceară să fie trezită dimineaţa devreme, spuse ea, făcând eforturi să pară dezinvoltă.

— Da. Mi s-a părut ciudat, mărturisesc. Vă duceţi des la teatru?

— O dată la două săptămâni. Ştiţi, sunt membră a Clubului Weybridge Repertory. Particip la toate activităţile lui. Am un

loc rezervat, în prima marţi a fiecărei serii de reprezentaţii. Soţul meu lucra marţea până târziu. Nu mă însoţea niciodată; nu se deranja decât pentru piesele clasice.

— Dar îi plăcea Brecht, nu-i aşa? L-au interesat foarte mult reprezentaţiile date la Londra de către „Berliner Ensemble”.

Îl privi o clipă, apoi surâse brusc. Smiley îşi dădea seama pentru întâia oară de acel zâmbet. Era încântător, întregul ei chip luminându-se ca al unui copil.

Smiley avu o imagine fugitivă a Elsei Fennan pe vremea când era fetiţă - băieţoasă, sprintenă, subţire ca o trestie, semănând cu Mica Fadette a lui George Sand, pe jumătate femeie, pe jumătate fetişcană, volubilă, mincinoasă. Şi-o imagină în chip de *Backfisch*, cum le spun germanii celor de vârsta ingrată a pubertăţii, seducătoare, bătându-se ca o pisică pentru a-şi apăra drepturile. Dar o văzu şi înfometată, chircită în lagărul de concentrare, agăţându-se cu toată puterea de viaţă. Zâmbet patetic, care evoca deopotrivă inocenţa de altădată şi arma oţelită, folosită în lupta pentru supravieţuire.

— Mă tem că explicaţia pentru acest apel frizează ridicolul, spuse ea. Am o memorie foarte proastă, de-a dreptul îngrozitoare. Când mă duc la cumpărături, uit ce am de cumpărat, îmi aranjez o întâlnire prin telefon şi uit de ea imediat după ce am pus receptorul în furcă. Invit lume să-şi petreacă sfârşitul de săptămână la noi şi când vin musafirii nu găsesc pe nimeni acasă. Uneori, când este absolut necesar să-mi amintesc ceva, dau telefon la Centrală şi cer operatoarei să mă sune cu câteva minute înainte de ora respectivă. E ca un nod la batistă, însă nodul nu ne poate răsuna în urechi, nu-i aşa?

Smiley o scruta din priviri. I se uscase gâtul şi fu nevoit să-şi înghită saliva înainte de a o întreba:

— Pentru ce aţi solicitat apelul de data aceasta, doamnă Fennan?

— Asta-i problema, îi răspunse ea, arborând din nou surâsul său încântător. Am uitat complet.

CAPITOLUL 5

Maston la lumina lumânărilor

Rulând fără să se grăbească spre Londra, Smiley nu mai era conştient de prezenţa lui Mendel alături de el.

A fost o vreme când însăşi ideea de a se afla la volanul unei maşini era o destindere pentru el; când găsea, în irealitatea unei lungi călătorii solitare, un paliativ pentru mintea sa tulburată, când oboseala câtorva ore de condus îi permitea să uite cele mai serioase griji.

Poate că acesta este unul dintre semnele cele mai subtile ale maturităţii şi anume că nu mai putea să-şi mortifice astfel creierul. Recurgea acum la măsuri mai severe: a încercat chiar, o dată, să-şi imagineze o plimbare printr-un mare oraş european, reţinând, la Berna, de pildă, magazinele şi imobilele prin faţa cărora avea să treacă în drumul său de la Catedrală până la Universitate. Dar, în ciuda acestor exerciţii mentale atât de drastice, fantomele prezentului îşi făceau apariţia şi-i goneau visele. Era Ann, care îi furase pacea sufletească, Ann, care cândva făcuse prezentul atât de important pentru el şi îl deprinsese cu mici tabieturi cotidiene şi care, părăsindu-l, îl lăsase fără nimic.

Nu-i venea să creadă că Elsa Fennan îşi ucisese bărbatul. Instinctul o învăţase să apere, să agonisească lucrurile preţioase ale vieţii, să construiască în jurul ei simbolurile unei existenţe normale. Nu era în ea niciun fel de agresivitate, niciun fel de voinţă în afară de aceea de a păstra ceea ce dobândise.

„Dar poţi să ştii? Ce scrisese Hesse?“ „Ce ciudat e să rătăceşti prin ceaţă, fiecare este singur. Niciun copac nu-şi cunoaşte vecinul. Fiecare este singur.“ „Nu ştim nimic unii despre alţii, absolut nimic, cugetă Smiley. Oricât de apropiaţi am trăi unii de alţii, la orice oră din zi sau din noapte am căuta să ne aflăm unii altora cele mai ascunse gânduri, nu

ştim nimic. Cum aş putea să o judec pe Elsa Fennan? Cred că-i înţeleg suferinţele şi minciunile dictate de teamă, dar ce ştiu despre ea? Nimic.“

Mendel îi arătă un indicator rutier.

— Aici locuiesc. Mitcham. Nu-i un loc rău deloc. M-am săturat de garsoniere. Mi-am cumpărat aici o căsuţă decentă, despărţită cu un zid de cea vecină. Ca să am unde să-mi duc zilele când ies la pensie.

— Să ieşi la pensie? Mai ai mult de aşteptat până atunci.

— Da. Trei zile. De aceea mi s-a încredinţat cazul ăsta.

Totul este simplu, nicio complicaţie. Dă-i-l bătrânului Mendel şi o să se aleagă praful de caz.

— Ia uite! Presupun că luni nu vom mai avea niciunul de lucru.

Îl lăsă pe Mendel la Scotland Yard, iar el îşi continuă drumul spre Cambridge Circus.

Intrând în clădire, îşi dădu seama că toţi ceilalţi erau la curent. După expresia de pe chipurile lor, după schimbarea subtilă în privire, după atitudine. Se duse direct spre biroul lui Maston. Secretara acestuia era la masa ei de lucru şi ridică rapid privirea când îl simţi intrând.

— Consilierul este aici?

— Da. Vă aşteaptă. E singur. În locul dumneavoastră aş ciocăni la uşă şi aş intra. Maston însă deschisese uşa şi îl chemă înăuntru. Purta un sacou negru şi o pereche de pantaloni reiaţi. „S-a terminat cu eleganţa de prost-gust“, gândi Smiley.

— Am încercat să te contactez. N-ai primit mesajul meu? îl întrebă Maston.

— Ba da, dar nu aş fi putut să-ţi vorbesc.

— Nu înţeleg.

— Ei bine, nu cred că Fennan s-a sinucis; a fost mai curând asasinat. Nu puteam să-ţi spun aşa ceva la telefon.

Maston îşi scoase ochelarii şi-l privi uimit pe Smiley.

— Asasinat? De ce?

— Fennan a scris biletul la ora 10.30, aseară, dacă acceptăm că ora înscrisă acolo este corectă.

— Şi?

— Şi, la 7.55, a chemat Centrala telefonică solicitând să fie sunat a doua zi dimineaţa, la ora 8.30.

— Cum dracu' ai aflat?

— Eram în casă azi-dimineaţă, atunci când a sunat Centrala. Am ridicat receptorul crezând că este vorba de o comunicare de la Departament.

— Cum poţi fi atât de sigur că Fennan este cel care a solicitat apelul?

— M-am interesat. Operatoarea de la Telefoane îi cunoaşte bine vocea lui Fennan; e sigură că a fost el şi că a sunat aseară la opt fără cinci.

— Deci Fennan se cunoştea cu fata?

— Dumnezeule, nu! Pur şi simplu schimbau amabilităţi, glumeau la telefon, din când în când.

— Şi de aici ai ajuns la concluzia că a fost asasinat?

— Păi, am întrebat-o pe nevastă-sa în legătură cu acest apel…

— Şi?

— A minţit. Mi-a declarat că ea a solicitat apelul. Pretinde că este teribil de distrată, că mai cere câteodată Centralei telefonice să o sune, aşa cum alţii şi-ar face un nod la batistă, atunci când are o întâlnire importantă. Mai este ceva: chiar înainte de a-şi trage un glonţ în cap, Fennan şi-a preparat o cană cu cacao. Nu a mai băut-o.

Maston asculta în tăcere. În cele din urmă, zâmbi şi se ridică.

— Cred că este o neînţelegere, spuse el. Te-am trimis acolo să descoperi de ce s-a omorât Fennan. Te întorci şi-mi spui că nu s-a omorât. Nu suntem poliţişti, Smiley.

— Nu. Mă întreb şi eu uneori ce suntem.

— Ai descoperit ceva care ne-ar putea afecta situaţia de aici, orice care să explice gestul său? Un lucru care să susţină scrisoarea de sinucigaş?

Smiley ezită înainte de a da un răspuns. Prevăzuse întrebarea.

— Da. Potrivit spuselor doamnei Fennan, soţul ei a fost

foarte supărat după întrevederea pe care am avut-o cu el. „Să facă bine să asculte şi el întreaga poveste.” Era obsedat, nu reuşea să adoarmă. I-a dat un sedativ. Întreaga ei relatare cu privire la reacţia lui Fennan în urma întrevederii susţine scrisoarea. Smiley tăcu un minut, clipind prosteşte din ochi. Uite unde voiam să ajung: nu cred că ea spune adevărul. Nu cred că biletul a fost scris de Fennan, nici că acesta ar fi avut vreo intenţie să moară. Nu putem da la o parte pur şi simplu toate aceste nepotriviri, continuă el întorcându-se către Maston. Altceva. Nu am apelat la un specialist, dar există o similitudine între scrisoarea anonimă şi biletul lui Fennan. S-ar spune că sunt dactilografiate la aceeaşi maşină. Pare ridicol, dar aşa este. Trebuie să avertizăm poliţia… să o punem la curent cu faptele.

— Faptele? repetă Maston. Ce fapte? Să admitem că a minţit. Este, desigur, o femeie ciudată, străină, evreică. Doar Dumnezeu ştie căile întortocheate ale minţii ei. Mi s-a spus că a suferit în timpul războiului, că a fost persecutată şi aşa mai departe. S-ar putea ca ea să vadă în tine opresorul, inchizitorul. Simte că ai mirosit ceva, o cuprinde panica şi îţi povesteşte prima minciună care îi trece prin cap. Şi doar pentru atât poţi s-o faci criminală?

— Atunci, de ce a sunat Fennan la Centrală? De ce şi-a pregătit o cană de cacao?

— Cine poate şti? Glasul lui era mai plin, mai persuasiv. Dacă tu sau eu, Smiley, am ajunge vreodată la o astfel de soluţie extremă, înfiorătoare, hotărâţi să ne luăm viaţa, cine poate şti care ne vor fi ultimele gânduri? Şi în cazul lui Fennan? Îşi vede cariera distrusă, iar viaţa îşi pierde orice sens pentru el. Ar fi de neconceput să fi dorit, într-un moment de slăbiciune sau de nehotărâre, să audă o altă voce umană, să simtă din nou căldura unui contact uman înainte de a muri? Poate părea absurd, sentimental, dar nu este improbabil în cazul unui om cu nervii la pământ, atât de obsedat încât să-şi ia viaţa.

Smiley fu nevoit să-i recunoască o calitate: Maston era un bun comediant, iar în acest domeniu, Smiley nu putea concura

cu el. Dintr-odată, simţi cum îl cuprinde o panică iscată dintr-un sentiment de frustrare de neîndurat. În acelaşi timp, îl apucă o furie nestăpânită împotriva acestui lingău ipocrit, a acestui filfizon scârbos cu părul lui încărunţit şi zâmbetul lui bine gândit. Panica şi furia crescură ca un val uriaş, izbucnind din piept şi inundându-i întreg trupul. Se înroşi la faţă, ochelarii i se aburiră, ochii i se umplură de lacrimi, ceea ce-i făcea umilinţa şi mai nesuferită.

Maston, care din fericire nu observase nimic, îşi continuă peroraţia:

— Nu-mi poţi cere să-i sugerez ministrului de interne, pe baza unor astfel de indicii, că poliţia a ajuns la o concluzie eronată; ştii şi tu cât de delicate sunt raporturile noastre cu poliţia. Pe de o parte, există suspiciunile tale, şi anume că, aseară, comportamentul lui Fennan nu a fost în concordanţă cu intenţia de a se sinucide. Soţia lui te-a minţit, după câte se pare. Pe de altă parte, dispunem de opinia unor poliţişti cu experienţă, care nu au găsit nimic necurat în circumstanţele morţii şi mai avem şi declaraţia doamnei Fennan că soţul ei a fost nespus de tulburat din cauza întâlnirii cu tine. Îmi pare rău, Smiley, dar asta e tot.

Urmă un moment de tăcere absolută. Smiley îşi regăsea treptat calmul, dar efortul îl copleşise şi îl lăsase fără glas. Privea printre pleoapele strânse cu ochii lui de miop; obrajii lui buhăiţi şi brăzdaţi de riduri erau încă îmbujoraţi, iar gura îi rămăsese prosteşte deschisă. Maston aşteptă să-l audă vorbind, dar Smiley era prea obosit şi brusc încetase să-l mai intereseze ceva. Fără să-i acorde nicio privire lui Maston, se ridică şi ieşi din încăpere.

Ajunse în propriul său birou şi se aşeză la masa de lucru. Se uită mecanic printre lucrările din faţa lui. Tava de corespondenţă intrată nu conţinea mare lucru: câteva circulare de serviciu şi o scrisoare personală adresată domnului G. Smiley, Ministerul Apărării. Scrisul îi era necunoscut. Desfăcu plicul şi citi scrisoarea:

Dragă Smiley,

Trebuie neapărat să luăm masa de prânz împreună, mâine la Compleat Angler, la Marlow. Fă, te rog, tot posibilul să ne întâlnim acolo, la ora treisprezece. Trebuie să-ţi comunic ceva.

Al tău,

Samuel Fennan

Era scrisă de mână şi purta data zilei precedente, marţi, 3 ianuarie. Fusese pusă la poştă la Whitehall, la ora optsprezece.

Ţinând scrisoarea cu vârfurile degetelor, Smiley se uită fix la ea câteva minute în şir, cu capul înclinat într-o parte. Apoi o puse pe masă, deschise sertarul şi scoase o foaie albă de hârtie. Aşternu o scrisoare scurtă către Maston, anunţându-i demisia, şi prinse de foaie cu un bold invitaţia lui Fennan. Sună secretara, lăsă scrisoarea în tava de corespondenţă de ieşire şi se îndreptă spre lift. Ca de obicei, acesta era blocat la subsol cu masa rulantă de ceai a Arhivei. După ce aşteptă puţin, Smiley porni în jos pe scări. La jumătatea acestora, îşi aminti că-şi uitase în birou trendul şi câteva fleacuri personale. „Nu contează, gândi el, mi le vor trimite acasă."

Se aşeză în maşina sa, în parcare, şi privi fix prin parbrizul şiroind de ploaie.

Puţin îi păsa, de fapt nu-i păsa absolut deloc. Era, bineînţeles, surprins. Surprins că fusese cât pe ce să-şi piardă sângele rece. Interviurile avuseseră un rol important în viaţa lui Smiley şi se credea de mult timp imunizat împotriva acestor întrevederi de toate felurile: disciplinare, academice, medicale şi religioase. Natura sa secretă detesta scopurile tuturor interviurilor, intimitatea lor opresivă, realitatea lor ineluctabilă, îşi aminti de o seară delirant de veselă cu Ann la Quaglino, atunci când i-a explicat lui Ann sistemul cameleon-tatuu, conceput pentru punerea în inferioritate a celui care formula întrebările.

Cinaseră la lumina lumânărilor; piele albă, perle fine. Au băut coniac. Şi ochii lui Ann, larg deschişi şi umezi, doar pentru el; Smiley făcând pe marele amorez şi reuşind perfect. Ann, tandră şi incitată de armonia ce se stabilise între ei.

— Şi aşa am învăţat să fiu cameleon.

— Vrei să spui că stăteai acolo râgâind, ca un broscoi prost-crescut?

— Nu, e vorba de culoare. Cameleonii îşi schimbă culoarea.

— Da, aşa e! Se aşază pe frunze verzi şi se înverzesc. Te-ai înverzit, broscoiule?

Degetele lui mângâiară uşor vârfurile mâinilor ei.

— Ascultă-mă, boarfă mică, îţi voi explica tehnica numită cameleon-tatuu, pusă la punct de către Smiley pentru anchetatorul impertinent. Chipul ei era foarte aproape de al lui, iar ea îl adora din priviri. Tehnica se bazează pe ideea că persoana care pune întrebările, neiubind pe nimeni atât de mult ca pe sine, va fi fascinată de propria sa imagine. De aceea pretinzi că ai aceeaşi culoare socială, temperamentală, politică şi intelectuală cu aceea a inchizitorului tău.

— Eşti un broscoi pompos. Dar un amant inteligent.

— Tăcere! Se întâmplă ca această metodă să eşueze din cauza tâmpeniei inchizitorului sau a proastei lui dispoziţii. În cazul acesta devii un tatuu.

— Şi în cazul acesta, broscoiule, trebuie să porţi plăci protectoare cornoase?

— Nu. Trebuie să te plasezi într-o poziţie atât de nepotrivită încât să-i fii superior. Am fost pregătit pentru confirmare de către un episcop în retragere. Eu constituiam toate oiţele sale şi, jumătate din vacanţele mele, am primit suficiente sfaturi pentru o dioceză întreagă. Dar, uitându-mă fix la chipul episcopului şi închipuindu-mi că, sub privirea mea, faţa i se va acoperi cu păr, mi-am păstrat ascendentul asupra lui. De atunci încolo, abilitatea mea în acest sens nu a făcut decât să crească. Puteam să-l transform în maimuţă, să-l prind într-o fereastră tip ghilotină, să-l fac să participe în pielea goală la banchete masonice, să-l condamn să se târască pe burtă ca un şarpe…

— Broscoi *rău* ce eşti!

Şi astfel s-au petrecut lucrurile foarte bine. Dar, în întrevederile sale recente cu Maston, această forţă de detaşare îl părăsise; era prea profund implicat. Când Maston a preluat

iniţiativa, Smiley s-a simţit prea obosit şi prea dezgustat ca să mai riposteze. Presupunea că Elsa Fennan îşi omorâse soţul, că avusese un motiv destul de serios să comită această faptă şi pur şi simplu chestiunea nu l-a mai interesat. Problema încetase să mai existe; suspiciunea, experienţa, percepţiile, bunul-simţ, toate acestea nu erau considerate de către Maston elemente factice. Fapte incontestabile erau doar hârtiile, miniştrii, mai ales cel de la Interne. Departamentul nu se preocupa de impresiile vagi ale unui singur funcţionar, atunci când acestea intrau în conflict cu politica lui.

Smiley era epuizat, simţea o oboseală profundă, apăsătoare. Rulă încet spre casă. Va cina în oraş diseară. Ceva cu totul special. Acum era ora prânzului şi îşi va petrece după-amiaza urmărindu-l pe Olearius în peregrinările sale prin Rusia în călătoria sa hanseatică. Apoi va lua masa la Quaglino şi va ridica un pahar solitar în cinstea asasinului căruia i-a reuşit lovitura - care nu putea fi probabil decât Elsa - pentru a-i mulţumi că a pus capăt carierei lui George Smiley în acelaşi timp cu viaţa lui Sam Fennan.

Nu uită să-şi ia rufele de la curăţătoria de pe Sloane Street şi viră în cele din urmă în Bywater Street, unde găsi un loc să-şi parcheze maşina, la trei case mai încolo de locuinţa sa. Coborî, ţinând în braţe rufele împachetate în hârtie cafenie, încuie cu grijă portierele şi, din obişnuinţă, înconjură maşina, verificând toate clanţele. Ploua mărunt în continuare. Constată plictisit că, din nou, cineva îşi parcase maşina în faţa casei lui. Mulţumesc lui Dumnezeu, doamna Chapel se gândise să-i închidă fereastra dormitorului, altfel ploaia ar fi…

Intră brusc în alertă. Ceva se mişcase în salon. O lumină, o umbră, o formă umană; ceva, era sigur. Văzuse ceva sau îi şoptise ceva instinctul? Să-l fi avertizat oare acea abilitate latentă dobândită în cursul exercitării meseriei sale? Vreun simţ subtil, vreun nerv, un vag simţ al percepţiei îl alertase, iar el ţinu seama de acest avertisment.

Fără să gândească o clipă, vârî cheile înapoi în buzunarul paltonului, urcă treptele ce duceau la uşă şi sună.

Soneria se auzi strident în toată casa. Urmă o clipă de

linişte, apoi Smiley auzi zgomotul distinct de paşi ce se apropiau de uşa de la intrare, paşi apăsaţi, siguri. Clinchetul lanţului, pocnetul broaştei Ingersoll şi uşa se deschise rapid, fără ezitare.

Smiley nu-l văzuse pe individ în viaţa lui: înalt, blond, inimos, în jur de treizeci şi cinci de ani. Costum gri-deschis, cămaşă albă şi cravată argintie - îmbrăcăminte de diplomat. German sau suedez. Mâna sa stângă rămăsese nonşalantă în buzunarul sacoului.

Smiley îl privi ca şi cum ar fi vrut să se scuze.

— Bună seara, domnule. Domnul Smiley este acasă, vă rog?

Uşa se deschise complet. O scurtă tăcere.

— Da. Nu intraţi?

Ezită pentru o fracţiune de secundă.

— Nu, mulţumesc. Vreţi să aveţi amabilitatea să-i predaţi asta? întrebă el, întinzând pachetul cu rufe. Coborî treptele şi se întoarse la maşină. Ştia că era urmărit. Demară, viră şi se îndreptă către Sloane Square. Fără să arunce nicio privire către casă. Găsi un loc de parcare în Sloane Street, opri şi notă cu repeziciune în carnet şapte serii de numere, cele şapte parcate pe Bywater Street.

Ce trebuia să facă? Să oprească un poliţist? Individul, oricine o fi fost acela, plecase probabil până acum. În plus, mai erau şi alte considerente. Smiley încuie din nou portiera, traversă strada şi intră într-o cabină telefonică. Sună la Scotland Yard, obţinu legătura cu Secţia Specială şi îl ceru pe inspectorul Mendel. Dar se pare că inspectorul, după ce îşi prezentase raportul superiorului său, anticipase în mod discret plăcerile pensionării şi plecase la Mitcham. Smiley obţinu adresa lui, după ce turnase o mulţime de minciuni, şi urcă din nou în maşină. Ocoli trei sferturi din piaţă şi ieşi în dreptul Podului Albert. Luă un sandvici şi un whisky mare la o cârciumioară cu vedere către fluviu, deschisă de curând, şi, un sfert de oră mai târziu, trecea podul în drum către Mitcham. Ploaia răpăia în continuare pe maşina lui mică, obişnuită. Era îngrijorat, foarte îngrijorat.

CAPITOLUL 6

Ceai şi simpatie

Ploua în continuare când a ajuns. Mendel era în grădină, purtând cea mai extraordinară pălărie pe care Smiley o văzuse vreodată. Iniţial fusese o pălărie Anzac, pălărie purtată de ostaşii trupelor australiene şi neozeelandeze în timpul Primului Război Mondial, însă borul ei imens era lăsat pe toate părţile, aşa că Mendel părea o ciupercă foarte înaltă. Era aplecat deasupra unui butuc, cu o secure ameninţătoare, dar ascultătoare, în mâna lui dreaptă vânoasă.

Îl privi cu asprime pe Smiley, apoi chipul i se lumină de un zâmbet în timp ce îi întinse mâna să-l salute.

— Necazuri? întrebă Mendel.

— Necazuri.

Smiley îl urmă în casă. O casă de periferie, dar confortabilă.

— Nu e făcut focul în salon, de-abia m-am întors. Ce ai zice de o ceaşcă de ceai la bucătărie?

Se duseră la bucătărie. Smiley reţinu amuzat curăţenia exemplară, ordinea aproape feminină care domnea în jurul său. Doar un calendar al poliţiei, atârnat pe perete, năruia iluzia. În timp ce Mendel punea ceainicul pe foc şi vedea de ceşti şi farfurioare, Smiley îi povesti, fără patimă, ce i întâmplase în Bywater Street. După ce şi-a încheiat relatarea, Mendel îl privi mult timp în tăcere.

— De ce te-a poftit înăuntru?

Smiley clipi şi se înroşi uşor.

— Asta m-am întrebat şi eu. Am fost descumpănit o clipă. Am avut noroc că aveam pachetul acela, spuse el şi sorbi o gură de ceai. Nu cred însă că s-a lăsat păcălit de pachet. E posibil, dar m-ar mira. M-ar mira foarte mult.

— Crezi că pachetul nu a folosit la nimic?

— Ei bine, pe mine nu m-ar fi dus. Un om mărunţel, care coboară dintr-un Ford, livrează rufe la domiciliu. Cine puteam

să fiu? În plus, am întrebat de Smiley şi apoi n-am mai intrat… cred că i s-a părut foarte ciudat.

— Dar ce căuta? Ce avea de gând să-ţi facă? Cine a crezut că eşti?

— Aici e întrebarea. Cred că mă aştepta pe mine, dar, mai mult ca sigur, nu a prevăzut că voi suna la uşă. A fost prins pe picior greşit. Presupun că avea intenţia să mă omoare. De aceea mi-a şi spus să intru: m-a recunoscut, fără îndoială, după o fotografie, dar nu era prea sigur.

— Isuse, exclamă Mendel, după ce-l privi o clipă în tăcere.

— Să presupunem că am dreptate, continuă Smiley, că am dreptate de la cap la coadă. Să presupunem că Fennan *a fost* asasinat aseară şi că eram şi eu *cât pe ce* să-l urmez în dimineaţa aceasta. Spre deosebire de tine, în profesia mea nu am parte în mod normal de câte un cadavru pe zi.

— Ce vrei să spui?

— Nu ştiu. Pur şi simplu nu ştiu. Poate că, înainte de a merge mai departe, ai verifica întâi maşinile astea. Erau parcate pe Bywater Street în dimineaţa aceasta.

— De ce nu le verifici tu însuţi?

Smiley îl privi o clipă încurcat. Apoi îşi aminti că nu i-a spus despre demisia sa.

— Scuză-mă, dar nu ţi-am spus, nu-i aşa? Mi-am înaintat demisia azi-dimineaţă. Exact la timp ca să nu fiu dat afară. Aşa că sunt liber ca pasărea cerului şi fără vreo slujbă prezentă sau viitoare.

Mendel luă lista cu numerele de înmatriculare şi se duse în vestibul să dea un telefon. Se întoarse după vreo două minute.

— Ne vor suna peste o oră, a spus el. Hai să-ţi arăt proprietatea. Te pricepi la albine?

— Oarecum. Pe vremea când eram la Oxford, m-au prins ştiinţele naturale. Era pe cale să-i povestească cum se luptase cu textele lui Goethe privind metamorfoza plantelor şi a animalelor, sperând că va descoperi la fel ca şi Faust „ce îi este hărăzit omenirii să simtă“. Voia să-i explice de ce era imposibil să înţelegi Europa secolului al nouăsprezecelea dacă nu aveai anumite cunoştinţe de ştiinţe naturale. Avea un elan

de sinceritate, de mare seriozitate, îi mişunau prin cap tot felul de idei importante, conştient, în acelaşi timp, că această stare de surescitare se datora evenimentelor din dimineaţa aceea, pe care creierul său le analiza fără încetare. Îşi simţea palmele umede.

Mendel îl conduse afară prin uşa din spate: trei stupi, bine întreţinuţi, se aliniau lângă peretele scund, din cărămidă, din fundul grădinii. Stăteau în picioare sub ploaia măruntă, iar Mendel vorbea:

— Întotdeauna am vrut să cresc albine, să văd despre ce e vorba. Am citit o mulţime despre ele şi, crede-mă, îmi este o frică de moarte. Ciudate animăluţe. Dădu de câteva ori din cap pentru a conferi mai multă greutate acestei afirmaţii şi Smiley îl privi din nou cu interes. Avea o faţă subţire, dar cărnoasă, cu o expresie lipsită de comunicativitate; părul său cărunt, de culoarea fierului, era tuns perie şi ţepos. Părea să nu-l intereseze vremea, tot atât cât vremii nu-i păsa de el. Smiley cunoştea exact viaţa pe care o dusese Mendel, o constatase la toţi poliţiştii din lume, aceeaşi piele tăbăcită, aceleaşi depuneri de răbdare, de amărăciune şi de furie. Putea ghici orele lungi, sterile, de supraveghere pe orice vreme, aşteptând pe cineva care putea să nu apară niciodată… sau să vină şi să plece prea repede. Şi mai ştia în ce măsură Mendel şi ceilalţi ca el se aflau la cheremul personalităţilor - capricioase şi neobrăzate, nervoase şi schimbătoare, arareori înţelepte şi înţelegătoare. Ştia cum putea fi neutralizată o fiinţă inteligentă din cauza stupidităţii superiorilor săi, cum săptămâni întregi de muncă răbdătoare - douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru - puteau fi anihilate de astfel de personaje.

Mendel îl conduse de-a lungul unei poteci cu pietriş până la stupi şi, fără să-i pese de ploaie, începu să demonteze unul dintre ei, demonstrându-i şi explicându-i despre ce era vorba, cu fraze sacadate, întrerupte de pauze lungi, indicându-i precis şi fără să se grăbească cu degetele lui fine ceea ce voia să-i arate.

Reintrară în cele din urmă în casă şi Mendel îi arătă lui

Smiley cele două camere de la parter. Salonaşul era plin de flori: perdele înflorate, covor înflorat, huse înflorate pe mobilă într-o vitrină mică erau nişte halbe de bere, sub formă de omuleţi veseli şi graşi, numiţi Toby, şi o pereche de pistoale foarte frumoase, lângă o cupă câştigată la un concurs de trageri la ţintă.

Smiley îl urmă la etaj. Soba de pe palier răspândea un miros de parafină, iar din camera de baie se auzea gâlgâitul posac al cazanului de apă.

Mendel îi arătă dormitorul.

— Apartamentul nupţial. Am cumpărat un pat cu o liră de la solduri. Salteaua este cu arcuri. E uimitor ce poţi descoperi la astfel de vânzări. Covoarele provin de la regina Elisabeta, care le schimbă în fiecare an. Le-am cumpărat de la o prăvălie din Watford.

Smiley stătea în pragul uşii, puţin stânjenit. Mendel se întoarse şi trecu înaintea lui pentru a deschide uşa celuilalt dormitor.

— Şi asta este camera ta. Dacă o vrei. În locul tău, n-aş sta acasă în noaptea aceasta. N-ai de unde să ştii ce se poate întâmpla, nu-i aşa? De altfel, vei dormi mai bine aici, aerul este mai curat. Smiley încercă să protesteze. Tu decizi. Faci ce vrei. Mendel părea prost-dispus şi stânjenit. Ca să vorbesc sincer, nu înţeleg în ce constă munca ta, tot aşa cum tu nu ştii nimic despre munca poliţiei. Faci aşa cum vrei. După câte am văzut, eşti în stare să te aperi şi singur.

Coborâră la parter. Mendel aprinse gazul în soba din salon.

— Cel puţin, permite-mi să te invit la masă diseară, spuse Smiley.

Telefonul sună în vestibul. Era secretara lui Mendel, care îl suna în legătură cu numerele maşinilor.

Mendel reveni în încăpere. Îi înmână lui Smiley o listă de şapte nume şi adrese. Patru din cele şapte nu prezentau niciun interes; proprietarii maşinilor locuiau în Bywater Street. Rămâneau trei: o maşină închiriată de la Adam Scarr şi Fiii, din Battersea, o camionetă, care aparţinea firmei Severn Tile, din Eastbourne, şi o a treia a Ambasadei Statului Panama.

— Am însărcinat pe cineva să se ocupe de maşina panameză. Nu va fi nicio dificultate: ambasada nu are decât trei maşini mari şi late. Battersea nu este prea departe, continuă Mendel. Am putea da o raită pe acolo împreună, cu maşina ta.

— Neapărat, neapărat, se grăbi Smiley să răspundă. Şi am putea lua masa de prânz în Kensington. Voi reţine o masă la „Entrechat”.

Se făcuse ora patru. Cei doi vorbeau, de câtva timp, destul de dezlânat, despre albine şi întreţinerea casei. Mendel, foarte în largul său, Smiley, încă gânditor şi stânjenit, străduindu-se să găsească tonul potrivit pentru această conversaţie, să nu pară prea deştept. Putea să-şi închipuie ce ar fi avut de spus Ann despre Mendel. L-ar fi găsit încântător, dotat cu personalitate, şi-ar fi compus un glas şi chip nou pentru a-l imita şi ar fi fabulat pe seama lui până când acesta s-ar fi încadrat în vieţile lor şi nu ar mai fi constituit un mister: „Iubitule, cine şi-ar fi închipuit că poate fi un om atât de *plăcut!* Este ultimul om din lume pe care l-aş fi crezut capabil să-mi spună de unde să cumpăr peşte mai ieftin. Şi ce căsuţă simpatică, *fără pretenţii*. Cred că ştie că halbele Toby sunt îngrozitoare, dar pur şi simplu nu-i pasă. Găsesc că este un *amor*. Broscoiule, invită-l la noi la cină. Neapărat. Nu ca să ne batem joc de el, ci ca să-l *răsfaţăm*“. Nu l-ar fi invitat, bineînţeles, dar Ann ar fi fost mulţumită, ar fi găsit un mijloc de a-l îndrăgi pe Mendel. Şi după aceea, l-ar fi uitat imediat.

Asta dorea şi Smiley, într-adevăr, să-l îndrăgească pe Mendel. Nu era atât de priceput ca Ann în această privinţă. Ann era Ann. Fusese cât pe ce să-şi asasineze un nepot, student la Eton, pentru că băuse vin roşu la peşte, dar dacă Mendel şi-ar fi aprins pipa când mâncau clătite, nici nu ar fi remarcat.

Mendel mai făcu un rând de ceai şi sorbeau amândoi câte o ceaşcă. Pe la cinci şi un sfert, plecară cu maşina lui Smiley către Battersea. Pe drum, Mendel cumpără un ziar de seară. Îl citea cu dificultate, la lumina răspândită de felinarele străzii. După câteva minute, exclamă pe un ton plin de venin:

— Friţi! Friţii *naibii*. Doamne, cât îi urăsc!

— Friţi?

— Friţi, nemţălăi, nenorociţi de germani. N-aş da nici trei parale pe turma asta de oi carnivore. Au început iar să le rupă picioarele evreilor. Ca să ne dea tuturor la cap. Se vor din nou deasupra tuturor. Ca nişte popice: dărâmă-le, pune-le în picioare! Iartă şi uită. *De ce* să ierţi, de ce să uiţi, pentru numele lui Dumnezeu! Asta aş vrea să ştiu! De ce să uiţi furturile, crimele şi violurile doar pentru că au fost comise de milioane de oameni? Isuse, un amărât de funcţionar de bancă ciupeşte zece şilingi din casa de bani şi toată poliţia metropolitană este pe urmele lui. Dar Krupp şi toată şleahta aia împuţită… o, nu. Dacă aş fi evreu în Germania, aş… Dumnezeule!

Smiley păru să se trezească brusc.

— Ce-ai face? Ce-ai face, Mendel?

— O! Cred că aş înghiţi fără să crâcnesc. Astăzi, toate astea nu sunt decât date statistice… politică. Nu se pune problema să le dai bomba cu hidrogen, din punct de vedere politic este absurd. Şi uită-te la yankei… milioane de afurisiţi de evrei în America. Ce fac? Să-i ia dracu’, le dau nemţilor şi mai multe bombe. Se înfrăţesc ca porcii, apoi se aruncă în aer unii pe alţii.

Mendel tremura de furie, iar Smiley tăcu o clipă, gândindu-se la Elsa Fennan.

— Şi ce-i de făcut? întrebă el doar ca să spună ceva.

— Dumnezeu ştie, răspunse Mendel pe un ton exasperat.

După ce cotiră pentru a se angaja pe Battersea Bridge Road, opriră lângă un poliţist, postat pe trotuar. Mendel îi arătă legitimaţia de inspector de poliţie.

— Garajul lui Scarr? Nici măcar nu se poate numi garaj, domnule, e mai curând un soi de hangar, de depozit. Scarr face comerţ mai ales cu fier vechi şi cu maşini de ocazie. Dacă nu-i convin unuia, îi vor conveni altuia, aşa pune Adam. Coborâţi pe Prince of Wales Drive până la spital. Este înghesuit între două case din prefabricate. De fapt, e un teren pe care a căzut o bombă în timpul războiului. Bătrânul Adam

a umplut gropile cu zgură şi de atunci nu l-a mai gonit nimeni de acolo.

— Se pare că ştii o mulţime despre el, spuse Mendel.

— Nici nu-i de mirare, l-am vârât la mititica de câteva ori. N-a mai rămas aproape niciun delict care să nu fi fost comis de către Adam. Este unul dintre clienţii noştri permanenţi.

— Ia te uită! Şi ce i se reproşează în momentul de faţă?

— Nu ştiu, domnule. Dar ar putea fi ridicat oricând pentru pariuri ilegale. De fapt, se află practic deja sub incidenţa legii.

Porniră spre spital. Dincolo de felinarele străzii, parcul din dreapta lor părea întunecat şi duşmănos.

— Ce voia să spună când afirma că se află sub incidenţa legii?

— O, glumea pur şi simplu. Înseamnă că individul are un cazier judiciar atât de încărcat încât este un candidat sigur la detenţie preventivă pe mulţi ani de aici înainte. Acest Scarr pare să fie - de resortul meu, continuă Mendel. Lasă-l în seama mea.

Găsiră depozitul, aşa cum îl descrisese poliţistul; era încastrat între două case din prefabricate, prăpădite, într-un şir neregulat de baracamente, ridicate pe terenul bombardat. Moloz, zgură şi gunoaie împrăştiate peste tot. Bucăţi de azbest, de fier vechi şi scânduri, achiziţionate fără îndoială de către domnul Scarr pentru a fi revândute sau reutilizate, erau îngrămădite într-un colţ, slab luminate de raza palidă ce răzbătea de la una dintre casele din prefabricate. Cei doi se uitară în jur, pentru o clipă, în tăcere. Apoi, Mendel ridică din umeri, puse două degete în gură şi fluieră strident.

— Scarr! strigă el. Tăcere. Becul de la intrarea casei din prefabricate se aprinse. Se puteau zări trei sau patru maşini fabricate înainte de război, într-un stadiu de uzură mai mult sau mai puţin avansat.

Uşa casei se deschise încet şi o fetiţă de vreo doisprezece ani apăru în prag.

— Tăticul tău este acasă, puişorule? întrebă Mendel.

— Nu. S-a dus la Viţ.

— Bravo, scumpo. Mulţumesc. Se reîntoarseră la drum.

— Ce naiba e Viţ, sau mai bine nu întreb? spuse Smiley.

— „Viţelul Fiului Rătăcitor”, o cârciumă din apropiere. Putem merge pe jos până acolo. E la vreo sută de metri. Lasă maşina aici.

Cârciuma de-abia se deschisese. La bar nu era nimeni şi, în timp ce aşteptau patronul, uşa se deschise larg şi în prag apăru un individ foarte corpolent, în costum negru. Acesta se apropie fără să ezite şi ciocăni în tejgheaua barului cu o monedă de o jumătate de coroană.

— Wilf, urlă el. Scoate-ţi degetul din cur, ai clienţi, norocosule. Bună seara, prietene, adăugă el, întorcându-se către Smiley.

— Spune-le să lase banii pe tejghea şi să vină mai târziu, se auzi un glas din fundul cârciumii.

Grăsanul îi privi absent o clipă pe Mendel şi pe Smiley, apoi izbucni într-un hohot de râs.

— Nu sunt ăia, Wilf, sunt curcani!

Gluma îi plăcu atât de mult că fu nevoit să se ducă să se aşeze pe banca de lângă perete, cu mâinile pe genunchi; umerii enormi i se scuturau de râs şi lacrimile i se prelingeau pe obraji. Din când în când, mai scotea câte un „Doamne, Dumnezeule”, trăgându-şi sufletul înainte de alt hohot de râs.

Smiley îl examină cu interes. Purta un guler tare, jegos, rotunjit la colţuri, o cravată roşie înflorată prinsă cu grijă peste vesta lui neagră, bocanci soldăţeşti şi un costum negru lucios, foarte tocit, fără urmă de dungă la pantalonii care cădeau pe el ca nişte burlane. Manşetele cămăşii erau negre de sudoare, de jeg şi de ulei de motor şi erau prinse cu clame de birou făcute nod.

Patronul apăru şi luă comanda. Străinul ceru un whisky mare şi vin de ghimbir, pe care le duse în salonul alăturat în care ardea în sobă un foc de cărbuni. Patronul îl urmări cu un aer dezaprobator.

— Aşa e el, nenorocitul dracului. Nu plăteşte preţuri de salon, dar îi place la căldurică.

— Cine e?

— Ăsta? îi zice Scarr. Adam Scarr. Dumnezeu ştie de ce

Adam. Îl vedeţi în paradis? Ce mutră de scârţar o să facă acolo! Se spune pe-aici că dacă Eva i-ar da un măr, el i-ar mânca şi cotorul. Patronul îşi supse dinţii şi scutură din cap. Apoi strigă către Scarr: Mai eşti încă bun pentru afaceri, nu-i aşa, Adam? Vin de la zeci de kilometri să te caute, ce zici? Un monstru tinerel venit de pe altă planetă, asta eşti. Hai să vedeţi! Adam Scarr, aruncaţi-i o singură privire şi vă lăsaţi de toate cele lumeşti.

Alte hohote de râs. Mendel se apleca pentru a-i şopti lui Smiley:

— Du-te şi aşteaptă-mă în maşină. Mai bine nu te băga. Ai să-mi dai cinci lire?

Smiley îi dădu cinci lire din portofel, dădu din cap aprobator şi ieşi din cârciumă. Nu-şi putea închipui ceva mai înfiorător decât să aibă de a face cu Scarr.

*

*   *

— Scarr? îl întrebă Mendel.

— Da, amice, chiar aşa.

— TRX 0891. E maşina ta?

Domnul Scarr se încruntă către pahar. Întrebarea părea să-l întristeze.

— Ce-ai de zis?

— A fost, şefule, a fost.

— Ce dracu' vrei să spui?

Scarr ridică mâna puţin, apoi o lăsă să cadă uşor.

— Mare mister, şefule, un mister îngrozitor.

— Ascultă, am treburi mai serioase de făcut decât ai visat tu vreodată. N-am timp de pierdut, m-auzi? Mi se rupe de afacerile tale ilegale. Unde-i maşina aia?

Scarr păru să evalueze acest discurs la adevărata lui valoare.

— M-am prins, amice. Vrei informaţii.

— Chiar aşa, închipuie-ţi.

— Vremurile sunt grele, şefu'. Costul vieţii, dragă băiete, urcă pân' la stele. Orice informaţie are valoare de piaţă. Este?

— Spune-mi cine a închiriat maşina şi n-ai să mori de

foame.

— Nu mor de foame, amice. Dar vreau să mănânc mai bine.

— Cinci lire.

Scarr îşi goli paharul şi-l trânti cu zgomot pe masă. Mendel se ridică şi-i aduse încă unul.

— Mi-a fost umflată, spuse Scarr. O închiriam de câţiva ani fără şofer. Din cauza depozitului.

— Ce depozit?

— De garanţie. Un tip vrea maşina pentru o zi. Îi iei douăzeci de lire garanţie, în bancnote, înţelegi? Când tipul vine înapoi, îţi mai datorează patruzeci de şilingi, înţelegi? Îi dai un bon de treizeci şi opt de lire, îl înscrii în coloana cheltuieli, deşi chestia nu face decât zece. Te-ai prins?

Mendel aprobă din cap.

— Ei bine, acum trei săptămâni, apare un tip. Un scoţian înalt. Cu buzunarele pline. Avea baston. A plătit garanţia, a luat maşina şi nu l-am mai văzut de atunci, nici pe el, nici maşina. Jaf, asta e. Scarr făcu o pauză, mai luă o gură şi-l privi trist pe Mendel.

— De ce nu ai anunţat poliţia?

— Mă împiedică o mulţime de chestii, şefule.

— Altfel spus, vrei să zici că e de furat. Scarr se prefăcu şocat.

— Am auzit de atunci tot felul de zvonuri neplăcute despre persoana de la care am făcut rost de maşină. Nu spun mai mult, adăugă el pios.

— Când i-ai închiriat maşina, a completat vreo hârtie? Asigurare, recipisă, chestii d-astea? Unde sunt?

— False, toate false. Mi-a dat o adresă la Ealing. M-am dus acolo şi nu era nicio casă. Nu mă îndoiesc că şi numele era inventat.

Mendel făcu bancnotele sul în buzunar şi i le întinse peste masă lui Scarr. Acesta le netezi pe masă şi, fără să-i pese că i-ar putea vedea cineva, le numără în văzul tuturor.

Ştiu unde te pot găsi, spuse Mendel, şi mai ştiu o mulţime de lucruri despre tine. Dacă mi-ai înşirat gogoşi, vin şi-ţi rup gâtul.

*

* *

Ploua din nou şi lui Smiley îi părea rău că nu-şi luase pălăria. Trecu drumul, intră pe strada laterală în care se afla afacerea domnului Scarr şi se îndreptă către maşină. Strada era pustie şi ciudat de liniştită. Două sute de metri mai încolo, Battersea General Hospital, mic şi bine întreţinut, răspândea o mulţime de raze luminoase de la ferestrele fără perdele. Smiley auzea ecoul propriilor paşi pe trotuarul ud.

Ajunse la nivelul celor două case din prefabricate ce încadrau depozitul lui Scarr. În curte era parcată o maşină, cu luminile de poziţie aprinse. Curios, Smiley schimbă direcţia şi se apropie pe jos de ea. Era un vechi MG sedan, vopsit probabil verde sau în maroul acela pe care îl aveau maşinile înaintea războiului. Numărul era prost luminat şi murdar de noroi. Smiley se aplecă pentru a-l citi, trecând cu degetele pe placă: TRX 0981. Bineînţeles, era numărul pe care îl reţinuse în dimineaţa aceea.

Auzi paşi şi se îndreptă de spate, întorcându-se pe jumătate. Lovitura a venit tocmai când începuse să ridice braţul.

O pocnitură îngrozitoare, parcă îi despicase cineva capul în două. Căzând, simţi sângele cald curgându-i şiroaie pe urechea stângă. „O, Doamne, de nu m-ar lovi iar! gândi Smiley.“ Dar abia a simţit ceea ce a urmat. A avut mai curând viziunea propriului său trup, undeva departe, crăpat încet ca o piatră şi făcut fărâme. Nimic în afară de căldura propriului sânge, ce şiroia de pe faţa lui pe gură şi, în depărtare, ciocănitul pietrarilor. Dar nu aici. Departe, foarte departe.

CAPITOLUL 7

Povestea domnului Scarr

Mendel îl privi şi se întrebă dacă nu era mort. Îşi goli buzunarele paltonului şi îl puse uşurel pe spatele lui Smiley, apoi o luă la goană ca un nebun către spital, trecu val-vârtej prin uşa turnantă a Secţiei de Tratamente Ambulatorii, intrând în interiorul luminat al spitalului, la Secţia de Urgenţe, deschisă douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. De gardă era un medic tânăr de culoare. Mendel se legitimă, îi urlă ceva, îl luă de braţ şi încercă să-l scoată în stradă. Doctorul zâmbi răbdător, scutură din cap şi chemă o ambulanţă prin telefon.

Mendel fugi înapoi în josul drumului şi aşteptă. Câteva minute mai târziu, sosi o ambulanţă şi câţiva bărbaţi îl ridicară cu pricepere pe Smiley şi îl duseră de acolo.

— Îngropaţi-l, gândi Mendel; îl voi obliga să plătească pe ticălosul care a făcut asta.

Rămase în picioare acolo câteva clipe, privind pata umedă de noroi şi zgură în care căzuse Smiley. Lumina roşiatică a stopurilor maşinii nu-i arăta nimic. Pământul fusese călcat în picioare de către brancardieri şi de către puţinii locuitori ai caselor din prefabricate, care veniseră şi plecaseră de acolo ca nişte vulturi fantomatici. Se întâmplase un necaz. Nu le plăceau necazurile.

— Ticălosule! şuieră Mendel printre dinţi şi plecă încet către cârciumă.

Salonul de lângă bar se umplea treptat. Scarr comanda alt pahar de băutură. Mendel îl luă de braţ.

— Hei, amice, te-ai întors. Ia şi tu un pic din otrava asta care a omorât-o pe Mătuşica.

— Gura! spuse Mendel. Vreau să-ţi vorbesc. Să ieşim afară.

Domnul Scarr scutură din cap şi îşi supse dinţii compătimitor.

— Nu se poate, amice, nu se poate. Sunt cu cineva, spuse el, arătându-i cu capul o blondă de optsprezece ani, cu buzele vopsite într-un mov anemic şi cu sâni de împrumut, care stătea nemişcată la o masă din colţ. Ochii ei fardaţi aveau o privire permanent uimită.

— Ascultă, îi şopti Mendel, în două secunde fix te pocesc, Dumnezeul mă-tii de mincinos!

Scarr lăsă paharul în grija patronului şi îşi făcu ieşirea demn, fără să se grăbească. Nu aruncă nici măcar o privire fetei.

Mendel îl conduse de partea cealaltă a drumului, către casele din prefabricate. Luminile de poziţie ale maşinii lui Smiley luceau la vreo optzeci de metri mai încolo pe drum. Intrară în curte. MG-ul era tot acolo. Mendel îl ţinea strâns de braţ pe Scarr, gata oricând, dacă era necesar, să i-l rupă sau să i-l disloce din umăr.

— Ia uite! strigă Scarr cu bucurie prefăcută. S-a reîntors în sânul străbunilor.

— Furată, hai? spuse Mendel. Furată de un scoţian înalt, cu baston, şi o adresă în Ealing. Ce cumsecade din partea lui să o aducă înapoi, ce zici? Gest prietenesc, după atâta timp! Ţi-ai greşit clientul, Scarr! Mendel tremura de furie. Şi de ce sunt aprinse luminile de poziţie? Deschide portiera!

Scarr se întoarse către Mendel în întuneric, pipăindu-şi cu mâna liberă buzunarele în căutarea cheilor. Scoase un mănunchi de vreo trei sau patru chei, le pipăi pe rând şi în sfârşit descuie portiera. Mendel se urcă, găsi plafoniera şi o aprinse. Începu să cerceteze metodic interiorul maşinii. Scarr aştepta afară, în picioare.

Examina totul rapid, dar metodic. Torpedou, banchete, podea, pervazul de sub lunetă: nimic. Îşi strecură mâna în buzunarul de hărţi al portierei din stânga şi scoase o hartă şi un plic. Plicul era lung şi plat, albastru-cenuşiu, dublat cu pânză. „De pe Continent”, gândi Mendel. Nu scria nimic pe el. Îl desfăcu. Găsi zece bancnote vechi de câte cinci lire şi o bucată de carte poştală simplă. Mendel o ţinu la lumină şi citi mesajul, scris cu pixul:

GATA. VINDE-O.

Fără semnătură.

Mendel coborî din maşină şi-l prinse pe Scarr de coate. Scarr se dădu repede un pas înapoi.

— Ce problemă ai, amice?

— Nu-i problema mea, Scarr, îi spuse el cu un glas domol. Problema-i a ta. Cea mai serioasă problemă pe care ai avut-o vreodată. Asociere la crimă, tentativă de asasinat, diverse delicte ce cad sub incidenţa Legii Securităţii Statului. Şi poţi adăuga toate acestea la contravenţii pedepsite de Legea Circulaţiei Rutiere, tentativă de fraudă fiscală şi alte cincisprezece infracţiuni ce-mi vor trece prin minte în timp ce tu vei medita la nenorocirile tale pe un pat de închisoare.

— Ia stai o clipă, poliţaiule, să nu ne înfierbântăm. Care-i povestea? Cine dracu' vorbeşte de crimă?

— Ascultă, Scarr, eşti un amărât la remorca marilor risipitori. Ei bine, acum ai ajuns şi tu să cheltuieşti cu nemiluita. După socotelile mele, te va costa cam cincisprezece ani de pârnaie.

— Ştii ce, mai taci din gură!

— Nu, nu tac, prăpăditule. Eşti prins între două focuri, înţelegi, şi vei plăti oalele sparte. Iar eu, ştii ce voi face? Mă voi ţine de burtă de râs în timp ce tu vei putrezi la răcoare şi-ţi vei admira burdihanul. Vezi spitalul ăla? E acolo un tip care moare, aranjat de scoţianul tău înalt. L-au găsit acum o jumătate de oră, sângerând ca un porc tăiat în curtea ta. Mai este un cadavru în Surrey şi nu m-ar mira să mai găsim câte unul în fiecare comitat din Anglia. Aşa că este problema ta, nătărăule, nu a mea. Mai e ceva: tu eşti singurul care ştii cine este scoţianul, nu-i aşa? S-ar putea să-i treacă prin cap să rezolve şi treaba asta, ce zici?

Scarr înconjură fără grabă maşina.

Mendel, aşezat la volan, îi deschise din interior portiera din partea cealaltă. Scarr se aşeză lângă el. Nu aprinseră lumina.

— Îmi mergeau bine afacerile aici, spuse Scarr liniştit,

ciupeam puţin, dar regulat. Cel puţin până a apărut tipul ăla.

— Care tip?

— Uşurel, poliţaiule, nu mă grăbi. Era acum patru ani. Nu credeam în Moş Crăciun, până nu l-am văzut cu ochii mei. Mi-a spus că era olandez şi că făcea comerţ cu diamante. Nu pretind că l-am crezut curat, înţelegi, pentru că nici tu, nici eu nu ne-am născut după ultima ploaie. Nu l-am întrebat niciodată ce învârtea şi nici el nu mi-a spus, dar am presupus că făcea contrabandă. Avea bani căcălău; îi cădeau bancnotele din buzunare ca frunzele de toamnă. „Scarr, mi-a spus el, eşti om de afaceri, nu-mi place publicitatea şi nu mi-a plăcut niciodată. După câte am auzit, ne asemănăm din punctul acesta de vedere. Vreau o maşină. Nu de tot, vreau să o împrumut." N-a spus-o chiar cu vorbele astea, dar ăsta era sensul. „Ce-mi propui?, l-am întrebat eu. Aştept o propunere." „Păi, mi-a răspuns el, sunt un om timid. Vreau o maşină căreia să nu-i găsească nimeni originea, în cazul unui accident, de pildă. Cumpără-mi o maşină. Scarr, o maşină bună, veche, nervoasă. Cumpăr-o pe numele tău, mi-a spus el, şi ţine-o pregătită în orice moment pentru mine. Uite cinci sute de lire pentru început şi alte douăzeci pentru garaj. O să capeţi şi o primă, Scarr, de fiecare dată când iau maşina. Dar sunt timid, înţelegi, şi nu mă cunoşti. Pentru asta te plătesc: ca să nu mă cunoşti." Nu voi uita niciodată ziua aceea. Ploua cu găleata şi eram aplecat asupra unui taxi vechi pe care mi-l procurase un tip din Wandsworth. Datoram patruzeci de lire unui agent de pariuri şi poliţaii mă luaseră la ochi pentru o maşină pe care o cumpărasem pe datorie şi pe care o revândusem la Clapham. Domnul Scarr trase adânc aer în piept şi îl suflă cu o expresie comică de resemnare. Şi iată-l acolo, drept în faţa mea, ca propria mea conştiinţă, aruncând cu bancnote în mine ca nişte bilete vechi de pariuri la curse.

— Cum arăta? întrebă Mendel.

— Foarte tânăr. Înalt, blond. Dar rece… rece ca gheaţa. Nu l-am mai văzut niciodată de atunci. Îmi trimitea scrisori puse la poştă la Londra, dactilografiate pe hârtie obişnuită. Pur şi simplu: „Fii gata luni noapte", „Fii gata joi noapte" şi aşa mai

departe. Totul era aranjat. Lăsam maşina în curte, după ce îi făceam plinul şi-i verificam partea mecanică. Nu-mi spunea niciodată când avea să se întoarcă. Aducea maşina înapoi către ora de închidere sau mai târziu, lăsa farurile aprinse şi portierele încuiate. Punea câte două lire în porthart pentru fiecare zi de călătorie.

— Ce se întâmpla dacă ceva era în neregulă, dacă ai fi fost umflat pentru altceva?

— Aveam un număr de telefon. Mi-a spus să sun acolo şi să cer un nume.

— Ce nume?

— Mi-a spus să aleg eu. Am ales Blondie. Nu l-a găsit caraghios şi aşa a rămas. Primrose 0098.

— L-ai folosit vreodată?

— Da. Acum doi ani. Am vrut să mă duc cu o gagicuţă pentru vreo zece zile la Margate. M-am gândit că e bine să-l previn. Mi-a răspuns o fată, olandeză după accent. Mi-a spus că Blondie este în Olanda şi că va prelua ea mesajul. După aceea, nu mi-am mai bătut capul.

— De ce?

— Începusem să observ unele lucruri. Venea în mod regulat o dată la două săptămâni, în prima şi a treia marţi a lunii, în afară de ianuarie şi februarie. Acum a fost prima oară că a venit în ianuarie. Aducea, de obicei, maşina înapoi joia. Ciudat că a venit în seara aceasta. Dar n-o să-l mai vedem, nu-i aşa? Scarr ţinea în mâna lui uriaşă bucata de carte poştală pe care o luase de la Mendel.

— S-a întâmplat vreodată să nu se prezinte? A fost plecat pentru perioade mai lungi?

— Iarna venea mai rar. În ianuarie şi în februarie nu venea niciodată, ţi-am mai spus.

Mendel ţinea încă în mână cele cincizeci de lire. Le aruncă în poala lui Scarr.

— Să nu-ţi închipui că ai scăpat. N-aş vrea să fiu în locul tău nici dacă mi s-ar da de zece ori mai mult. Voi reveni.

Domnul Scarr părea neliniştit.

— N-aş fi ciripit, spuse el, dar nu vreau să fiu amestecat în

vreo chestie murdară. Nu, dacă bătrâna noastră patrie are de suferit, nu-i aşa, dom’le?

— Hai, taci din gură! îi spuse Mendel. Obosise. A luat cartea poştală, a coborât din maşină şi a plecat spre spital.

La spital nu erau niciun fel de noutăţi. Smiley era tot inconştient. Fusese prevenită Criminalistica. Ar fi mai bine ca Mendel să-şi lase numele şi adresa şi să se ducă acasă. Cei de la spital îi vor telefona dacă era ceva nou. După multe parlamentări, Mendel obţinu de la o infirmieră cheia maşinii lui Smiley.

„În Mitcham, îşi spuse el, nu este de trăit.“

CAPITOLUL 8

Reflecţii într-un salon de spital

Ura patul de spital aşa cum unul care se îneacă urăşte marea. Ura cearşafurile care îl ţineau atât de strâns că nu putea mişca nici mâinile, nici picioarele.

Mai ura şi camera pentru că îi făcea frică. Lângă uşă era o masă rulantă acoperită cu instrumente: foarfece, bandaje, sticluţe, obiecte ciudate învăluite toate în groaza de necunoscut, disimulate sub pânză albă, ca pentru ultima Comuniune. Flacoane, căni, unele înalte acoperite pe jumătate cu şervete, ca nişte vulturi albi aşteptând să-i smulgă măruntaiele lui Smiley, altele mici, de sticlă, în interiorul cărora erau încolăcite tuburi de cauciuc ca nişte şerpi. Smiley avea oroare de toate acestea şi era cuprins de frică. Era încins şi sudoarea îi acoperea întreg trupul, tremura de frig şi sudoarea îl încorseta, i se scurgea pe coaste, ca un sânge rece. Ziua şi noaptea alternau fără ca să le poată distinge una de alta. Ducea o luptă neîntreruptă împotriva somnului, pentru că, ori de câte ori îi închidea, ochii păreau să se întoarcă în interior spre haosul din mintea sa. Şi atunci când, din cauza propriei lor greutăţi, pleoapele se lipeau una de alta, îşi aduna toate puterile pentru a le deschide şi a se uita din nou fix către lumina palidă ce tremura undeva deasupra lui.

Apoi veni ziua binecuvântată când cineva trase probabil obloanele şi lăsă să pătrundă lumina cenuşie de iarnă. Auzi zgomotul traficului şi înţelese în sfârşit că va trăi.

Moartea redeveni o problemă academică, o datorie pe care o amâna până în ziua când va fi bogat şi va putea plăti în felul său. Avea o senzaţie de lux, aproape de puritate. Mintea îi era minunat de lucidă, domnind ca Prometeu asupra întregii sale lumi; unde auzise oare că „mintea se desparte de trup şi domneşte peste un regat de hârtie…”? Lumina de deasupra lui îl irita şi ar fi dorit să aibă mai multe de văzut. Îl plictisiseră

strugurii, mirosul de faguri de miere şi de flori, bomboanele de ciocolată. Ar fi dorit cărţi şi reviste literare; cum ar fi putut să se ţină la curent cu lecturile sale, dacă nu i se dădeau cărţi? Existau atât de puţine informaţii în legătură cu perioada care îl interesa, atât de puţine critici constructive despre secolul al şaptesprezecelea.

S-au scurs trei săptămâni până când Mendel a primit permisiunea să-l viziteze. Intră, cu o pălărie nouă în mână şi o carte despre albine. Puse pălăria la piciorul patului şi volumul pe noptieră. Zâmbea până la urechi.

— Ţi-am adus o carte despre albine, spuse el. Sunt deştepte javrele astea mici. Ar putea să te intereseze. Se aşeză pe marginea patului. Am cumpărat o pălărie nouă. Cred că m-am scrântit. Ca să-mi sărbătoresc pensionarea. O, am uitat. Şi tu eşti pe linie moartă. Râseră amândoi, apoi tăcură.

— Mă tem că nu te văd prea clar, spuse Smiley clipind din ochi. Nu mi se permite să port ochelarii vechi. Vor să-mi facă unii noi. Făcu o pauză. Nu ştii cine mi-a făcut chestia asta, nu-i aşa?

— Poate că da. Depinde. Am o pistă, cel puţin aşa cred. Dar nu ştiu destul, ăsta-i necazul. În legătură cu treaba ta, vreau să spun. Misiunea Est-Germană a Oţelului îţi spune ceva?

— Da, cred că ştiu. A sosit aici cu patru ani în urmă pentru a încerca să pună piciorul în Ministerul Comerţului.

Mendel îi prezentă tranzacţiile sale cu domnul Scarr.

— S-a dat drept olandez. Singura modalitate prin care Scarr putea să-l contacteze era telefonând la un număr din Primrose. Am verificat abonatul. Era înregistrat drept Misiunea Est-Germană a Oţelului, în Belsize Park. Am trimis un băiat să adulmece pe acolo. Plecaseră. Nu mai era nimic, nici mobilă, nimic. Doar telefonul, dar şi ăsta avea firele smulse din priză.

— Când au plecat?

— La trei ianuarie. În aceeaşi zi în care a fost asasinat Fennan, îi răspunse Mendel, privindu-l maliţios.

— Caută-l pe Peter Guillam la Ministerul Apărării şi adu-l aici mâine, spuse Smiley, după o clipă de gândire. Prinde-l de

ceafă şi adu-l aici.

— La revedere, spuse Smiley, şi mulţumesc pentru carte.

— Pe mâine, îi răspunse Mendel şi ieşi.

Smiley se lăsă pe spate. Îl durea capul. „La naiba, gândi el, nu i-am mulţumit pentru miere. Şi, pe deasupra, a mai şi cumpărat-o de la Fortnums and Mason.“

*

* *

Ce-a fost cu apelul acela matinal? Acest lucru îl intriga pe Smiley mai mult decât orice. Era o tâmpenie, fără îndoială, dar, dintre toate lucrurile de neînţeles din această afacere, apelul îl îngrijora cel mai mult.

Explicaţia dată de Elsa Fennan fusese atât de stupidă, atât de cusută cu aţă albă. Ann, da, ea ar fi întors întreaga Centrală telefonică cu susul în jos dacă ar fi avut chef, dar nu Elsa Fennan. Nimic din acest chip vioi şi inteligent, nimic din aerul ei de totală independenţă nu susţinea afirmaţia ei ridicolă că ar fi atât de zăpăcită. Ar fi putut să spună că Centrala comisese o greşeală, că s-a înşelat asupra zilei, orice. Fennan, da; el fusese un om distrat. Aceasta era una dintre ciudăţeniile sale, scoasă la lumină de anchetele anterioare întrevederii. Cititor pasionat de romane poliţiste şi jucător de şah împătimit, muzician şi filosof în timpul liber, un gânditor profund, dar distrat. A fost un scandal întreg o dată, când a scos nişte documente secrete de la Foreign Office, dar s-a descoperit că le-a pus în geanta diplomat împreună cu un exemplar din *The Times* şi cu ziarul de seară, înainte de a pleca acasă la Walliston.

Elsa Fennan, cuprinsă de panică, să-şi fi pus în cârcă defectele soţului ei? Sau *motivaţia* actelor lui? Să fi solicitat Fennan apelul pentru a-şi reaminti ceva, iar ea să fi preluat explicaţia? Dar, în cazul acesta, ce voia Fennan să-şi reamintească şi ce se străduia nevastă-sa atât de mult să ascundă?

Samuel Fennan. În el se întâlneau lumea veche şi lumea nouă. Eternul evreu, cultivat, cosmopolit, hotărât, independent, harnic şi receptiv, o personalitate deosebit de

atrăgătoare în ochii lui Smiley. Copilul secolului; persecutat ca şi Elsa şi izgonit din Germania lui adoptivă într-o universitate din Anglia. Graţie exclusiv competenţei sale, învinsese toate obstacolele şi prejudecăţile pentru a intra în cele din urmă la Foreign Office. Fusese o reuşită remarcabilă, ce o datora doar capacităţilor sale strălucite.

Şi dacă era puţin încrezut, şi dacă accepta cu greu să suporte deciziile unor minţi mai neinspirate decât a lui, cine l-ar fi putut învinovăţi? S-a creat o situaţie stânjenitoare atunci când Fennan s-a pronunţat în favoarea unei Germanii divizate, spiritele s-au calmat, a fost transferat la un birou al Direcţiei Asia şi povestea s-a uitat. În rest, fusese un om generos peste poate, tot atât de popular la Whitehall şi în Surrey, unde consacra mai multe ore, la fiecare sfârşit de săptămână, unor opere de binefacere. Marea sa pasiune era schiul. În fiecare an îşi lua întreg concediul pentru a petrece şase săptămâni în Elveţia sau în Austria. Nu a vizitat Germania decât o dată, îşi amintea Smiley, împreună cu nevastă-sa, în urmă cu vreo patru ani.

A fost cât se poate de firesc ca Fennan să se alăture Stângii pe vremea când studia la Oxford. Fusese marea „lună de miere” a comunismului în mediul universitar, iar cauzele lui, Dumnezeu ştie de ce, erau destul de apropiate sufletului său. Instaurarea fascismului în Germania şi în Italia, invazia japoneză în Manciuria, rebeliunea lui Franco în Spania, criza economică din America şi, mai presus de toate, valul de antisemitism care se rostogolea peste Europa. Era inevitabil ca Fennan să caute o ieşire pentru furia şi indignarea sa. În plus, Partidul Comunist era respectabil pe vremea aceea; eşecurile Partidului Laburist şi ale guvernului de coaliţie convinseseră mulţi intelectuali că doar comunismul era capabil să ofere o alternativă eficientă capitalismului şi fascismului. Plutea în aer o atmosferă incitantă, de conspiraţie şi de camaraderie, ce se pare că a găsit rezonanţă în spiritul pătimaş şi înflăcărat al lui Fennan, oferindu-i alinare în singurătatea sa. Se vorbea atunci de plecarea în Spania; unii se *duseseră* pentru a nu se mai întoarce niciodată, ca, de pildă, Cornford de la

Cambridge.

Smiley şi-l putea imagina pe Fennan în zilele acelea - schimbător şi serios, oferind camarazilor săi exemplul adevăratei suferinţe trăite, un veteran printre cadeţi. Părinţii îi muriseră. Tatăl său, bancher, fusese destul de prevăzător ca să aibă un mic cont în Elveţia. Nu cine ştie ce, dar suficient pentru plata studiilor lui Fennan la Oxford şi pentru a-l apăra de vântul îngheţat al sărăciei.

Smiley îşi amintea foarte bine întrevederea sa cu Fennan; una dintre atâtea şi totuşi diferită. Diferită din cauza limbajului. Fennan se exprima cu uşurinţă, rapid, sigur pe sine.

— Cea mai frumoasă zi a lor, spusese el, a fost atunci când au venit minerii. Veneau de la minele de huilă din Rhondda, ştii, iar tovarăşilor li se părea că spiritul libertăţii coborâse de pe dealuri odată cu ei. Era un Marş al Foametei. Celor din grup nu le trecuse niciodată prin cap că participanţilor la marş le-ar putea *fi* într-adevăr foame, dar eu am crezut. Am închiriat un camion şi fetele au gătit tocană, tone de tocană. Am cumpărat carne ieftină de la un măcelar cu suflet din piaţă. Ne-am dus cu camionul în întâmpinarea lor. Au mâncat tocana şi şi-au continuat marşul. Nu le plăceam cu adevărat, înţelegi, nu aveau încredere în noi. Râdea. Erau atât de mărunţi, asta îmi amintesc cel mai bine, mici şi negri ca nişte spiriduşi. Speram că vor cânta şi au cântat. Dar nu pentru noi, pentru ei. Era pentru prima oară că vedeam galezi. Asta m-a făcut să-mi înţeleg mai bine propria rasă, cred… Sunt evreu. Înţelegi?

Smiley aprobă din cap.

— N-au ştiut ce să facă după plecarea galezilor. Ce faci atunci când se împlineşte un vis? Au înţeles atunci de ce Partidul Comunist nu ţinea prea mult la intelectuali. Cred că s-au simţit umiliţi, ruşinaţi. Ruşinaţi pentru paturile şi camerele lor, pentru burţile lor pline şi eseurile lor deştepte. Ruşinaţi pentru talentul şi umorul lor. Povesteau mereu cum Keir Hardie învăţase stenografia de unul singur cu o bucată de cretă pe pereţii de cărbuni din abataj. Le era ruşine că aveau

creioane şi hârtie. Dar nu avea rost să le arunce, nu-i aşa? Asta am învăţat în cele din urmă. Asta m-a făcut, presupun, să părăsesc partidul.

Smiley ar fi vrut să-l întrebe cum se simţise el, personal, dar Fennan începuse să vorbească din nou. Îşi dăduse seama în cele din urmă că nu avea mare lucru în comun cu ei. Că nu erau bărbaţi, ci puştani care visau focuri de tabără ale libertăţii, muzică ţigănească şi o lume de mâine, puştani care călăreau cai albi peste golful Biscaya şi care cumpărau cu o plăcere copilărească bere pentru spiriduşii înfometaţi din Ţara Galilor; puştani care nu au avut puterea să reziste soarelui venit de la Răsărit şi care şi-au întors cu supunere către el capetele cu părul ciufulit. Puştani care se iubeau între ei şi credeau că iubesc întreaga omenire, care se luptau între ei şi credeau că se luptă cu lumea întreagă.

Nu avea să treacă mult timp ca să-i găsească comici şi emoţionanţi. Din punctul lui de vedere, puteau prea bine să tricoteze şosete pentru soldaţi. Discrepanţa între vis şi realitate l-a făcut să examineze ambele aspecte. A început atunci să-şi concentreze întreaga energie asupra lecturilor filosofice şi istorice şi a descoperit, spre surprinderea lui, alinare şi pace în puritatea intelectuală a marxismului. Savura nemiloasa lui rigoare intelectuală, se simţea impresionat de lipsa de temeri cu care opera, de răsturnarea academică a valorilor tradiţionale. În cele din urmă, acest lucru, şi nu Partidul Comunist, l-a susţinut în solitudinea sa, o filosofie ce pretindea un sacrificiu total faţă de o formulă inatacabilă, care îl umilea şi îl inspira totodată. Şi atunci când, în cele din urmă, a cunoscut succesul, prosperitatea şi integrarea în societate, i-a întors spatele cu regret ca unui lucru de preţ pe care l-a depăşit şi pe care trebuia să-l lase la Oxford împreună cu zilele tinereţii sale.

Aşa a prezentat Fennan lucrurile şi Smiley l-a înţeles. Nimic din clasica poveste a furiei şi resentimentelor pe care Smiley se obişnuise să o audă cu prilejul unor astfel de întrevederi, ci (şi poate tocmai de aceea) o poveste care i s-a părut mai reală. A mai existat ceva în legătură cu acea întrevedere:

convingerea lui Smiley că Fennan lăsase nerostit un lucru important.

Exista oare vreo legătură *efectivă* între incidentul din Bywater Street şi moartea lui Fennan? Smiley îşi reproşa că dăduse frâu liber imaginaţiei sale. Analizând lucrurile retrospectiv, nimic, în afară de succesiunea evenimentelor, nu sugera că Fennan şi Smiley avuseseră vreun rol în aceeaşi tragedie.

Succesiunea evenimentelor, desigur, dar şi intuiţia lui Smiley, experienţa sa, sau cum vreţi să-i spuneţi, acel al şaselea simţ l-a făcut să sune la uşă şi să nu utilizeze cheia, dar acelaşi simţ nu l-a avertizat totuşi că în noapte îl aştepta un asasin, cu o bucată de ţeavă de plumb în mână.

Întrevederea nu avusese un caracter oficial, este adevărat. Plimbarea în parc îi evoca mai curând atmosfera de la Oxford decât aceea de pe culoarele Whitehallului. Plimbarea din parc, cafeneaua din Millbank, da, exista o diferenţă procedurală, dar care a fost rezultatul? Un funcţionar al Foreign Office-ului se plimba prin parc, discutând cu seriozitate cu un bărbat scund, anonim… Doar dacă bărbatul scund nu era anonim!

Smiley luă o carte broşată şi începu să scrie cu creionul pe pagina de gardă:

> Să presupunem ceea ce nu a fost în niciun caz dovedit: că *există* o legătură între asasinarea lui Fennan şi agresiunea împotriva lui Smiley. Ce circumstanţe îl legau pe Smiley de Fennan înainte de moartea lui Fennan?
>
> 1. Înainte de întrevederea de luni, 2 ianuarie, nu-l întâlnisem niciodată pe Fennan. I-am citit dosarul la Departament şi am dispus efectuarea unei anchete preliminare.
>
> 2. La 2 ianuarie, m-am dus singur, cu taxiul, la Foreign Office. Întrevederea fusese aranjată de Foreign Office, dar nu se ştia, repet, nu se ştia, în prealabil, cine va conduce discuţia. Ca atare,

Fennan şi nicio altă persoană din afara Departamentului nu-mi cunoştea dinainte identitatea.

3. Întrevederea a avut loc în doi timpi: întâi la Foreign Office, unde lumea trecea prin birou fară să ne dea atenţie, apoi, în afară, unde puteam fi văzuţi de oricine.

Ce a urmat? Nimic, doar dacă…

Da, aceasta era singura concluzie posibilă: doar dacă cineva, care i-a văzut împreună, l-a recunoscut nu numai pe Fennan, ci şi pe Smiley, şi avea motive puternice să se opună întâlnirii dintre cei doi.

De ce? Cu ce era Smiley periculos? Brusc, deschise foarte mult ochii. Bineînţeles, el prezenta un pericol, unul singur, şi anume, *cel de a fi ofiţer de securitate.*

Lăsă creionul din mână.

Deci, asasinul lui Fennan a încercat prin toate mijloacele să-l împiedice pe Samuel Fennan să discute cu un ofiţer de securitate. Cineva de la Foreign Office, poate. Dar, cu siguranţă, cineva care îl cunoştea şi pe Smiley. O persoană pe care Fennan o întâlnise la Oxford, căreia îi cunoştea trecutul comunist, o persoană care se temea să nu fie demascată şi îşi închipuia că Fennan va vorbi, că vorbise poate deja? Şi dacă vorbise, Smiley trebuia suprimat, suprimat rapid, înainte de a consemna ceva în raportul său.

Aceasta ar explica asasinarea lui Fennan şi agresiunea împotriva lui Smiley. Era destul de logic, dar nimic mai mult. Construise un castel din cărţi de joc atât de înalt cât s-a putut, dar îi mai rămăseseră cărţi în mână. Ce era cu Elsa, cu minciunile ei, cu complicitatea ei, cu temerile ei? Ce era cu maşina lui Scarr şi cu apelul telefonic de la ora 8.30? Ce era cu scrisoarea anonimă? Dacă asasinul se temea de un contact între Smiley şi Fennan, nu ar fi atras atenţia asupra acestuia din urmă denunţându-l. Cine, atunci? Cine?

Se lăsă pe spate sprijinit în perne şi închise ochii. Capul îi bubuia din nou. Poate că l-ar putea ajuta Peter Guillam. Era

singura lui speranţă. Capul i se învârtea. Avea o migrenă îngrozitoare.

CAPITOLUL 9

Se face ordine

Mendel, zâmbind cu gura până la urechi, îl conduse pe Peter Guillam în cameră.

— L-am adus, spuse el.

Conversaţia era anevoioasă. Stânjenitoare cel puţin pentru Guillam, care îşi amintea de demisia pe nepusă masă a lui Smiley, de cadrul nepotrivit al acestei întâlniri, într-un salon de spital. Smiley purta un halat albastru, părul îi era nepieptănat şi ieşea ţepos de sub bandaje şi mai avea urma unei vânătăi serioase pe tâmpla stângă.

— Ascultă, Peter, Mendel ţi-a relatat ce mi s-a întâmplat. Tu eşti expertul… Ce ştii despre Misiunea Est-Germană a Oţelului?

— Albă ca zăpada, bătrâne, dacă nu ţinem seama de plecarea lor intempestivă. Nu aveau decât trei oameni şi un câine. Îşi făcuseră cuibul pe undeva prin Hampstead. Nimeni nu a înţeles prea bine raţiunea venirii lor, dar au făcut treabă bună în ultimii patru ani.

— Cu ce se ocupau?

— Dumnezeu ştie. Cred că şi-au închipuit la început că vor convinge Ministerul Comerţului să distrugă cartelurile europene ale oţelului, dar li s-a întors spatele. Atunci, s-au ocupat de relaţii comerciale, relaţii care în mod normal cad în competenţa consulatelor, şi au pus accentul pe maşini-unelte şi produse manufacturate, schimbul de informaţii industriale şi tehnice şi aşa mai departe. Nu avea nicio legătură cu scopul iniţial al venirii lor, dar, presupun, era mai acceptabil.

— Cine erau ăştia?

— Doi tehnicieni. Un profesor doctor Cutare şi un doctor Cutărică, două fete şi un om bun la toate.

— Cine era omul bun la toate?

— Habar n-am. Vreun tânăr diplomat însărcinat să înlăture

greutăţile. Avem un dosar despre ei la Departament. Îţi pot trimite detalii, presupun.

— Dacă nu te deranjează…

— Nu, bineînţeles că nu.

Urmă o altă tăcere penibilă.

— Nişte fotografii mi-ar fi de mare folos, Peter. Ai putea să-mi faci rost?

— Da, da, desigur, îi răspunse Guillam, întorcând stânjenit privirea. Nu ştim mare lucru despre germanii din Răsărit. Obţinem informaţii de ici, de colo, dar, în ansamblu, constituie un mister. Dacă operează în vreun fel, nu o fac sub acoperire comercială sau diplomatică, de aceea, dacă ai dreptate în legătură cu tipul respectiv, nu-mi vine să cred că ar proveni de la Misiunea Oţelului.

— O, spuse Smiley impasibil.

— Cum operează? întrebă Mendel.

— E greu să generalizezi pornind de la cele câteva cazuri izolate pe care le cunoaştem. Impresia mea este că îşi conduc agenţii direct din Germania, fără să existe vreun contact direct între controlor şi agentul său în zona operativă.

— Dar acest lucru trebuie că le limitează teribil activitatea, exclamă Smiley. Poţi aştepta câteodată luni întregi înainte ca agentul să se poată duce la un loc de întâlnire în afara ţării sale. S-ar putea să nu beneficieze de acoperirea necesară care să justifice călătoria respectivă.

— Evident, acest lucru le limitează activitatea, dar obiectivele lor par cu totul nesemnificative. Preferă să trimită străini… suedezi, polonezi expatriaţi şi mai ştie Dumnezeu pe cine pentru îndeplinirea unor misiuni de scurtă durată, unde lipsa lor de competenţă tehnică nu contează. În cazuri excepţionale, atunci când au un agent rezident în ţara vizată, recurg la un sistem de curieri, copiat după modelul sovietic.

Smiley asculta cu atenţie.

— De fapt, continuă Guillam, americanii au interceptat recent unul dintre aceşti mesageri şi aşa am aflat şi noi puţinul pe care îl ştim despre modul în care operează Republica Democrată Germană.

— De pildă?!

— Ei bine, nu aşteaptă niciodată la o întâlnire, nu se întâlnesc niciodată la ora prevăzută, ci cu douăzeci de minute mai devreme; semnele de recunoaştere - toate trucurile obişnuite care dau strălucire activităţii de informaţii de mâna a treia. Se preumblă de colo-colo cu nume cu tot. Un curier poate intra în contact cu trei sau patru agenţi, iar un controlor poate avea în subordinea lui până la cincisprezece. Controlorul nu inventează niciodată nume de acoperire.

— Ce vrei să spui? E obligatoriu să-şi ia nume de acoperire.

— Agentul se ocupă de asta în locul lor. Alege un nume, care-i trece prin minte, şi controlorul îl adoptă. Un sistem foarte…

Tăcu şi îi aruncă lui Mendel o privire surprinsă.

Mendel sări în picioare.

Guillam se lăsă pe spătarul scaunului şi se întrebă dacă i s-ar permite să fumeze. Fără îndoială că nu, îşi spuse el cu regret. Tare i-ar fi prins bine o ţigară.

Ei bine? îl întrebă Smiley. Mendel îi prezentase lui Guillam întrevederea sa cu domnul Scarr.

— Se potriveşte, spuse Guillam. Evident, se potriveşte cu ceea ce ştiam noi. Dar nu ştiam chiar atât de mult. Dacă Blondie era curier, este surprinzător - cel puţin potrivit cunoştinţelor mele - să folosească o misiune comercială drept punct de comandă.

— Spuneai că Misiunea era aici de patru ani, spuse Mendel. Blondie a venit la Scarr pentru prima oară acum patru ani.

O clipă, nimeni nu scoase o vorbă. Apoi, Smiley spuse pe un ton grav:

Peter, este posibil, nu-i aşa? Vreau să spun că, pentru efectuarea unor anumite operaţiuni, ar putea avea nevoie de un post fix, aici, precum şi de curieri.

— Da, desigur, dacă ar pune la cale o lovitură cu adevărat mare.

— Vrei să spui, dacă ar avea în funcţiune un agent sus-pus?

— Da, cam aşa ceva.

— Presupunând că acest agent există - un Maclean sau un

Fuchs este de conceput ca ei să-şi stabilească aici un post, sub acoperirea unei misiuni comerciale, care să nu aibă altă funcţiune operaţională decât să protejeze agentul?

— Da, este de conceput. Dar mergi cam departe, George. Potrivit celor sugerate de tine, agentul ar primi ordine din străinătate, ar fi servit de curier, care la rândul lui ar fi servit de Misiune, care ar avea între altele şi rolul de înger păzitor personal al agentului. Ar trebui ca acest agent să fie cu adevărat o persoană importantă.

*

*   *

— Nu sugerez întru totul acest lucru, dar ceva pe-aproape. Cred că acest sistem necesită un agent de prim ordin. Nu uita că Blondie pretindea că ar veni din străinătate, dar nimic nu confirmă afirmaţia sa.

— Agentul acesta ar putea fi în contact direct cu Misiunea? interveni Mendel.

— Dumnezeule mare, nu! exclamă Guillam. Foloseşte probabil o procedură de urgenţă pentru a intra în contact cu cei de la Misiune, un cod telefonic sau ceva de genul acesta.

— Cum se procedează într-un asemenea caz? întrebă Mendel.

— Depinde. Poate că pe sistemul numărului greşit. Formezi numărul de la o cabină telefonică şi ceri să vorbeşti cu George Brown. Ţi se va răspunde că George Brown nu locuieşte acolo, aşa că îţi ceri scuze şi pui telefonul în furcă. Ora şi locul de întâlnire fuseseră stabilite anterior. Numele pe care l-ai spus este un semnal de urgenţă. Cineva se va prezenta la întâlnire.

— Ce altceva mai face Misiunea? întrebă Smiley.

— Greu de spus. Îl plăteşte, probabil. Fixează locul în care se ridică rapoartele. Controlorul va face toate aranjamentele pentru agent, bineînţeles, şi îi dă instrucţiuni prin curier. Lucrează în mare parte pe principiul sovietic, aşa cum ţi-am spus, chiar şi cele mai mici amănunte sunt aranjate de către controlor. Operatorii din teren se bucură de foarte puţină independenţă.

Urmă alt moment de tăcere. Smiley se uită la Guillam, apoi

la Mendel, clipi şi spuse:

— Blondie nu venea la Scarr în ianuarie şi în februarie, nu-i aşa?

— Nu, îi răspunse Mendel, acesta a fost primul an când a venit.

— Fennan se ducea întotdeauna la schi în ianuarie şi în februarie. Aceasta este prima oară în patru ani în care a renunţat la vacanţă.

*

* *

— Mă întreb, spuse Smiley, dacă nu ar trebui cumva să mă duc la Maston.

Guillam se întinse cu voluptate şi zâmbi.

— Nu te împiedică nimeni să încerci. Va fi teribil de emoţionat când va afla că ai fost pocnit în cap. Am vaga impresie că va gândi că Battersea se află la malul mării, dar nu contează. Spune-i că ai fost atacat când te plimbai printr-o curte privată… va înţelege. Vorbeşte-i şi de agresorul tău, George. Nu l-ai văzut niciodată, ai grijă, nu-i ştii numele, dar este un curier al Serviciilor de Informaţii est-germane. Maston va confirma spusele tale; o face întotdeauna. Mai ales când trebuie să raporteze ministrului.

Smiley îl privi pe Guillam şi nu spuse nimic.

— După lovitura pe care ai primit-o în cap, adăugă Guillam, va înţelege.

— Dar, Peter…

— Ştiu, George, ştiu.

— Să-ţi mai spun ceva. Blondie venea să ia maşina în prima marţi a fiecărei luni.

— Şi ce-i cu asta?

— Era ziua în care Elsa Fennan se ducea la Weybridge Repertory Club. Potrivit spuselor ei, Fennan lucra marţea până târziu.

— Lasă-mă să fac nişte săpături, George, spuse Guillam, ridicându-se în picioare. Salut, Mendel, îţi voi telefona probabil diseară. Nu văd ce putem face acum, oricum, dar e plăcut să ştim pe ce picior dansăm, nu-i aşa? Că veni vorba,

continuă el, apropiindu-se de uşă, unde se află lucrurile lui Fennan… portofelul său, agenda etc.? Tot ceea ce s-a găsit asupra cadavrului?

— Probabil la comisariatul de poliţie, spuse Mendel, până se încheie ancheta.

Guillam îl privi lung pe Smiley, fără să ştie exact ce vrea să spună.

— Ai nevoie de ceva, George?

— Nu, mulţumesc… o, ar fi ceva.

— Ce?

— Ai putea face în aşa fel încât cei de la Criminalistică să mă lase în pace? Au venit de trei ori până acum şi, bineînţeles, nu fac mai mult decât să bâjbâie. Ai putea aranja ca pentru moment problema să fie de resortul Informaţiilor? Încearcă să fii misterios, să le îndulceşti hapul.

— Da, cred că va fi posibil.

— Ştiu că este greu, Peter, pentru că eu nu sunt…

— A, am o veste care îţi va ridica moralul. Am cerut să se compare biletul de sinucigaş al lui Fennan cu scrisoarea anonimă. Au fost dactilografiate de către persoane diferite la aceeaşi maşină de scris. Presiunea pe taste şi spaţierea diferă, dar caracterele sunt identice. La revedere, bătrâne. Pune-te pe mâncat şi pe băut!

Guillam închise uşa în urma lui. Îi auziră paşii ţăcănind pe coridorul pustiu.

Mendel îşi răsuci o ţigară.

— Dumnezeule, spuse Smiley, chiar nu ţi-e frică de nimic? N-ai văzut infirmiera de gardă?

— Nu se moare decât o dată, îi răspunse Mendel, zâmbind ironic şi strecurând ţigara între buzele lui subţiri. Smiley îl urmări cum şi-o aprinde. A scos bricheta din buzunar, i-a ridicat capacul, a întors rotiţa zimţată cu degetul lui mare pătat, a făcut mâinile căuş pentru a proteja flacăra pe care o apropie de ţigară. Puteai să crezi că se stârnise un uragan.

— Ei bine, expertul în materie de crime eşti tu, spuse Smiley. Cum îţi merge?

— Prost, spuse Mendel. Multă dezordine.

— De ce?

— Probleme multe şi mărunte nerezolvate peste tot. Nu e treabă de poliţist. Nimic nu se verifică. Ca în algebră.

— Ce are algebra de a face cu treaba asta?

— Trebuie întâi dovedit ceea ce se poate dovedi. Trebuie găsite constantele. S-a dus într-adevăr la teatru? A fost singură? Au auzit vecinii când s-a întors? Dacă da, la ce oră? Fennan venea târziu acasă marţea? Soţia lui se ducea regulat la teatru, la fiecare două săptămâni, aşa cum pretinde?

— Şi apelul de la opt şi treizeci? Îi poţi găsi vreo explicaţie?

— Nu-ţi iese din cap, nu-i aşa?

— Da. Dintre toate problemele mărunte rămase în suspensie, aceasta mi se pare cea mai grea. O întorc pe toate feţele, ştii, şi nu are niciun sens. Am verificat orarul trenurilor pe care le lua Fennan. Era un om punctual, ajungea adesea la Foreign Office înaintea tuturor, îşi deschidea singur dulapul. Putea să prindă trenul de 8.54, de 9.08, sau în cel mai rău caz, de 9.14. Cu cel de 8.54 ajungea la 9.38… îi plăcea să fie la serviciu la zece fără un sfert. Ca atare, nu putea să ceară să fie trezit la 8.30.

— Poate că-i plăcea să audă ţârâitul telefonului, spuse Mendel, ridicându-se în picioare.

— Şi literele, continuă Smiley. Mâini diferite, aceeaşi maşină. Fără să vorbim de asasin, două persoane aveau acces la această maşină: Fennan şi soţia sa. Dacă admitem că Fennan a scris biletul prin care îşi anunţa sinuciderea - pe care neîndoielnic l-a semnat - trebuie să conchidem că Elsa a scris denunţul. De ce ar fi făcut-o?

Smiley era obosit. Se simţi uşurat văzându-l pe Mendel că vrea să plece.

— Plec să fac ordine. Să găsesc constantele.

— Vei avea nevoie de bani, spuse Smiley, scoţând câteva bancnote din portofelul de pe noptieră şi întinzându-i-le. Mendel le luă fără niciun fel de ceremonie şi plecă.

Smiley se lăsă pe spate. Capul îi bubuia şi îl ardea. Îi venea să cheme asistenta medicală, dar se abţinu, din laşitate. Încetul cu încetul, junghiurile din cap se potoliră. Auzi

şuieratul unei ambulanţe care vira din Prince of Wales Drive, pentru a intra în curtea spitalului.

— Poate că-i plăcea să audă ţârâitul telefonului, murmură el şi adormi.

Fu trezit de o ceartă pe coridor. Auzi glasul asistentei medicale protestând vehement; apoi auzi paşi şi glasul insistent al lui Mendel. Uşa se deschise brusc şi cineva aprinse lumina. Smiley clipi şi se ridică în capul oaselor, uitându-se la ceas. Era şase fără un sfert. Mendel îi vorbea, mai curând îi striga. Ce încerca să-i spună? Ceva în legătură cu Podul Battersea… cu poliţia fluvială… a dispărut de ieri… Se trezi de-a binelea. Adam Scarr era mort.

CAPITOLUL 10

Povestea Fecioarei

Mendel conducea foarte bine, cu un soi de pedanterie pe care Smiley ar fi găsit-o comică. Ca de obicei, circulaţia era intensă pe drumul către Weybridge. Mendel ura automobiliştii. „Daţi-i o maşină unui om pe mână şi acesta va uita în garaj orice urmă de umilinţă şi de bun-simţ.“ Nu-i păsa despre cine era vorba. Văzuse episcopi înveşmântaţi în purpură rulând cu o sută zece pe oră în cartiere populate şi speriind de moarte pietonii. Îi plăcea maşina lui Smiley. Îi plăcea că era meticulos întreţinută, aprecia îmbunătăţirile rezonabile, retrovizoarele laterale, luminile de marşarier. Era o maşină mică, dar îşi făcea treaba.

Îi plăceau oamenii care au grijă de lucruri, care sfârşesc ceea ce au început. Îi plăcea profunzimea şi precizia. Nu-i plăceau cei care făceau lucrurile de mântuială. Ca acest asasin, de pildă. Ce spusese Scarr? „Tânăr, dar rece. Rece ca gheaţa.” Cunoştea acea privire şi o cunoscuse şi Scarr… privirea absolut impasibilă ce se ascunde în ochii unui tânăr ucigaş. Nu este privirea unui animal sălbatic, nici rânjetul feroce al unui maniac, ci privirea născută din eficienţă supremă, pusă la încercare şi dovedită. Depăşea experienţele de război. A fi faţă în faţă cu moartea pe timp de război îţi dă o blazare anume; dar convingerea superiorităţii pe care o poartă în suflet ucigaşul de profesie merge mai departe, mult mai departe. Da, Mendel mai văzuse aşa ceva; băiatul, care se ţine la distanţă de gaşcă, privirea palidă, lipsită de expresie, cel după care fetele se dau în vânt şi cărora el le vorbeşte fără să zâmbească. Da, era rece ca gheaţa.

Moartea lui Scarr îl speriase pe Mendel. Îl făcuse pe Smiley să promită că nu se va întoarce în Bywater Street, după ieşirea din spital. Cu puţin noroc, îl vor crede mort. Asasinarea lui Scarr dovedea, bineînţeles, ceva: asasinul se mai afla în

Anglia, dornic să facă curăţenie. „Când mă voi pune pe picioare, spusese Smiley cu o seară în urmă, trebuie să-l facem să iasă din ascunzătoare din nou. Să-l momim cu bucăţele de brânză.“ Mendel ştia cine va fi brânza: Smiley. Bineînţeles, dacă au avut dreptate în privinţa adevăratului motiv, va mai fi şi altă brânză: nevasta lui Fennan. Faptul că nu fusese asasinată nu pleda în favoarea ei. Este adevărat, se gândi Mendel cu amărăciune. Îi fu ruşine de sine şi se concentra asupra altor subiecte. Printre care, din nou, Smiley.

Ciudat omuleţ, acest Smiley. Îi amintea lui Mendel de un băieţel gras cu care jucase fotbal la şcoală. Nu putea fugi, nu putea şuta, era miop ca o cârtiţă, dar juca precum un posedat şi nu se mulţumea până când nu cădea lat de oboseală. Îi plăcea să şi boxeze. Venea deschis, legănându-şi braţele, şi era pe jumătate mort înainte de intervenţia arbitrului. Era deştept, şi el.

Mendel se opri la o cafenea de pe marginea şoselei ca să bea un ceai şi să mănânce o chiflă, apoi se angajă pe drumul către Weybridge. Repertory Theatre se afla pe o stradă cu sens unic, ce pornea din High Street, unde era imposibil să parchezi. Până la urmă, lăsă maşina în faţa gării şi reveni în oraş pe jos.

Intrarea principală a teatrului era încuiată. Mendel ocoli clădirea, pe sub o arcadă de cărămidă. O uşă verde era întredeschisă; avea nişte bare de metal pe dinăuntru, iar pe din afară erau scrise cu cretă cuvintele „Intrarea artiştilor“. Nu era nicio sonerie; o uşoară aromă de cafea venea de pe coridorul verde-închis ce ducea înăuntru. Mendel intră şi străbătu coridorul, la capătul căruia găsi o scară de piatră cu balustradă metalică ce ducea la o altă uşă verde. Mirosul de cafea devenea din ce în ce mai puternic şi auzi zgomot de voci.

— O, la dracu’, ascultă, iubitule, cui îi pasă. Dacă marii consumatori de cultură din binecuvântatul Surrey vor Barrie trei luni la rând, să li se dea Barrie. Pentru al treilea an consecutiv, avem fie Barrie, fie *Cucul din cuib* şi, în ceea ce mă priveşte, Barrie câştigă la mustaţă. Cuvintele acestea au fost

pronunţate de un glas feminin de vârstă mijlocie.

— Ei bine, Ludo poate oricând să joace *Peter Pan* - altă piesă de Barrie -, nu-i aşa, Ludo? interveni certăreţ un glas masculin.

— Ticălosule, ticălosule, se auzi o a treia voce, tot masculină, iar Mendel deschise uşa.

Se găsea în culise. La stânga sa, vreo douăsprezece manete erau montate pe un panou de lemn. Un scaun absurd rococo, aurit, cu tapiserie brodată, era aşezat mai jos de el pentru sufleor şi pentru regizor.

În mijlocul scenei, doi bărbaţi şi o femeie, şezând pe nişte butoaie, fumau şi beau cafea. Decorul reprezenta puntea unei nave. Un catarg cu velatură şi scări de frânghie ocupau centrul scenei şi un tun mare din carton era îndreptat melancolic către o pânză din fundal pe care erau pictate cerul şi marea.

Apariţia lui Mendel opri abrupt discuţia. Cineva murmură: „Doamne, uite fantoma de la banchet”, iar cei trei îl priviră chicotind.

Femeia vorbi prima:

— Cauţi pe cineva, dragă?

— Îmi cer scuze că am dat buzna. Voiam să vă vorbesc în legătură cu abonamentul. Aş dori să mă înscriu în club.

— Da. Desigur. Ce drăguţ din partea dumitale, spuse ea, ridicându-se şi apropiindu-se de el. Este *într-adevăr* foarte amabil.

I-a luat mâna stângă şi i-a strâns-o între ale ei, apoi s-a dat înapoi şi a întins ambele braţe. Era gestul ei de castelană - Lady Macbeth primindu-l pe Duncan. Plecând capul într-o parte, arboră un surâs de fetişcană, îi reţinu mâna şi îl conduse prin scenă către culisele din partea opusă. O uşă ducea la un birou mititel, plin de programe şi afişe, cutii cu cremă, peruci şi costume de marinar în culori ţipătoare.

— Ai văzut pantomima noastră de anul acesta, *Insula Comorilor?* Un succes deosebit de *reconfortant*. Şi cu un *conţinut* social mult mai valoros decât toate acele basme de prost-gust pentru copii, nu-i aşa?

— Da, desigur, bâigui Mendel, fără să aibă nici cea mai

vagă idee despre ce voia ea să spună. Privirea îi căzu pe un teanc de facturi prinse ordonat cu o clamă. Cea de deasupra era emisă pe numele doamnei Ludo Oriel şi ar fi trebuit achitată cu patru luni în urmă.

Doamna Oriel îi aruncă o privire ageră prin sticlele ochelarilor. Era mică şi oacheşă, cu riduri pe gât şi era machiată peste măsură. Labele gâştei fuseseră disimulate sub un strat gros de cremă, însă camuflajul nu durase. Purta pantaloni şi un pulover gros, pătat zdravăn cu tempera. Fuma ţigară de la ţigară. Avea o gură imensă şi, cum ţinea ţigara la mijlocul buzelor, acestea formau o curbă exagerat de convexă, deformându-i partea inferioară a feţei şi dându-i o expresie morocănoasă şi iritată. Mendel îşi zise că se va dovedi, fără îndoială, şireată şi deşteaptă. Din fericire, nu putea să-şi achite facturile, acest lucru fiind de natură să uşureze lucrurile.

— Doriţi *cu adevărat* să deveniţi membru al clubului?

— Nu.

— Dacă eşti alt nenorocit de furnizor, spuse ea, ai face mai bine să pleci imediat. Am spus că voi plăti şi voi plăti, dar acum nu mă mai sâcâi. Dacă vrei să faci lumea să creadă că sunt la pământ, aşa *voi fi,* dar voi veţi avea de pierdut, nu eu.

— Nu sunt un creditor, doamnă Oriel. Am venit să vă ofer nişte bani. Ea aştepta. Mă ocup de divorţuri. Am un client gras. Aş dori să vă pun câteva întrebări. Suntem pregătiţi să vă plătim pentru timpul pierdut.

— Dumnezeule! reacţionă ea uşurată, de ce n-ai spus asta de la bun început?

Amândoi izbucniră în râs. Mendel îi puse pe teancul de facturi cinci bancnote de câte o liră, numărându-le una câte una.

— Cum vă alcătuiţi lista de abonamente? Care sunt avantajele abonaţilor?

— Păi, servim câte o zeamă lungă de cafea pe scenă, în fiecare dimineaţă, la ora unsprezece fix. Membrii clubului se pot amesteca printre actori în pauza dintre repetiţii, de la ora unsprezece până la douăsprezece fără un sfert, îşi plătesc consumaţia, desigur, dar intrarea este strict rezervată

membrilor clubului.

— Înţeleg.

— Aceasta este partea care te interesează probabil. Se pare că dimineaţa nu avem parte decât de poponari şi de nimfomane.

— Probabil. Altceva?

— Montăm câte o piesă nouă la fiecare două săptămâni. Membrii clubului îşi pot rezerva locuri pentru o dată fixă, de pildă, a doua miercuri din fiecare serie de reprezentaţii, întotdeauna începem o nouă serie în prima şi a treia zi de luni. Cortina se ridică la 19.30 şi păstrăm locurile membrilor clubului până la 19.20. Casiera are planul sălii şi, pe măsură ce se vând locurile, le însemnează cu o cruciuliţă. Locurile rezervate membrilor clubului sunt barate cu roşu şi nu se vând decât în ultimul moment.

— În consecinţă, dacă unul dintre membrii voştri nu-şi ocupă locul obişnuit, acesta va fi barat pe plan cu negru.

— Doar dacă este cumpărat de altcineva.

— Bineînţeles.

— Nu facem sală plină decât arareori, în prima săptămână încercăm să montăm câte un spectacol săptămânal, dar nu este prea uşor să facem rost de… hm… posibilităţi. Ca să spun drept, nu avem mijloacele necesare pentru continuarea reprezentaţiilor timp de două săptămâni.

— Da, da, înţeleg. Păstraţi planurile vechi?

— Uneori, pentru contabilitate.

— Îl aveţi, de pildă, pe cel de marţi, 3 ianuarie?

Deschise un dulap din care scoase un teanc de planuri imprimate.

— Acestea sunt pentru cele două săptămâni când se prezenta pentru a doua oară pantomima, bineînţeles. Chestie de tradiţie.

— Da, da.

— Dar cine vă interesează atât de mult? întrebă doamna Oriel, luând un clasor de pe birou.

— O doamnă blondă mărunţică, de vreo patruzeci şi doi sau patruzeci şi trei de ani. Se numeşte Fennan. Elsa Fennan.

Doamna Oriel deschise clasorul. Mendel se uită fără ruşine peste umărul ei. Numele membrilor clubului erau înscrise ordonat în coloana stângă. O bifa roşie făcută la marginea din stânga a paginii arăta că persoana respectivă îşi plătise cotizaţia. Pe partea din dreapta a paginii erau notate locurile reţinute pentru anul în curs. Erau în jur de optzeci de membri.

— Numele nu-mi spune nimic. Ce loc are?

— N-am idee.

— A, da, uite. Merridale Lane, Walliston. Merridale! Aşteaptă puţin! Hai să vedem. Un scaun din spate, la capătul rândului. Ciudată alegere, nu crezi? Locul R2. Dumnezeu ştie însă dacă l-a ocupat la 3 ianuarie. Nu cred că am păstrat diagrama din acea zi, cu toate că n-am aruncat nimic în viaţa mea. Lucrurile se mai evaporează însă şi singure, nu-i aşa? Se uită la el cu coada ochiului, întrebându-se dacă şi-a câştigat cele cinci lire. Îţi spun eu ce facem, o întrebăm pe Fecioară. Se ridică şi se îndreptă către uşă. Fennan… Fennan… repetă ea. O secundă, parcă-mi spune ceva. Ce însă? Să mă ia naiba, bineînţeles, mapa de partituri. Deschise uşa. Unde este Fecioara? întrebă ea, adresându-i-se cuiva de pe scenă.

— Dumnezeu ştie.

— Porcule, îţi dă bunăvoinţa pe dinafară, spuse doamna Oriel, închizând uşa. Fecioara este speranţa noastră imaculată, îi spuse ea lui Mendel. Trandafir mic englezesc, fiica unui avocat din localitate, înnebunită după teatru, umblă în ciorapi de aţă. O mironosiţă. Nu putem să o suferim. Îi dăm câte un rol din când în când, pentru că taică-su îi plăteşte taxa de şcolarizare. Face pe plasatoarea, uneori, în serile în care vine multă lume… ea şi doamna Torr, femeia de serviciu, care are grijă şi de garderobă. Când e linişte, doamna Torr se ocupă de tot şi Fecioara bântuie prin culise în speranţa că actriţa principală va muri subit. Făcu o pauză. Sunt sigură că îmi amintesc de Fennan. Bineînţeles că-mi amintesc. Mă întreb unde este vaca aia. Dispăru şi reveni peste vreo două minute cu o fată înaltă, destul de drăguţă, cu păr blond zburlit şi obraji trandafirii; genul de campioană de tenis sau de nataţie.

— Ea este Elizabeth Pidgeon. Ar putea să-ţi fie de folos.

Iubito, ne interesează o anumită doamnă Fennan. Membră a clubului. Nu mi-ai spus tu ceva despre ea?

— O, da, Ludo. Se pare că era convinsă că este încântătoare. Adresându-i lui Mendel un surâs insipid, lăsă capul într-o parte şi încrucişă degetele. Mendel îşi fixă privirea asupra ei.

— O cunoşti? întrebă doamna Oriel.

— O, da, Ludo. Adoră muzica. Cel puţin aşa cred, întrucât nu vine niciodată fără partituri. Este foarte subţirică şi ciudată. Este străină, nu-i aşa, Ludo?

— De ce este ciudată? întrebă Mendel.

— Păi, ultima oară, au apucat-o toate pandaliile din cauza locului de lângă ea. Era rezervat pentru un membru al clubului, înţelegeţi, dar era îngrozitor de târziu, era mult trecut de şi douăzeci. De-abia începusem reprezentaţiile cu pantomima şi erau milioane de oameni care trebuiau plasaţi, aşa că am dat locul cuiva. Nu înceta să spună că domnul care avea locul reţinut va veni negreşit, că nu lipsise niciodată.

— Şi a venit?

— Nu. Aşa că am dat locul. Cred că era foarte furioasă, pentru că a plecat după actul II şi şi-a uitat mapa cu partituri.

— Domnul, care, după spusele ei, trebuia să vină, întrebă Mendel, era vreun prieten de-al ei?

Ludo Oriel îi făcu lui Mendel sugestiv cu ochiul.

— Sigur că da, este soţul ei, nu-i aşa? spuse Fecioara.

Mendel o privi o clipă apoi îi zâmbi.

— N-am putea găsi un scaun pentru Elizabeth? întrebă el.

— Mamă, Doamne! Mulţumesc, spuse Fecioara şi se aşeză pe un vechi scaun aurit, ca acela al sufleorului, din culise. Îşi puse mâinile ei roşii, grăsuţe, în poală şi se plecă înainte, zâmbind tot timpul, emoţionată că se afla în centrul atenţiei. Doamna Oriel îi aruncă o privire plină de venin.

— Ce te face să crezi că era soţul ei, Elizabeth? întrebă Mendel, al cărui glas căpătase brusc un ton tranşant.

— Păi, ştiu că nu sosesc deodată, dar credeam că dacă au locuri separate de restul celor rezervate pentru membrii clubului, trebuie să fie soţ şi soţie. Şi, desigur, pentru că şi el

vine întotdeauna cu o mapă cu partituri.

— Înţeleg. Ce altceva îţi mai aduci aminte, Elizabeth, din seara aceea?

— Păi, mi-aduc aminte o mulţime de lucruri pentru că, înţelegeţi, m-am simţit îngrozitor că s-a enervat atât de tare şi că mai târziu, în aceeaşi seară, a sunat la telefon. Doamna Fennan, vreau să zic. Şi-a spus numele şi a zis că a plecat devreme şi că şi-a uitat mapa cu partituri. Pierduse tichetul de la garderobă şi era într-o stare groaznică de nervi. Am avut impresia că plângea. Am auzit glasul cuiva în fundal şi atunci mi-a spus că va veni cineva şi că o va lua dacă se putea fără tichet. Am spus că bineînţeles că i se va da mapa şi, o jumătate de oră mai târziu, s-a prezentat bărbatul acela. Arată nemaipomenit. Înalt şi blond.

— Înţeleg, spuse Mendel; mulţumesc frumos, Elizabeth, mi-ai fost de mare folos.

— Mamă, Doamne, nu aveţi pentru ce, răspunse ea şi se ridică în picioare.

— Apropo, adăugă Mendel, bărbatul care a venit după mapa cu partituri… nu era, întâmplător, cel care ocupă locul de lângă doamna Fennan în sală?

— A, ba da. Mamă, Doamne, scuzaţi-mă, trebuia să vă spun şi asta.

— Ai vorbit cu el?

— Păi, doar să-i spun „Poftiţi obiectul” sau ceva de genul acesta.

— Ce fel de glas avea?

— O, cu accent străin, ca şi doamna Fennan. Ea este străină, nu-i aşa? Când a făcut tot tărăboiul ăla, l-am pus pe seama temperamentului ei străin.

Îi zâmbi lui Mendel, aşteptă o clipă şi ieşi.

— Vaco, spuse doamna Oriel, către uşa închisă. Sper că ai fost mulţumit pentru cele cinci lire, adăugă ea, întorcând privirea către Mendel.

— Cred că da, îi răspunse Mendel.

CAPITOLUL 11

Un club nu prea respectabil

Mendel îl găsi pe Smiley aşezat într-un fotoliu, complet îmbrăcat. Peter Guillam era întins cu voluptate pe pat, ţinând în mână, cu nonşalanţă, un dosar verde-deschis. Afară, cerul era negru şi ameninţător.

— Îşi face intrarea cel de-al treilea asasin, spuse Guillam când îl văzu pe Mendel apărând pe uşă. Mendel se aşeză la capul patului şi dădu fericit din cap către Smiley, care arăta palid şi deprimat.

— Felicitări. E o plăcere să te vedem din nou pe picioare.

— Mulţumesc. Mă tem că dacă m-ai vedea în picioare nu m-ai mai felicita. Mă simt slăbit ca o mâţă jigărită.

— Când îţi dau ăştia drumul?

— Nu ştiu când au de gând…

— N-ai întrebat?

— Nu.

— Ai face bine să întrebi. Ţi-am adus veşti. Nu ştiu ce înseamnă, dar înseamnă ceva.

— Măi să fie, spuse Guillam. Toată lumea are veşti pentru toată lumea. Ce pasionant! George s-a uitat la albumul cu pozele mele de familie, continuă el, ridicând uşor dosarul verde, şi i-a recunoscut pe toţi vechii lui amici.

Mendel, perplex, avu impresia că i se ascunde ceva. Smiley interveni:

— Îţi spun totul la cină, mâine. Mă externez mâine dimineaţă, orice ar spune ei. Cred că am găsit asasinul şi multe altele pe deasupra. Acum spune tu ce noutăţi ai. În ochii săi nu se putea citi triumful. Doar anxietatea.

*

*   *

Calitatea de membru al clubului din care făcea parte Smiley nu era citată printre activităţile respectabile ale celor care

împodobesc paginile celebrului Who's Who. Fusese înfiinţat de către un tânăr renegat de Junior Carlton, pe nume Steed-Asprey, care fusese exclus de către secretar din cauză că pronunţase blasfemii în prezenţa unui episcop sud-african. A convins-o pe fosta lui proprietăreasă de la Oxford să-şi părăsească propria-i căsuţă liniştită din Hollywell şi să preia în schimb cele două camere şi o pivniţă din Manchester Square, pe care o rudă bogată le pusese la dispoziţia lui. Clubul a avut cândva patruzeci de membri, care plăteau fiecare cincizeci de guinee pe an. Mai rămăseseră treizeci şi unu. Era un club fără femei şi fără regulamente, fără secretar şi fără episcopi. Puteai lua sandviciuri şi cumpăra o sticlă de bere sau puteai lua sandviciuri şi să nu cumperi nimic. Atâta timp cât rămâneai rezonabil de treaz şi îţi vedeai de treaba ta, nimănui nu-i păsa cum te îmbraci, ce faci sau ce spui, sau pe cine aduceai cu tine. Doamna Sturgeon nu mai făcea pe tirana la bar şi nu-ţi mai aducea friptura în faţa căminului din pivniţă, ci trona amabilă şi jovială în capul mesei, bucurându-se de serviciile celor doi sergenţi în retragere dintr-un mic regiment de grăniceri.

Evident, membrii clubului fuseseră în marea lor majoritate oarecum contemporani cu Smiley la Oxford. Se convenise de la bun început că acest club avea să servească unei singure generaţii, că va îmbătrâni şi va muri odată cu membrii lui. Războiul a făcut şi el victime printre ei, Jebedee şi alţii, dar nimeni nu a sugerat măcar vreodată că ar trebui să fie aleşi noi membri. În plus, localul le aparţinea acum, viitorul doamnei Sturgeon fusese asigurat, iar clubul era solvabil.

Era sâmbătă seară şi în club nu erau decât vreo şase persoane. Smiley dădu comanda şi li s-a aşezat o masă specială pentru ei în pivniţă, unde ardea un foc de cărbuni în căminul de cărămidă. Erau singuri. Au fost serviţi cu muşchi de vacă, pe care l-au udat cu vin roşu. Afară, ploaia cădea neîncetat. Pentru toţi trei, lumea părea în noaptea aceea un loc paşnic şi agreabil, în ciuda straniei afaceri care îi reunise.

— Pentru a vă face să înţelegeţi ceea ce vreau să vă spun, începu Smiley, în sfârşit, adresându-se mai ales lui Mendel,

trebuie să vă vorbesc pe larg despre mine. Sunt ofiţer de informaţii de profesie, după cum ştiţi, şi am fost încadrat în Serviciu de când lumea, cu mult înainte de a fi implicaţi în luptele pentru putere de la Whitehall. În acele zile duceam lipsă de personal şi eram prost plătiţi. După perioada obişnuită de instrucţie şi de stagiatură în America de Sud şi în Europa Centrală, am avut un post de conferenţiar la o universitate germană. Aveam ca misiune reperarea tinerilor germani capabili să devină agenţi. Făcu o pauză, îi zâmbi lui Mendel şi îi spuse: Scuză-mi jargonul, te rog. Mendel aprobă solemn din cap, iar Smiley continuă. Era conştient că vorbele sale sunau pompos, dar nu ştia cum să evite acest lucru. Ne aflam în pragul ultimului război, o perioadă îngrozitoare în Germania, în care intoleranţa se descătuşase la cote demenţiale.

Ar fi fost o nebunie din partea mea să abordez singur pe cineva. Unica mea şansă era aceea de a nu mă face nicicum remarcat, de a fi incolor din punct de vedere social şi politic şi de a semnala candidaţii la recrutare prin intermediul altcuiva. Am încercat să-i aduc pe unii în Anglia pentru scurte perioade, în cadrul unor vizite studenţeşti. Îmi făcusem o regulă din a nu avea niciun contact cu Departamentul în timpul şederii mele în ţară, întrucât nu ştiam nimic pe vremea aceea despre eficienţa Serviciilor de Contrainformaţii germane. Nu ştiam niciodată cine era abordat şi, desigur, era mai bine aşa. În cazul în care aş fi fost prăjit, bineînţeles. Povestea mea începe cu adevărat în 1938. Eram singur în camera mea, într-o seară de vară. Fusese o zi frumoasă, caldă şi paşnică. Parcă fascismul nici n-ar fi existat. Lucram în cămaşă, la o masă lângă fereastră, dar nu din greu, pentru că seara era minunată.

Se opri, jenat dintr-un motiv oarecare, şi bău puţin Porto. Pe pometţii obrajilor săi apărură două pete trandafirii. Se simţea uşor ameţit, deşi băuse foarte puţin vin.

— Pe scurt, spuse el şi se simţi ca un prost. Îmi cer scuze, vorbesc cam dezlânat… Oricum, în timp ce stăteam acolo, am auzit o bătaie în uşă; şi-a făcut apariţia un tânăr. Avea

nouăsprezece ani, dar părea mai tânăr. Numele său era Dieter Frey. Era unul dintre studenţii mei, un băiat inteligent şi deosebit de plăcut la vedere.

Smiley mai făcu o pauză, privind drept în faţa lui. Să fi fost boala, să fi fost slăbiciunea care îi aduceau atât de viu în memorie aceste amintiri?

— Dieter era un tânăr foarte frumos, cu o frunte înaltă şi o claie de păr negru vâlvoi. Partea inferioară a trupului său era deformată, cred că de pe urma unei paralizii infantile. Purta baston şi se lăsa cu toată greutatea pe el când mergea. Cum era şi firesc într-o universitate mică, el apărea ca o figură romantică. Îl găseau byronian. Eu nu l-am socotit niciodată romantic. Germanii au o pasiune de a descoperi geniile tinere, înţelegeţi, de la Herder până la Stefan George, de a crea celebrităţi din faşă. Dar Dieter nu putea fi tratat ca o celebritate. Independenţa sa sălbatică şi caracterul său implacabil îi descuraja pe toţi cei care ar fi vrut să-l facă vedetă. Era mereu în defensivă, nu numai din cauza infirmităţii sale, ci şi a rasei, căci era evreu. N-am înţeles niciodată cum a reuşit să-şi păstreze locul la universitate. Poate nu se ştia că era evreu, frumuseţea sa fiind de meridional, de italian să zicem, dar eu tot nu înţelegeam. Pentru mine era evident că este evreu. Dieter era socialist. Nu-şi ascundea opiniile, chiar şi pe vremea aceea. Îmi trecuse prin minte să-l recrutez, dar era absurd să iau un băiat atât de evident sortit să ajungă într-un lagăr de concentrare. În plus, era prea schimbător, prea nestăpânit în reacţii, sărea prea tare în ochi, prea vanitos. Conducea toate adunările studenţeşti de Ia universitate - politice, literare ş.a.m.d. Avea poziţii onorifice în toate cluburile sportive. Avea tăria să nu bea într-o universitate în care îţi dovedeai bărbăţia umblând beat mai tot anul întâi.

Acesta era Dieter pe atunci: un infirm înalt, frumos, impunător, un idol al generaţiei sale; un evreu. Acesta era tânărul care a venit să mă vadă într-o seară fierbinte de vară.

L-am poftit să stea jos şi i-am oferit ceva de băut, dar m-a refuzat. Am făcut nişte cafea, cred, pe un reşou cu gaz. Am

vorbit dezlânat în legătură cu ultima mea prelegere despre Keats. Mă plânsesem de aplicarea metodelor critice germane la poezia engleză şi aceasta a antrenat - ca de obicei - discuţia despre interpretarea nazistă a „decadenţei” în artă. Dieter a pus din nou pe tapet această problemă şi a început să condamne mai deschis Germania modernă şi în cele din urmă nazismul însuşi. Bineînţeles, m-am ţinut în gardă. Cred că pe vremea aceea eram mai puţin prost ca acum. În cele din urmă, m-a întrebat fără menajamente ce credeam despre nazişti. I-am răspuns, nu fără o oarecare ironie, că nu eram dispus să-mi critic gazdele şi că oricum nu credeam că politica era prea amuzantă. Nu voi uita niciodată răspunsul său. Era furios, a sărit în picioare şi mi-a spus strigând: *„Von Freude ist nicht die Rede!“* - „Nu de amuzament este vorba!“

Smiley se întrerupse, apoi i se adresă lui Guillam peste masă:

— Scuză-mă, Peter, cred că sunt cam prolix.

— Da’ de unde, bătrâne. Relatezi povestea în felul tău. Mendel îşi mormăi aprobarea; stătea pe scaun destul de băţos, cu ambele mâini pe masă în faţa lui. Încăperea era luminată doar de flăcările din cămin, ce aruncau umbre înalte pe peretele cu tencuiala nedrişcuită din spatele lor. Carafa era pe trei sferturi goală: Smiley îşi mai turnă puţin Porto din ea, apoi o trecu celorlalţi.

— M-a ocărât cum i-a venit la gură. Pur şi simplu nu înţelegea cum puteam să judec arta cu un ochi imparţial şi să rămân indiferent la politică, cum puteam să-mi bat gura despre libertatea artistică atunci când o treime din Europa era pusă în lanţuri. Mă lăsa oare indiferent faptul că întreaga civilizaţie contemporană era pusă la zid? Ce avea oare atât de sacru secolul al optsprezecelea ca să pot înlătura întreg secolul douăzeci? Venise la mine pentru că îi plăceau seminariile mele şi mă credea un om luminat, dar şi-a dat acum seama că eram mai rău decât toţi ceilalţi.

L-am lăsat să plece. Ce puteam face altceva? Teoretic vorbind, era oricum suspect, un evreu, un evreu rebel care, în mod misterios, mai avea un loc la universitate. Dar l-am

urmărit. Trimestrul era pe sfârşite, se apropia vacanţa mare. Trei zile mai târziu, la dezbaterea finală, s-a manifestat cu o sinceritate redutabilă. Îi speria cu adevărat pe ceilalţi, care tăceau şi începuseră să se neliniştească. Trimestrul s-a încheiat şi Dieter a plecat fără să-şi ia măcar bun-rămas. Nu credeam că-l voi mai întâlni vreodată.

Au trecut şase luni. Vizitasem nişte prieteni din Dresda, oraşul natal al lui Dieter, şi am ajuns la gară cu o jumătate de oră mai devreme. Decât să-mi pierd vremea pe peron, m-am gândit să mă plimb puţin prin oraş. La vreo două sute de metri de gară, se afla o casă înaltă, datând din secolul al şaptesprezecelea, cu aspect auster. În faţa casei era o curte mică, împrejmuită cu un gard mare de fier, în care se deschidea o poartă din fier forjat. După câte se părea, fusese transformată într-o închisoare provizorie: un grup de deţinuţi raşi în cap, bărbaţi şi femei, se mişcau în rond în curte, pe lângă zidul de incintă. Doi gardieni, aflaţi în mijloc, îi păzeau cu pistoalele-mitralieră în mână. Atunci am zărit o siluetă cunoscută, care le domina pe toate celelalte, şi făcea eforturi, şchiopătând, să umble în pas cu ceilalţi. L-am recunoscut pe Dieter. Îi luaseră bastonul.

Reflectând după aceea la cele văzute, mi-am spus că Gestapoul nu ar fi arestat membrul cel mai popular al universităţii, atâta timp cât îi mai urma cursurile. Lăsând trenul meu să plece, am revenit în oraş şi am căutat în cartea de telefon adresa părinţilor săi. Ştiam că tatăl său era medic, aşa că n-am întâmpinat nicio greutate în a găsi ceea ce căutam. M-am dus la adresa respectivă şi nu am găsit-o decât pe maică-sa. Tatăl lui murise în lagărul de concentrare. Nu avea niciun chef să vorbească despre Dieter, dar se pare că nu era deţinut într-o închisoare rezervată evreilor, ci într-o închisoare obişnuită, doar pentru o pretinsă „perioadă de corecţie". Mama lui îl aştepta să revină acasă în aproximativ trei luni. I-am lăsat un mesaj în care îi spuneam că am nişte cărţi de-ale lui şi că mi-ar face plăcere să i le înapoiez dacă îmi va da un semn de viaţă.

Evenimentele din 1939 m-au absorbit atât de mult încât nu

cred că mi-am mai amintit de Dieter în anul acela. La puţin timp după plecarea mea din Dresda, am primit ordin din partea Departamentului să mă reîntorc în Anglia. Mi-am împachetat lucrurile şi am plecat în patruzeci şi opt de ore, găsind Anglia în mare agitaţie. Mi s-a încredinţat o nouă misiune, pentru care am avut nevoie de o perioadă intensivă de pregătire, antrenament şi instruire. Trebuia să plec în Europa imediat după aceea şi să activez câţiva agenţi aproape novici, care fuseseră recrutaţi în Germania, învăţasem pe dinafară vreo douăsprezece nume şi adrese. Vă imaginaţi reacţia mea, atunci când l-am descoperit printre ei pe Dieter Frey.

Citindu-i dosarul, am aflat că se autorecrutase mai mult sau mai puţin, năvălind în Consulatul de la Dresda şi cerând imperios să i se spună de ce nu ridicase nimeni nici cel mai mic deget pentru a pune capăt persecutării evreilor. Smiley făcu o pauză şi râse ca pentru sine. Dieter se pricepea de minune să oblige oamenii să reacţioneze, continuă Smiley, aruncându-le o privire rapidă lui Mendel şi lui Guillam. Ambii îşi aveau ochii fixaţi asupra lui.

Presupun că prima mea reacţie a fost de iritare. Băiatul fusese chiar sub nasul meu, iar eu nu-l considerasem potrivit. La ce putea să se priceapă un tâmpit din Dresda? M-am alarmat apoi gândindu-mă că mă trezisem în braţe cu acest instigator al cărui temperament impulsiv punea în pericol nu numai viaţa mea, dar şi a altora. În ciuda micilor modificări aduse aspectului meu exterior şi a noii acoperiri sub care operam, eram obligat să-i spun lui Dieter că sunt George Smiley, fost conferenţiar la universitate, iar el putea în felul acesta să-mi provoace cele mai mari necazuri. Totul începea sub cele mai proaste auspicii şi eram pe jumătate hotărât să-mi organizez reţeaua fără să recurg la Dieter. A fost o eroare din partea mea. Dieter era un agent nemaipomenit.

Nu a încercat să-şi înfrâneze caracterul pătimaş, dar l-a folosit cu multă dibăcie ca un fel de dublu bluf. Din cauza infirmităţii a fost reformat, dar şi-a găsit o slujbă de funcţionar la Căile Ferate. Nu a trecut mult timp şi a fost

promovat într-un post important, iar volumul de informaţii obţinute de el a fost fantastic. Detalii cu privire la transporturile de trupe şi de muniţii, la destinaţia lor şi la datele de tranzitare a acestora. Mai târziu avea să raporteze despre eficacitatea bombardamentelor noastre, indicând şi ţintele-cheie. Era un organizator strălucit şi cred că această calitate l-a şi salvat. A făcut o treabă nemaipomenit de bună la Căile Ferate, devenind indispensabil, muncea la orice oră din zi şi din noapte. Era aproape inviolabil. I-a fost conferită chiar şi o decoraţie pentru merite excepţionale şi presupun că Gestapoul i-a făcut pierdut cu bună ştiinţă dosarul.

Dieter avea o teorie pur faustiană: gândirea în sine este lipsită de valoare. Trebuie să acţionezi pentru ca aceasta să-şi dovedească eficacitatea. Potrivit teoriei sale, cea mai gravă eroare comisă vreodată de fiinţa umană era aceea de a face o distincţie între spirit şi trup: un ordin nu există dacă nu este respectat. Îl cita frecvent pe Kleist: „Dacă toţi ochii ar fi din sticlă verde şi dacă tot ceea ce pare alb este de fapt verde, ar fi cineva mai deştept din această cauză?“ Ceva de genul acesta.

Aşa cum spuneam, Dieter era un agent extraordinar. A mers atât de departe încât a aranjat ca unele încărcături să fie transportate în nopţile favorabile bombardierelor noastre, îşi avea trucurile lui, era un geniu nativ în materie de spionaj, cunoscându-i toate tainele. Nimeni nu putea spera că va dura la infinit, dar bombardamentele noastre aveau adesea o arie de cuprindere atât de mare încât ar fi fost pueril să atribui acest lucru trădării unei singure persoane, cu atât mai puţin unei persoane atât de puţin rezervate ca Dieter.

În ceea ce-l privea, munca mea era uşoară. Dieter călătorea mult, dispunea de un permis de trecere special. Comunicarea cu el era un joc de copii în comparaţie cu alţi agenţi. Din când în când, ne întâlneam în câte o cafenea. Alteori - ca şi cum mi-ar fi făcut un serviciu - mă lua cu o maşină ministerială şi rulam câte o sută de kilometri pe autostradă. Cel mai adesea însă, călătoream cu acelaşi tren şi ne schimbam între noi servietele pe culoar; sau mergeam la teatru, aducând fiecare câte un pachet, şi schimbam tichetele de la garderobă, îmi

dădea rar rapoarte propriu-zise, mai curând copii ale ordinelor de tranzit. O punea pe secretara lui să facă o mulţime de lucruri, între altele să strângă un lot special de documente pe care le „distrugea” el o dată la trei luni, deşertându-le în servieta sa în timpul pauzei de masă.

În 1943, am fost rechemat. Acoperirea mea comercială cred că devenise cam subţire şi riscam oricând să fiu prăjit. Smiley se opri şi luă o ţigară din portţigaretul lui Guillam.

— Dar să nu exagerăm prea mult rolul lui Dieter, reluă el relatarea. A fost într-adevăr cel mai bun agent al meu, dar nu a fost singurul. Aveam o mulţime de dureri de cap şi a mă ocupa de el era floare la ureche în comparaţie cu problemele pe care mi le făceau alţi agenţi. După încheierea războiului, am încercat să aflu de la succesorul meu ce s-a întâmplat cu Dieter şi cu ceilalţi. Unii au fost expediaţi în Canada sau în Australia, alţii s-au reîntors în ce mai rămăsese din oraşele lor de baştină. Presupun că Dieter a ezitat. Dresda era ocupată de ruşi şi a avut probabil îndoieli dacă reîntoarcerea acolo era cea mai bună soluţie. În cele din urmă, s-a dus… a fost nevoit din cauza mamei lui care rămăsese în Dresda. De altfel, îi ura pe americani, şi, desigur, era socialist.

Aveam să aflu mai târziu că a făcut carieră acolo. Cunoştinţele sale administrative pe care le dobândise în timpul războiului l-au ajutat să ocupe un post oficial în noua republică. Presupun că reputaţia sa de rebel şi suferinţele familiei sale i-au netezit drumul. Cred că şi-a găsit un loc bun sub soare.

— De ce? întrebă Mendel.

— Până acum o lună, se afla aici în Anglia, conducând Misiunea Oţelului.

— Şi asta nu este tot, se grăbi Guillam să spună. În cazul în care crezi că nu mai era nimic de făcut, Mendel, vreau să-ţi spun că te-am scutit de o altă vizită la Weybridge, în dimineaţa aceasta, şi că m-am dus să o văd pe Elizabeth Pidgeon. A fost ideea lui George. Este un fel de Moby Dick, continuă el, adresându-i-se lui Smiley. O balenă albă, mare, mâncătoare de oameni.

— Şi? întrebă Mendel.
— I-am arătat o fotografie a acelui tânăr diplomat, care se numeşte Mundt, pe care îl lăsaseră să strângă cioburile după ei. Elizabeth l-a recunoscut pe loc pe încântătorul tânăr care a venit să ridice partiturile Elsei Fennan. Nu-i grozav?
— Dar…
— Ştiu ce vrei să mă întrebi, deşteptule. Vrei să ştii dacă l-a recunoscut şi George. Ei bine, l-a recunoscut. Este acelaşi ticălos care a încercat să-l atragă pe George în propria sa casă din Bywater Street. Nu e el cam peste tot?
Mendel plecă cu maşina la Mitcham. Smiley era mort de oboseală. Ploua din nou şi se făcuse frig. Smiley îşi strânse şi mai mult paltonul şi, în ciuda oboselii, privea cu o plăcere calmă defilarea nopţii londoneze agitate. I-a plăcut întotdeauna să călătorească. Chiar şi astăzi, dacă ar fi fost după el, ar fi străbătut Franţa cu trenul, în loc să ia avionul. Mai avea puterea încă să reacţioneze la sunetele magice ale unei călătorii prin Europa, la cacofonia ciudată de zgomote şi la glasurile franceze, ce îl trezeau brusc din visurile sale englezeşti. Şi lui Ann îi plăcuseră toate acestea şi împărtăşiseră în două rânduri bucuriile dubioase ale acestui gen de călătorie lipsită de confort.
Când au ajuns acasă, Smiley s-a dus direct în pat, iar Mendel a pregătit ceaiul. L-au băut împreună, în dormitorul lui Smiley.
— Ce facem acum? întrebă Mendel.
— Mă gândeam că am putea merge mâine la Walliston.
— Ar trebui să stai o zi în pat. Ce vrei să faci acolo?
— Să o văd pe Elsa Fennan.
— Nu este prudent să te duci singur. Lasă-mă să te însoţesc. Voi rămâne în maşină în timp ce veţi sta de vorbă. E ovreică, nu-i aşa?
— Tata a fost şi el ovreu, spuse Smiley dând din cap. Dar n-a făcut niciodată atâta caz de asta.

CAPITOLUL 12

Un vis de vânzare

Deschise uşa şi îi privi o clipă fără să scoată o vorbă.

— Puteai să mă anunţi că vii, spuse ea.

— M-am gândit că este mai prudent în felul acesta.

Ea tăcu din nou.

— Nu ştiu ce vrei să spui, se hotărî ea să vorbească, deşi se vedea că până şi aceste cuvinte reprezentau un mare efort pentru ea.

— Pot să intru? întrebă Smiley. Nu avem prea mult timp la dispoziţie.

Părea bătrână şi obosită, mai puţin vioaie. Îl conduse în salon şi cu o oarecare resemnare îi făcu semn cu mâna să ia loc.

Smiley îi oferi o ţigară şi îşi aprinse şi el una. Elsa Fennan stătea în picioare lângă fereastră. Privind-o, observându-i respiraţia rapidă, întretăiată, ochii febrili, Smiley îşi dădu seama că femeia îşi pierduse aproape în întregime forţa de autoapărare.

Smiley începu să vorbească, pe un ton amabil, îngăduitor. Pentru Elsa, această voce părea să fie cea pe care spera să o audă, irezistibilă, oferind forţă, alinare, compasiune şi siguranţă. Se îndepărtă încet, încet, de fereastră şi mâna ei dreaptă, ce se sprijinise de pervaz, alunecă uşor de-a lungul lui, căzând apoi lângă trup, într-un gest de supunere. Se aşeză în faţa lui Smiley şi în ochii ei se citea o încredere totală, o subjugare de amantă.

— Cred că te-ai simţit teribil de singură, spuse el. Nimeni nu poate suporta singurătatea la nesfârşit. Îţi trebuie mult curaj, este atât de greu să fii brav atunci când eşti singur. Ceilalţi nu înţeleg lucrurile astea, nu-i aşa? Ei nu ştiu cât te costă minciunile şi amăgirea, izolarea de oamenii obişnuiţi. Ei cred că poţi funcţiona în continuare cu acelaşi carburant pe

care-i folosesc ei - stindarde fluturate şi muzică. Dar îţi trebuie altfel de carburant, nu-i aşa, atunci când eşti singură? Ai nevoie de ură şi îţi trebuie multă putere ca să urăşti tot timpul. Iar ceea ce ar trebui să iubeşti este atât de îndepărtat, atât de vag, atunci când nu îi aparţii. Făcu o pauză. „În curând, gândi el, în curând, vei ceda.“ Spera cu disperare că ea va accepta alinarea pe care i-o oferea. O privi. „În curând va ceda.“

— Am spus că timpul ne presează. Ştii ce vreau să spun?

Elsa îşi încrucişase mâinile în poală şi privea în jos către ele. Smiley văzu rădăcinile negre ale părului ei blond şi se întrebă de ce naiba şi-l vopsea. Ea părea să nu-i fi auzit întrebarea.

— După ce am plecat de la dumneata, acum o lună, m-am dus acasă, la Londra, cu maşina. Un bărbat a încercat să mă omoare. În noaptea aceea, a fost cât pe ce să reuşească - m-a lovit în cap de trei sau patru ori. Abia am ieşit din spital. S-a întâmplat să am noroc. A urmat garajistul care i-a închiriat maşina. Poliţia fluvială i-a pescuit cadavrul, recent, din Tamisa. Nu avea urme de violenţă, era pur şi simplu îmbuibat cu whisky. Poliţia nu poate înţelege - omul nu se apropiase de fluviu de ani de zile. Înseamnă că avem de a face cu o persoană competentă, nu-i aşa? Un ucigaş bine antrenat. Se pare că încearcă să-i lichideze pe toţi cei care ar putea stabili un raport între el şi Samuel Fennan. Sau cu soţia sa, bineînţeles. Apoi mai este şi tânăra blondă de la Repertory Theatre…

— Ce vrei să spui? murmură ea. Unde vrei să ajungi?

Smiley avu dintr-odată poftă să-i facă rău, să frângă ce mai rămăsese din voinţa ei, să o anihileze ca pe un duşman. Îi bântuise atâta vreme gândurile în timp ce zăcea neputincios în patul de spital, reprezentase pentru el un mister şi o forţă.

— Ce joc aţi crezut că faceţi voi doi? Ai crezut că poţi cocheta cu o forţă ca a lor, să dai puţin, dar nu totul? Ai crezut că poţi tu opri dansul, că poţi controla forţa pe care le-o dai? Ce visuri ai nutrit, doamnă Fennan, pentru ca lumea să aibă un rol atât de mărunt în ele?

Elsa Fennan îşi îngropă faţa în mâini şi Smiley îi urmărea lacrimile care i se scurgeau printre degete. Trupul i se zguduia de plâns, iar cuvintele îi ieşeau greu din gură, chinuite.

— Nu, nu erau vise. Nu aveam alte vise în afară de el. El avea un singur vis, da… un vis măreţ.

Nu se oprea din plâns, un plâns disperat, iar Smiley, pe jumătate triumfător, pe jumătate ruşinat, o aşteptă să vorbească din nou. Brusc, cu faţa şiroind de lacrimi, ridică ochii către el.

— Uită-te la mine, spuse ea. Ce vis mi-au mai lăsat? Visam să am plete lungi aurii şi ei m-au ras în cap, visam să am un trup frumos şi ei mi l-au pocit înfometându-mă. Am văzut ce sunt fiinţele umane, cum aş mai putea crede într-o formulă pentru fiinţele umane? I-am spus, o, i-am spus de mii de ori: „Nu da legi, nu formula teorii, nu emite judecăţi şi oamenii vor fi capabili să iubească, dar dă-le o singură teorie, lasă-i să inventeze un singur slogan şi jocul va reîncepe". I-am spus toate acestea. Am vorbit nopţi întregi. Dar nu, băieţelul trebuia să-şi aibă visul lui şi, dacă urma să fie construită o lume nouă, Samuel Fennan era cel care trebuia să o construiască. I-am spus: „Ascultă, ţi-au dat tot ceea ce ai, un cămin, bani, încrederea lor. De ce acţionezi astfel împotriva lor?“ Iar el mi-a răspuns: „O fac *pentru ei.* Eu sunt chirurgul şi într-o bună zi vor înţelege". Era un copil, domnule Smiley, iar ei îl conduceau ca pe un copil.

Smiley nu îndrăznea să vorbească, nu îndrăznea să o supună unor noi încercări.

— Acum cinci ani, l-a întâlnit pe acel Dieter. La o cabană din munţi, lângă Garmisch. Freitag ne-a spus mai târziu că Dieter plănuise toate acestea. Oricum, Dieter nu putea schia din cauza infirmităţii sale. Nimic nu părea real atunci; Freitag nu era un nume real. Fennan îl botezase Freitag, amintind de Omul Vineri din *Robinson Crusoe.* Dieter găsea acest lucru foarte amuzant şi, după aceea, n-am mai vorbit niciodată de Dieter, ci numai de domnul Robinson şi de Freitag. Ea se întrerupse şi-l privi pe Smiley cu o umbră de surâs. Scuză-mă, spuse ea, nu sunt prea coerentă.

— Înţeleg, spuse Smiley.

— Fata aceea… ce-ai spus despre fata aceea?

— E încă în viaţă. Nu te îngrijora. Continuă.

— Fennan ţinea mult la dumneata, ştiai? Freitag a încercat să te omoare… de ce?

— Fără îndoială pentru că am revenit aici şi te-am întrebat despre apelul de la 8.30. I-ai relatat lui Freitag, nu-i aşa?

— O, Dumnezeule, spuse ea, ducându-şi degetele la buze.

— L-ai sunat, nu-i aşa? Imediat după plecarea mea?

— Da, da. Mi-era frică. Voiam să-l conving să plece, să plece amândoi, el şi Dieter, să nu se mai întoarcă niciodată, pentru că ştiam că vei descoperi adevărul. De ce refuzau să mă lase în pace? Se temeau de mine pentru că ştiau că nu am visuri, că nu-l voiam decât pe Samuel, că-l voiam în siguranţă pentru a-l iubi şi a avea grijă de el. Ei contau pe acest lucru.

Smiley simţi durerea zvâcnindu-i haotic în cap.

— Deci, l-ai sunat imediat, spuse el. Ai încercat la numărul cu indicativul Primrose şi n-a răspuns nimeni.

— Da, spuse ea vag. Da, aşa e. Dar ambele numere încep cu Primrose.

— Şi atunci ai sunat la *celălalt* număr, numărul de rezervă…

Se duse din nou la fereastră, brusc extenuată şi fără vlagă; părea mai fericită… furtuna o lăsase mai meditativă şi, întru câtva, mai mulţumită.

— Da. Freitag se pricepea de minune să găsească soluţii alternative.

— Care era celălalt număr? insistă Smiley. O urmărea îngrijorat în timp ce ea se uita prin fereastră la grădina întunecată.

— De ce vrei să ştii?

Se ridică şi se apropie de ea, studiindu-i profilul. Glasul său deveni aspru şi energic.

— Am spus că fata nu a păţit nimic. Dumneata şi cu mine suntem, de asemenea, în viaţă. Dar să nu-ţi închipui că asta va dura la nesfârşit.

Se întoarse către el cu o privire înspăimântată, îl scrută o

clipă, apoi lăsă capul în jos. Smiley o luă de braț și o conduse spre un scaun. Se gândea că ar fi trebuit să-i dea să bea ceva cald. Elsa Fennan se aşeză în mod mecanic cu indiferența celui în prag de demenţă.

— Celălalt număr era 9717.

— Adresa? Ai o adresă?

— Nu, n-am nicio adresă. Doar numere de telefon. Trucuri la telefon. Nicio adresă, repetă ea, cu o insistenţă nefirească, astfel încât Smiley o privi perplex. Îi trecu fulgerător o idee prin minte, îşi amintise uşurinţa lui Dieter de a stabili contacte, marea lui capacitate de comunicare.

— Freitag nu te-a întâlnit, în seara morţii lui Fennan, nu-i aşa? Nu a venit la teatru?

— Nu.

— Era pentru prima oară că lipsea, nu-i aşa? Ai intrat în panică şi ai plecat mai devreme.

— Nu… da, da. Am intrat în panică.

— Nu, nu este adevărat! Ai plecat mai devreme pentru că aşa trebuia să procedezi, pentru că aşa era convenţia. *De ce* ai plecat mai devreme? De ce?

Îşi ascunsese faţa în mâini.

— Tot nu ţi-a trecut nebunia? urlă Smiley. Te mai crezi capabilă să controlezi evenimentele pe care le-ai declanşat? Freitag te va omorî, va omorî fata, va omorî, va omorî, va omorî. Pe cine încerci să protejezi, o fată sau un asasin?

Plângea în tăcere. Smiley se lăsă pe vine lângă ea, vorbindu-i cu acelaşi glas ridicat.

— Să-ţi spun eu de ce ai plecat mai devreme? Da. Îţi voi spune ce gândesc. Nu voiai să pierzi ultima ridicare a poştei în noaptea aceea de la Weybridge. El nu venise, nu aţi apucat să schimbaţi tichetele de garderobă, nu-i aşa, şi ca atare ai respectat instrucţiunile, i-ai trimis tichetul şi *aveai* o adresă, nescrisă ci memorată, memorată pentru vecie: „Dacă apare un moment de criză, dacă nu vin, asta este adresa”. Aşa ţi-a spus, nu-i aşa? O adresă ce nu trebuia utilizată, nici menţionată, o adresă uitată şi reţinută pentru totdeauna? Aşa e? Spune-mi!

Elsa se ridică, întorcând capul, găsi o bucăţică de hârtie şi

un creion. Lacrimile îi şiroiau pe obraji. Cu o încetineală disperată, scrise adresa cu o mână tremurătoare, oprindu-se aproape după fiecare cuvânt.

Smiley luă hârtia, o împături cu grijă şi o puse în portofel.

Acum se va duce să-i facă un ceai.

Arăta ca un copil salvat de la înec. Şedea pe marginea canapelei, ţinând strâns ceaşca cu mâinile ei plăpânde, lipind-o de piept, cu umerii slabi aplecaţi, cu picioarele lipite. Privind-o, Smiley simţi că a frânt în ea ceva ce nu ar fi trebuit atins pentru că era prea fragil. Se simţea obscen, grosolan, iar ceaiul făcut de el nu era decât o compensaţie zadarnică pentru stângăcia lui.

Nu ştia ce să spună. După o clipă vorbi ea.

— Te-a plăcut, să ştii. Te-a plăcut cu adevărat… Spunea că eşti un omuleţ inteligent. Era un lucru surprinzător ca Samuel să spună despre cineva că este deştept. Clătină uşor capul. Poate că reacţia o făcea să surâdă. Avea obiceiul să spună că există două forţe în lume, una pozitivă şi alta negativă. „Ce-ar trebui să fac? mă întreba el. Să-i las să-şi strice recolta pentru că îmi dau pâine? Creaţia, progresul, puterea, întreg viitorul omenirii aşteaptă la uşa lor: să nu le las să intre?“, iar eu i-am spus: „Dar Samuel, dacă oamenii sunt fericiţi fără aceste lucruri?“ Dumneata ştii foarte bine că acestea nu erau adevăratele lui gânduri despre oameni. Nu puteam însă să-l opresc. Ştii care era lucrul cel mai ciudat în privinţa lui Fennan? În ciuda tuturor acestor gânduri şi vorbe, hotărârea sa fusese luată cu mult timp în urmă. Restul era literatură. I-am spus mereu că era lipsit de coordonare în gândire…

— … şi totuşi dumneata l-ai ajutat, o completă Smiley.

— Da, l-am ajutat. Avea nevoie de sprijin, aşa că i l-am oferit. El era toată viaţa mea.

— Înţeleg.

— A fost o greşeală. Era ca un băieţei, înţelegi? Uituc, ca un copil. Şi foarte vanitos. Se hotărâse să facă această treabă şi o făcea atât de prost. Nu o gândea ca dumneata sau ca mine. Pur şi simplu nu o considera în felul acesta. Era munca lui, asta era tot. A început atât de simplu. Într-o seară, a adus

acasă conceptul unei telegrame şi mi l-a arătat. „Cred că Dieter ar trebui să vadă această telegramă“, mi-a spus el. Asta a fost tot. Nu-mi venea să cred la început… că făcea spionaj, vreau să spun. Pentru că nu era spion, nu-i aşa? Şi, treptat, am început să-mi dau seama. Începuseră să ceară informaţii speciale. Mapa de partituri pe care mi-o pasa Freitag conţinea ordine, uneori bani. „Uită-te ce îţi trimit ăia, asta vrei?“ l-am întrebat eu. Nu ştiam ce să facem cu banii. În cele din urmă, am dat cea mai mare parte din ei, nu ştiu de ce. Dieter s-a enervat în iarna aceea, când i-am spus.

— În ce iarnă? întrebă Smiley.

— A doua iarnă cu Dieter, din 1956, la Mürren. L-am cunoscut în ianuarie 1955. Atunci a început totul. Şi vrei să-ţi spun ceva? Chestia din Ungaria nu l-a impresionat deloc pe Samuel, absolut deloc. Dieter era îngrijorat din cauza atitudinii lui Samuel şi ştiu acest lucru pentru că mi-a spus Freitag. Atunci când Fennan mi-a dat ceva să duc la Weybridge, în acel noiembrie, era să înnebunesc. „Nu vezi că nu s-a schimbat nimic? am urlat eu la el. Aceleaşi tunuri, aceiaşi copii ucişi în stradă. Doar visul s-a schimbat, sângele şi-a păstrat culoarea. Asta vrei? Ai face asta şi pentru germani? Eu sunt cea care zace în mocirlă, i-ai lăsa să-mi facă asta, *mie*?“ Mi-a răspuns doar atât: „Nu, Elsa, situaţia este diferită”. Şi am continuat să duc mapa de partituri. Înţelegi?

— Nu ştiu. Pur şi simplu nu ştiu. Poate că înţeleg.

— Samuel era tot ce aveam. El era viaţa mea. Cred că mă protejam pe mine însămi. Şi, încetul cu încetul, am devenit complice. Era prea târziu ca să mai dau înapoi… Apoi, ştii cum e, spuse ea în şoaptă, erau momente când eram fericită, când lumea părea să aplaude ceea ce făcea Samuel. Noua Germanie nu reprezenta pentru noi o imagine reconfortantă. Nume vechi ieşeau din nou la iveală, nume care ne făceau frică, pe vremea când eram copii. Îngrozitorul orgoliu umflat apăruse din nou, îl puteai vedea în fotografiile din ziare. Mărşăluiau cu pasul de altădată. Fennan simţea şi el aceste lucruri, dar, mulţumesc lui Dumnezeu, el nu văzuse ceea ce-mi fusese dat mie să văd.

Eram într-un lagăr din împrejurimile Dresdei, acolo unde locuiam. Tatăl meu era paralizat. Cel mai mult simţea lipsa tutunului şi îi suceam ţigări din orice gunoi pe care îl găseam în lagăr… pur şi simplu pentru a-i da iluzia fumatului. Într-o zi, un gardian l-a văzut fumând şi a început să râdă. I s-au alăturat şi alţii. Tatăl meu ţinea ţigara în mâna paralizată şi îi ardea degetele. Nici nu-şi dădea seama.

Atunci când li s-au dat din nou arme germanilor, când li s-au dat bani şi uniforme, atunci - doar pentru o clipă scurtă - eram încântată de ceea ce făcea Samuel. Suntem evrei, înţelegi, aşa că…

— Da, ştiu, înţeleg, spuse Smiley. Am văzut şi eu câte ceva.

— Aşa a spus şi Dieter.

— A spus asta Dieter?

— Da. Lui Freitag. I-a spus lui Freitag că eşti un om foarte deştept. O dată, înainte de război, l-ai înşelat şi Dieter n-a descoperit adevărul decât mult mai târziu, dacă ar fi să-i dăm crezare lui Freitag. Spunea că erai cel mai bun agent pe care l-a cunoscut.

— Când a spus Freitag aşa ceva?

Ea îl privi lung. Smiley nu văzuse în viaţa lui atâta disperare pe un chip. Îşi aminti ce-i spusese ea de curând: „Copiii durerii mele sunt morţi“. Înţelegea acum şi auzea cuvintele acestea în glasul ei, atunci când se hotărî, în sfârşit, să vorbească din nou:

— De ce, nu e clar? În noaptea în care l-a ucis pe Samuel, în aceasta constă absurdul, domnule Smiley. Exact în momentul în care Samuel ar fi putut face atât de mult pentru ei - nu ocazional, ci pe bază permanentă, gândeşte-te la toate acele mape de partituri - propria lor teamă i-a distrus, i-a transformat în animale şi i-a făcut să ucidă ceea ce construiseră cu mâna lor. Samuel spunea mereu: „Vor învinge pentru că ei ştiu, iar ceilalţi vor pieri pentru că nu ştiu; oamenii care se străduiesc pentru un vis nu vor înceta să se străduiască”. Aşa spunea. Dar eu le cunoşteam visul, ştiam că ne va distruge. Ce vis nu a avut darul să distrugă? Până şi visul lui Isus Hristos.

— Dieter este aşadar cel care m-a văzut în parc cu Fennan?

— Da.

— Şi a crezut…

— Da, a crezut că Samuel îl trădase. I-a spus lui Freitag să-l ucidă pe Samuel.

— Şi scrisoarea anonimă?

— Nu ştiu. Nu ştiu cine a scris-o. Cineva care îl cunoştea pe Samuel, presupun, cineva de la serviciu care îl supraveghea şi era la curent. Sau cineva de la Oxford, care făcuse parte din partid. Nu ştiu. Nici Samuel n-a ştiut.

— Dar scrisoarea de sinucigaş…?

Îl privi şi chipul i se schimonosi. Era în pragul plânsului.

— Eu am scris-o, spuse ea, lăsând capul în jos. Pe o foaie cu semnătura lui. Semnătura lui Samuel.

Smiley se apropie de canapea, se aşeză lângă ea şi o luă de mână. Ea se întoarse către el înfuriată şi începu să urle:

— Ia-ţi mâinile de pe mine! Crezi că sunt a dumitale pentru că nu le aparţin lor? Pleacă! Du-te şi omoară-l pe Freitag, omoară-l pe Dieter, fă ca jocul să meargă înainte, domnule Smiley. Dar să nu-ţi închipui că sunt de partea *dumitale*, mă auzi? Pentru că sunt o jidoavcă rătăcitoare, un tărâm al nimănui, câmpul de bătălie al soldaţilor voştri de plumb. Poţi să mă calci în picioare, înţelegi, dar niciodată, absolut niciodată să nu îndrăzneşti să mă atingi, să nu-mi spui că-ţi pare rău, auzi? Ieşi afară acum! Pleacă şi du-te să ucizi!

Elsa Fennan rămase acolo, tremurând de frig. Când ajunse la uşă, Smiley aruncă o privire în urma lui. În ochii ei nu erau lacrimi.

Mendel îl aştepta în maşină.

CAPITOLUL 13

Ineficiența lui Samuel Fennan

Sosiră la Mitcham la orele prânzului. Peter Guillam îi aştepta răbdător în maşină.

— Ei bine, copii, ce noutăţi aveţi?

Smiley scoase bucăţica de hârtie din portofel.

— Mai exista şi un număr de urgenţă: Primrose 9747. Ar fi mai bine să-l verifici, dar nu am mari speranţe în privinţa acestei piste.

Peter dispăru în vestibul şi formă un număr de telefon. Mendel îşi făcea de lucru în bucătărie şi se întoarse zece minute mai târziu cu o tavă cu bere, pâine şi brânză. Guillam reveni în încăpere şi se aşeză fără să spună nimic. Părea îngrijorat.

— Ei bine? întrebă el, în sfârşit. Ce ţi-a spus Elsa Fennan?

*

* *

Mendel strângea resturile de mâncare de pe masă în timp ce Smiley îşi încheia relatarea întrevederii sale din dimineaţa aceea.

— Înţeleg, spuse Guillam. Este foarte neplăcut. Ei, asta este, George, voi fi nevoit să aştern toate astea pe hârtie şi să mă duc imediat la Maston. Vânătoarea de spioni morţi nu este prea interesantă şi provoacă o mulţime de drame.

— Ce acces avea el la documente, la Foreign Office? întrebă Smiley.

— În ultimul timp, avea un acces destul de mare. De aceea au considerat că este cazul să fie luat la întrebări.

— Ce fel de documente, în mod special?

— Nu ştiu încă. Până acum câteva luni era la unul dintre birourile Direcţiei Asia, dar acum avea altă însărcinare.

— Probleme americane, dacă-mi amintesc bine, Peter, nu-i aşa?

— Da.

— Peter, te-ai întrebat *de ce* ţineau atât de mult să-l suprime pe Fennan? Adică, admiţând că i-a trădat, aşa cum credeau ei, de ce să-l omoare? Nu aveau nimic de câştigat.

— Nu, cred că nu. Dacă ne gândim bine, nu are nicio explicaţie… doar dacă… Să presupunem că Fuchs sau Maclean i-ar fi trădat, mă întreb ce s-ar fi întâmplat. Să presupunem că aveau motive să se teamă de o reacţie în lanţ - nu numai aici, ci şi în America, în lumea întreagă. N-ar fi considerat necesar să ucidă pentru a preîntâmpina o astfel de eventualitate? Sunt atâtea lucruri pe care nu le vom elucida niciodată.

— Ca de pildă, apelul de la 8.30? întrebă Smiley.

— Salut! Staţi pe-aici până vă dau telefon, bine? Maston va dori mai mult ca sigur să te vadă. Vor începe să alerge pe coridoare când le voi anunţa vestea cea bună. Voi fi nevoit să arborez zâmbetul meu special, rezervat anunţării unor veritabile catastrofe.

Mendel îl conduse până la uşă, apoi reveni în salon.

— Cel mai bun lucru ar fi să te culci, spuse el. Ai o mutră ca dracu'.

Mundt se află aici sau nu se află aici, gândi Smiley, întins pe pat, în cămaşă şi vestă, cu mâinile prinse sub ceafa. Dacă nu e, suntem terminaţi. Maston trebuie să decidă ce e de făcut cu Elsa Fennan şi, după capul meu, el nu va face nimic.

Dacă Mundt se *află* aici, sunt trei motive posibile: A. Pentru că Dieter i-a spus să rămână să vadă cum evoluează lucrurile. B. Pentru că este prost văzut acolo şi se teme să se reîntoarcă. C. Pentru că are de terminat o treabă.

A este improbabil, întrucât nu-i stă în caracter lui Dieter să-şi asume riscuri inutile. Oricum ai lua-o, ideea este tâmpită.

B este greu de crezut, dat fiind că oricât de frică i-ar fi de Dieter, Mundt se teme să nu fie acuzat de crimă în Marea Britanie. Cel mai înţelept lucru pentru el ar fi să plece în altă ţară.

C este mai plauzibil. Dacă aş fi în locul lui Dieter, aş fi îngrijorat de moarte din cauza Elsei Fennan. Micuţa Pidgeon nu are nicio importanţă, ea nu prezintă niciun pericol dacă

Elsa nu spune nimic. Ea nu a făcut parte din complot şi nu există niciun motiv ca ea să-şi amintească în mod special de prietenul Elsei de la teatru. Nu, Elsa constituie adevărata primejdie.

Mai exista, bineînţeles, şi o ultimă posibilitate, asupra căreia Smiley nu putea să se pronunţe: posibilitatea ca Dieter să aibă alţi agenţi pe care să-i controleze prin intermediul lui Mundt. În general, era înclinat să respingă această probabilitate, dar ideea îi trecuse prin minte, fără îndoială, lui Peter.

„Nu… nu ţine, nu are nicio logică.” Se hotărî să o ia de la început.

Ce ştim? Se ridica în capul oaselor ca să caute un creion şi o foaie de hârtie, dar capul începu imediat să-i bubuie. Se încăpăţână să se ridice din pat şi luă creionul din buzunarul interior al sacoului său. În valiză avea un blocnotes. Se lungi din nou pe pat, îşi umflă pernele ca să stea mai bine, înghiţi patru aspirine din flaconul de pe masă, se sprijini cu spatele de perne şi îşi întinse picioarele scurte. Începu să scrie. Mai întâi titlul, cu scrisul lui ordonat, de om cultivat. Îl sublinie.

Ce ştim?

Apoi începu, etapă de etapă, să relateze, pe cât de obiectiv posibil, evenimentele în succesiunea lor:

„Luni. 2 ianuarie, Dieter Frey m-a văzut în parc vorbind cu agentul său şi a tras concluzia… Da, ce concluzie a tras Dieter? Că Fennan mărturisise? Că era pe cale să mărturisească? Că era agentul *meu*? Şi a ajuns la concluzia că Fennan era periculos, din motive încă necunoscute. În seara următoare, care era prima, marţi a lunii, Elsa Fennan a dus la Weybridge Repertory Theatre, într-o mapă de partituri, rapoartele soţului ei, aşa cum se convenise, şi a lăsat mapa la garderobă, unde i s-a dat un tichet. Mundt trebuia să aducă propria sa mapă de partituri şi să procedeze identic. Lisa şi Mundt urmau să schimbe tichetele între ei în timpul spectacolului. Mundt nu a apărut. În consecinţă, Elsa Fennan a

recurs la procedura de urgenţă. După plecarea de la teatru, înainte de încheierea spectacolului, pentru a nu rata intima ridicare a corespondenţei de la Weybridge, a trimis prin poştă tichetul la o adresă convenită. Apoi s-a întors cu maşina acasă, unde o aştepta Mundt, care îl asasinase pe Fennan, probabil la ordinul lui Dieter. Îl împuşcase de la distanţă foarte mică, îndată ce Fennan l-a întâmpinat în vestibul. Cunoscându-l pe Dieter, presupun că şi-a luat cu mult timp în urmă toate măsurile de prevedere şi a păstrat la Londra câteva foi de hârtie de scris cu specimene, autentice sau false, ale semnăturii lui Fennan, în cazul în care ar fi avut nevoie să-l compromită sau să-l şantajeze. Deci, dacă nu mă înşel, Mundt a adus o astfel de hârtie cu el pentru a dactilografia, la maşina de scris a lui Fennan, scrisoarea de sinucigaş deasupra semnăturii acestuia. În cursul scenei îngrozitoare care trebuie că a urmat sosirii Elsei, Mundt şi-a dat seama că Dieter a interpretat greşit întrevederea lui Fennan cu Smiley, dar s-a bizuit pe Elsa în vederea salvării reputaţiei soţului ei decedat, ca să nu mai vorbim de propria ei complicitate. Mundt nu avea astfel de ce să se teamă prea mult. A pus-o pe Elsa să bată scrisoarea la maşină, neavând deplină încredere în engleza sa. (Notă: Dar cine naiba a dactilografiat *prima* scrisoare, denunţul?)

Probabil că Mundt a cerut apoi mapa de partituri pe care nu o ridicase, iar Elsa i-a spus că, potrivit instrucţiunilor anterioare, a expediat tichetul de garderobă pe adresa din Hampstead şi că a lăsat mapa de partituri la teatru. Mundt a reacţionat aşa cum era de aşteptat: a obligat-o să telefoneze la teatru şi să aranjeze în aşa fel ca el să poată ridica mapa în aceeaşi seară, în drum spre Londra. De aceea, fie că adresa la care fusese expediat tichetul nu mai era valabilă, fie că Mundt intenţionase să se întoarcă acasă, a doua zi dimineaţa devreme, şi nu a mai avut astfel timpul necesar să recupereze tichetul şi mapa.

Smiley se duce la Walliston devreme în dimineaţa zilei de miercuri, 4 ianuarie şi, în timpul *primei* discuţii, interceptează apelul Centralei telefonice de la ora 8.30, care (mai mult ca

sigur) fusese solicitat de Fennan la ora 19.55 cu o seară înainte. DE CE?

Mai târziu, în aceeaşi dimineaţă, S. Se reîntoarce la Elsa Fennan pentru a o chestiona în legătură cu apelul de la 8.30, care ştia (aşa cum a recunoscut) că «mă va pune pe gânduri». (Fără îndoială, descrierea măgulitoare pe care Mundt a făcut-o capacităţilor mele avusese efect.) După ce i-a spus lui S. o poveste cusută cu aţă albă despre memoria ei proastă, Elsa Fennan intră în panică şi îi telefonează lui Mundt.

Mundt, probabil echipat cu o fotografie sau pe baza descrierii lui Dieter, hotărăşte să-l lichideze pe S. (la ordinul lui Dieter?) şi aproape că reuşeşte ceva mai târziu în aceeaşi zi. (Notă: Mundt nu a adus maşina înapoi la garajul lui Scarr până în noaptea de 4 ianuarie. Aceasta nu dovedeşte neapărat că Mundt nu avusese intenţia să plece cu avionul ceva mai devreme în aceeaşi zi. Dacă ar fi vrut să plece dimineaţa, ar fi putut foarte bine să lase maşina mai devreme la Scarr şi să se ducă la aeroport cu autobuzul.)

Pare cât se poate de clar că Mundt şi-a schimbat planurile după telefonul primit de la Elsa. Dar nu este sigur că şi le-a schimbat *din cauza* acestui telefon. Să fi intrat Mundt într-adevăr în panică din cauza Elsei? Într-atât era de speriat oare încât să rămână în Anglia şi să-l ucidă pe Adam Scarr?“

Auzi telefonul sunând în vestibul.

— George, eu sunt, Peter. Nicio bucurie în legătură cu adresa şi cu numărul de telefon. Impas total.

— Ce vrei să spui?

— Ambele duc în acelaşi loc, un apartament mobilat din Highgate Viliage.

— Şi?

— Închiriat de un pilot de la Lufteuropa. A plătit chiria pe două luni la 5 ianuarie şi nu a mai venit de atunci.

— La dracu’.

— Proprietăreasa şi-l aminteşte foarte bine pe Mundt. Un prieten de-al pilotului. Foarte drăguţ, foarte politicos pentru un german, mână largă. Se culca adeseori pe canapea.

— Doamne, Dumnezeule!

— Am luat la pieptănat toată camera. Are un birou într-un colţ. Toate sertarele erau goale, în afara unuia, care conţinea un tichet de garderobă. Mă întreb de unde provenea… Ei bine, dacă ai poftă să râzi, vino la Prăvălie. Întreg Olimpul dă în clocot de activitate. Apropo…

— Ce e?

— Am scotocit prin apartamentul lui Dieter. Altă porcărie. A plecat la 4 ianuarie. Fără să prevină lăptarul.

— Ce s-a întâmplat cu corespondenţa lui?

— N-a primit niciodată nimic, în afară de facturi. Am aruncat o privire şi în cuibuşorul tovarăşului Mundt: două camere deasupra birourilor Misiunii Oţelului. Mobilierul a dispărut odată cu restul lucrurilor. Îmi pare rău.

— Înţeleg.

— Aş vrea totuşi să-ţi spun un lucru ciudat, George. Îţi aduci aminte că am sperat să pot pune mâna pe lucrurile personale ale lui Fennan - portofel, agendă şi aşa mai departe? De la poliţie.

— Da.

— Ei bine, le am. În agenda sa am găsit înscris numele întreg al lui Dieter Frey, în partea de adrese, şi alături, numărul de telefon al Misiunii. Ce tupeu!

— E mai rău decât atât, este o nebunie. Dumnezeule mare!

— Apoi, la data de 4 ianuarie, scrie: „Smiley. Apel 8.30“. Ceea ce se coroborează cu nota înscrisă la pagina cu ziua de 3 ianuarie: „Solicită apel pentru miere, dimineaţa”. Ăsta este apelul misterios.

— Care rămâne în continuare un mister.

Tăcere.

— George, l-am trimis pe Felix Taverner la Foreign Office să facă unele cercetări. E mai rău dintr-un anumit punct de vedere, dar mai bine dintr-altul.

— De ce?

— Ei bine, Taverner a avut în mână registrele Arhivei pe ultimii doi ani. A reuşit să stabilească dosarele de care s-a ocupat biroul lui Fennan. Atunci când un dosar era cerut în mod special de către acest birou, era completat un formular.

Aceste formulare mai există încă.

— Ascult.

— Felix a descoperit că trei sau patru dosare erau în general încredinţate lui Fennan vinerea după-amiaza şi erau returnate luni dimineaţa, de unde se poate deduce că le lua acasă la sfârşit de săptămână.

— Dumnezeule!

— Curios însă, George, este faptul că în cursul ultimelor şase luni, adică după numirea sa în acest nou post, Fennan a dus acasă documente din fondul nesecret şi care n-ar fi prezentat interes pentru nimeni.

— Dar tot în timpul ultimelor luni a început să se ocupe mai ales de dosare secrete. Putea să ia cu el acasă tot ce voia.

— Ştiu, dar nu a făcut-o. De fapt, îţi vine să crezi că a acţionat aşa în mod deliberat? Ducea acasă documente fără importanţă, care nu aveau aproape nicio legătură cu munca lui zilnică. Colegii săi nu înţeleg nimic, acum când se gândesc la acest lucru; a luat chiar dosare cu privire la unele probleme ce nu interesau cu nimic biroul lui.

— Fără să fie secrete?

— Şi lipsite de interes din punctul de vedere al Informaţiilor.

— Dar mai demult, înainte de a ajunge în noul post? Ce documente ducea atunci acasă?

— Nici nu-ţi vine să crezi: dosarele ce-i treceau prin mână în cursul zilei, pe probleme politice etc.

— Secrete?

— Unele da, altele nu. Cum se întâmpla.

— Dar nimic neaşteptat, niciun fel de documente deosebit de delicate, care nu erau de resortul lui?

— Nu. Nimic. Ar fi avut, într-adevăr, prilejuri nenumărate, dar nu s-a folosit de ele. I-a fost frică, presupun.

— Era cât se poate de firesc din moment ce înscrisese numele controlorului său în agendă.

— Şi acum ce crezi de chestia asta: a aranjat lucrurile la Foreign Office de aşa manieră încât să-şi ia o zi liberă pe data de 4, ziua următoare morţii sale. De-a dreptul uimitor din

partea lui, un împătimit de muncă, după cum am auzit.

— Ce face Maston în legătură cu toate acestea? întrebă Smiley, după o pauză.

— Deocamdată răsfoieşte dosare şi năvăleşte pe uşa mea la fiecare două minute, punându-mi întrebări idioate. Cred că este total descumpănit în faţa unor fapte irefutabile.

— O să reuşească el să le distrugă. Peter, n-avea grijă.

— A şi început să spună că toate acuzaţiile împotriva lui Fennan se bazează pe mărturiile unei nevropate.

— Mulţumesc pentru telefon, Peter.

— La revedere, bătrâne. Şi ţine capul la cutie.

Smiley puse receptorul în furcă şi se întrebă unde era Mendel. Pe masa din vestibul era un ziar de seară şi-i sări în ochi, din întâmplare, un titlu de pe pagina întâi: „Linşaj: Protest al evreimii mondiale”. Dedesubt, articolul relata linşarea unui comerciant evreu la Düsseldorf. Smiley deschise uşa salonului - Mendel nu era acolo. Apoi îl zări prin fereastră, având pe cap pălăria cu care grădinărea, lovind cu sălbăticie cu târnăcopul un butuc din faţa casei. Smiley îl urmări o clipă, apoi urcă la etaj să se odihnească. Când ajunse în capul scărilor, sună din nou telefonul.

— George, îmi cer scuze că te deranjez din nou. E vorba de Mundt.

— Da?

— A plecat aseară la Berlin cu un avion al companiei BEA. A călătorit sub alt nume, dar însoţitoarea de bord l-a identificat uşor. Cam asta e. Ghinion, bătrâne.

Smiley ţinu furca apăsată cu mâna o clipă, apoi formă Walliston 2944. Auzi soneria la celălalt capăt al firului, dar se opri şi în locul ei auzi glasul Elsei Fenann:

— Alo… Alo… *Alo*?

Smiley puse receptorul în furcă. Elsa Fennan era în viaţă.

De ce naiba *acum*? De ce să plece Mundt acasă *acum*, la cinci săptămâni după ce l-a ucis pe Fennan, la trei săptămâni după ce l-a ucis pe Scarr; de ce o fi eliminat el pericolul mai mic - Scarr - şi a lăsat-o în viaţă pe Elsa Fennan, nevropată şi înveninată, capabilă în orice moment, renunţând la

securitatea personală, să dea în vileag întreaga poveste? A putut acea noapte teribilă să nu aibă efect asupra ei? Cum putea Dieter să aibă încredere într-o femeie asupra căreia nu avea o influenţă prea mare? Reputaţia soţului ei nu mai putea fi salvată; nu s-ar putea ca, în Dumnezeu ştie ce moment, împunsă de dorinţa de răzbunare sau de căinţă, ea să spună întregul adevăr? Evident, trebuia să se scurgă o perioadă de timp între asasinarea lui Fennan şi cea a soţiei sale, dar ce eveniment, ce informaţie, ce pericol l-au determinat pe Mundt să plece în Germania noaptea trecută? După câte se pare, a fost abandonat un plan în curs de desfăşurare, un plan neîndurător, minuţios pus la punct, de păstrare a secretului cu privire la trădarea lui Fennan. Ce fapt a avut loc ieri, în legătură cu care Mundt era în cunoştinţă de cauză? Sau momentul plecării sale a fost o simplă coincidenţă? Smiley refuza să creadă acest lucru. Dacă Mundt a rămas în Anglia după două asasinate şi un atac asupra lui Smiley, înseamnă că a făcut-o împotriva voinţei lui, aşteptând un prilej sau un eveniment care să-i permită să fugă. Nu ar fi stat nicio clipă în plus dacă nu ar fi fost nevoit. Şi ce a făcut el de la moartea lui Scarr încoace? S-a ascuns în cine ştie ce cameră singuratică, la adăpost de lumină şi de lumea exterioară. Atunci, de ce a plecat acasă acum atât de precipitat?

Şi Fennan - ce fel de spion era acela care să aleagă informaţii fără valoare pentru stăpânii săi, când avea atâtea lucruri preţioase la îndemână? Să fi fost vorba de o schimbare de poziţie? De o micşorare a motivaţiei? În cazul acesta, de ce nu i-a spus acest lucru soţiei sale, pentru care trădarea lui a constituit un permanent coşmar şi care s-ar fi bucurat de convertirea lui? S-a dovedit acum că Fennan nu a manifestat niciun fel de preferinţă pentru dosarele secrete, aducând acasă pur şi simplu dosarele ce constituiau obiectul activităţii sale curente. Desigur, o micşorare a motivaţiei, o abandonare din partea lui ar explica strania întâlnire stabilită la Marlow şi convingerea lui Dieter că era trădat de către Fennan. Şi cine a redactat scrisoarea anonimă?

Nimic nu stătea în picioare, absolut nimic. Fennan însuşi -

strălucitor, volubil şi încântător - minţise atât de firesc. Cu atâta abilitate! Smiley l-a considerat cu adevărat simpatic. Atunci, de ce acest amăgitor atât de experimentat a comis gafa incredibilă de a înscrie numele lui Dieter în agenda sa şi a manifestat atât de puţin interes şi atâta lipsă de raţiune în alegerea informaţiilor?

Smiley se duse sus să-şi împacheteze puţinele lucruri pe care i le adusese Mendel din Bywater Street. Totul luase sfârşit.

CAPITOLUL 14

Statuetele de la Dresda

În picioare, în pragul uşii, lăsă jos valiza, pentru a-şi căuta cheile. Deschizând-o, îşi aminti cum stătea Mundt acolo, privindu-l, acei ochi albaştri spălăciţi, calculaţi şi hotărâţi, îi venea greu să-l vadă pe Mundt în chip de elev al lui Dieter. Mundt acţionase cu inflexibilitatea mercenarului bine antrenat - eficient, hotărât, spirit limitat. Tehnica sa nu avea nimic original: în tot ceea ce făcea, era umbra maestrului său. Ca şi cum trucurile strălucite şi pline de imaginaţie ale lui Dieter se comprimaseră într-un manual pe care Mundt îl învăţase pe dinafară şi pe care îl agrementase doar cu propria sa brutalitate.

În mod deliberat, Smiley nu lăsase nicio adresă la care să i se transmită corespondenţa, aşa că pe covoraşul din faţa uşii se îngrămădiseră o mulţime de scrisori. Le ridică, le puse pe masa din vestibul, apoi începu să deschidă uşile şi să privească în jurul camerelor, cu o expresie de nedumerire şi descumpănire întipărită pe faţă. Casa i se părea străină şi rece, mirosea a aer închis. Plimbându-se încet dintr-o încăpere într-alta, începu, pentru prima dată, să-şi dea scama cât de goală devenise existenţa lui.

Căută nişte chibrituri ca să aprindă gazul din sobă, dar nu găsi. Se aşeză într-un fotoliu din camera de zi şi privirea îi rătăci pe rafturile de cărţi şi pe diversele obiecte pe care le colecţionase în cursul călătoriilor sale. După ce l-a părăsit Ann, a început să şteargă cu rigurozitate orice urmă a prezenţei ei. A scăpat până şi de cărţile ei. Totuşi, încetul cu încetul, a lăsat la locul lor câteva din ultimele simboluri ale vieţii lor conjugale: cadouri de nuntă primite de la prieteni apropiaţi, prea preţioase pentru fi date altora. O schiţă de Watteau, primită de la Peter Guillam, un grup de statuete clin porţelan de Dresda, de la Steed-Asprey. Se ridică din fotoliu şi

se apropie de bufetul din colţ pe care era plasat grupul. Îi plăcea să admire frumuseţea acestor personaje - micuţa curtezană rococo, în costum de păstoriţă, cu mâinile întinse către unul dintre admiratorii săi, dar cu chipul ci delicat întors către altul. Se simţea stângaci în faţa unei perfecţiuni atât de fragile, aşa cum se simţise stângaci în faţa lui Ann, când începuse cucerirea, care uluise societatea londoneză. Aceste figurine aveau darul să-i aline durerile; a-i cere lui Ann să-i fie credincioasă era tot atât de inutil ca şi a-i pretinde fidelitate acestei păstoriţe de sub globul de sticlă. Steed-Asprey cumpărase grupul la Dresda, înainte de război, şi li-l dăruise lor, cu toate că era piesa principală a colecţiei sale. Poate că simţise că, într-o bună zi, Smiley va avea nevoie de filosofia simplă pe care o degaja.

*

* *

Dresda. Dintre toate oraşele germane, acesta era favoritul lui Smiley. Îi plăcuse arhitectura, ciudatul amestec de clădiri medievale şi clasice, unele amintindu-i câteodată de Oxford, cupolele, turlele şi clopotniţele înalte şi ascuţite, acoperişurile de bronz înverzit de vreme lucind sub soarele fierbinte. Numele său însenina „oraşul pădurarilor” şi acolo, Wenceslav de Boemia îi copleşise pe menestreli cu daruri şi privilegii. Smiley îşi amintea ultima vizită pe care i-o făcuse acolo unui profesor de filologie de la universitate, pe care îl cunoscuse în Anglia. Cu ocazia aceleiaşi călătorii l-a remarcat pe Dieter Frey, făcând eforturi să meargă jur-împrejur în curtea închisorii. Îl revedea acum cu ochii minţii, înalt şi furios, cu o înfăţişare monstruos schimbată din cauza capului tuns la piele, într-un fel prea mare pentru o închisoare atât de mică. Dresda, îşi aminti el, era şi locul de naştere al Elsei. Îi examinase dosarul personal la minister: Elsa, născută Freimann, la Dresda, Germania, în 1917, din părinţi germani: studii la Dresda; închisoare între 1938-1945. Încercă să o plaseze în cadrul familial de evrei patricieni, supuşi insultelor şi persecuţiilor. „Visam să am plete lungi aurii şi ei m-au ras în cap.“ înţelese, cu o certitudine sfâşietoare, de ce se vopsea.

Ar fi putut să fie ca această păstoriţă, frumoasă, cu pieptul plin. Dar trupul ei fusese pocit de foame, devenise plăpândă şi urâtă, ca un corp de păsărică jumulit de pene.

Şi-o putea imagina în acea noapte teribilă în care l-a găsit pe asasinul soţului ei, în picioare, lângă cadavru: o auzea explicându-i, printre gâfâieli, cu glasul întretăiat de hohote de plâns, de ce fusese Fennan în parc cu Smiley, iar Mundt, impasibil, discutând şi aducându-i argumente, forţând-o în cele din urmă să mai participe, împotriva voinţei ei, la cea mai îngrozitoare şi mai inutilă crimă, târând-o la telefon, obligând-o să sune la teatru, lăsând-o în cele din urmă, torturată şi epuizată, să facă faţă singură anchetei ce avea fără îndoială să urmeze, chiar să dactilografieze acea zadarnică scrisoare de sinucigaş a lui Fennan, deasupra semnăturii acestuia. Toate acestea au fost de o cruzime ce depăşea orice înţelegere, gândi Smiley, iar Mundt îşi asumase riscuri fantastice.

Evident, ea mai dăduse în trecut dovada faptului că este demnă de încredere, demonstrase că are sânge rece şi, lucru ciudat, că este mai abilă decât Fennan în materie de spionaj. Şi, Dumnezeu ştie, pentru o femeie care a trăit o astfel de noapte, atitudinea ei, în timpul primei întrevederi avute cu Smiley, a fost o reuşită uimitoare.

În timp ce contempla micuţa păstoriţă, încremenită pe vecie între cei doi admiratori ai ei, îşi dădu seama, cu detaşare, că mai exista o soluţie total diferită a cazului Samuel Fennan, o soluţie care explica şi cele mai mici amănunte şi care rezolva inconsecvenţele de caracter, aparente şi sâcâitoare, ale lui Samuel Fennan. Această soluţie începu să se contureze iniţial ca un exerciţiu teoretic, fără nicio referire anume la persoane; Smiley manevra personajele ca piesele unui joc de puzzle, mutându-le de ici-colo, pentru a le face să se potrivească structurii complexe a faptelor stabilite; apoi, într-o clipă, tabloul se recompuse cu atâta siguranţă încât jocul încetă să mai fie joc.

Inima lui Smiley bătea din ce în ce mai tare, iar Smiley, cu uimire crescândă, îşi relata din nou întreaga poveste,

reconstruind scene şi incidente în lumina descoperirii sale. Ştia acum de ce Mundt părăsise Anglia în ziua aceea, de ce Fennan alegea atât de puţine documente care să fie de valoare pentru Dieter, de ce solicitase apelul de la 8.30 şi de ce nevasta lui scăpase nevătămată în faţa sălbăticiei sistematice a lui Mundt. Ştia acum, în sfârşit, cine scrisese scrisoarea anonimă. Îşi dădu seama cum a fost tras pe sfoară de propriile sale sentimente, cum şi-a trădat propria-i gândire.

Se duse la telefon şi formă numărul lui Mendel. După ce isprăvi conversaţia cu el, îl sună pe Peter Guillam. Apoi își puse pălăria pe cap, îşi îmbrăcă paltonul şi plecă pe jos către Sloane Square. Cumpără de la un chioşc de ziare, de lângă Peter Jones, o carte poştală ilustrată, reprezentând catedrala Westminster. Îşi croi drum către staţia de metrou şi luă un tren spre nord până la Highgate, unde coborî. La Poşta Centrală, cumpără un timbru şi scrise cu litere mari, drepte, potrivit obiceiului continental adresa Elsei Fennan. În spaţiul rezervat corespondenţei, adăugă, cu un scris ascuţit: „Mi-aş fi dorit să fii aici“. Puse ilustrata în cutia poştală, notă ora, apoi se întoarse în Sloane Square. Nu mai putea face altceva.

*

*   *

Dormi profund în noaptea aceea, se trezi devreme a doua zi, adică sâmbătă, şi se duse în apropiere să-şi cumpere cornuri şi cafea boabe. Ajuns acasă îşi pregăti o cafetieră întreagă şi se aşeză în bucătărie, citind ziarul *The Times* şi mâncându-şi micul dejun. Se simţea ciudat de calm şi, când telefonul sună în sfârşit, împături ziarul cu grijă înainte de a urca să răspundă.

— George, eu sunt, Peter. Glasul său trăda nerăbdarea, triumful s-ar putea zice. George, a muşcat nada, pot să jur!

— Ce s-a întâmplat?

— Corespondenţa a sosit exact la 8.35. La 9.30, cobora cu pas sprinten aleea din faţa casei, hotărâtă să plece la război. S-a dus direct la gară şi a luat trenul de 9.52 către Gara Victoria. L-am urcat pe Mendel în tren, iar eu am gonit cu maşina, dar n-am putut ajunge la Londra odată cu trenul.

— Cum îl vei contacta pe Mendel?

— I-am dat numărul de telefon al hotelului Grossvenor, unde mă aflu acum. Mă va suna cu primul prilej şi mă voi întâlni cu el oriunde ar fi.

— Peter, procedezi cu binişorul, ne-am înţeles?

— Cu mănuşi, bătrâne. Cred că-şi pierde capul. Fuge ca un ogar.

Smiley puse receptorul în furcă. Îşi luă din nou ziarul *The Times* şi începu să studieze coloanele cu spectacolele teatrale. Trebuie să aibă dreptate… trebuie…

*

*   *

Dimineaţa se scurse cu o încetineală înnebunitoare. Din când în când se ducea la fereastră şi privea, cu mâinile în buzunare, fetele cu picioare lungi care îşi făceau cumpărăturile însoţite de tineri frumoşi în pulovere albastre, sau gunoierii care îşi vedeau de treabă veseli în faţa caselor, ca apoi să plece mai departe discutând despre preţul automobilelor şi să se oprească pentru prima halbă de bere de la sfârşit de săptămână.

În cele din urmă, după o aşteptare care i s-a părut o eternitate, se auzi soneria de la intrare şi Mendel şi Guillam îşi făcură apariţia, înfometaţi şi zâmbind cu gura până la urechi.

— A muşcat momeala, spuse Guillam. Dar o să-ţi povestească Mendel… el a făcut aproape toată treaba grea. Eu m-am dus acolo doar să culeg onorurile.

Mendel îşi relată povestea cu precizie şi acurateţe, privind în jos, la câţiva centimetri în faţa lui, cu capul său ascuţit uşor aplecat într-o parte.

— A prins trenul de 9.05 spre Gara Victoria. În tren am supravegheat-o de departe şi am ajuns-o din urmă când trecea de portiţă. A luat un taxi până la Hammersmith.

— Un taxi? îl întrerupse Smiley. E nebună!

— A luat-o razna. E adevărat că umblă repede pentru o femeie, dar, fii atent, pe peron o luase aproape la fugă. A ieşit la staţia Broadway şi s-a îndreptai către Teatrul Sheridan. A încercat să deschidă uşile către casa de bilele, dar erau

încuiate. A ezitat o clipă, apoi a intrat într-o cafenea, aflată la vreo sută de metri mai încolo. A cerut o cafea şi a plătit-o pe loc. După vreo patruzeci de minute, s-a reîntors la Sheridan. Casa era deschisă, m-am fofilat pe lângă ea şi m-am aşezat la coadă în spatele ei. A cumpărat două locuri în fundul sălii, pentru joia viitoare, rândul T, locurile 27 şi 28. La ieşirea din teatru, a introdus unul dintre bilete într-un plic, pe care l-a lipit şi l-a pus apoi la poştă. Nu am putut să citesc adresa, dar timbrul era de şase penny, deci pentru străinătate.

— Mă întreb dacă va veni, spuse Smiley, care stătea pe scaun nemişcat.

— M-am întâlnit cu Mendel la Sheridan, interveni Guillam. Când a văzut-o intrând în cafenea, mi-a dat telefon. După aceea s-a dus după ea.

— Îmi era şi mie chef de o cafea, spuse Mendel. Domnul Guillam mi s-a alăturat. L-am lăsat acolo ca să mă aşez la coada pentru bilete, iar el a ieşit din cafenea puţin mai târziu. A fost o treabă uşoară, fără necazuri. Iar ea a luat-o razna de frică, sunt sigur. Dar nu bănuieşte nimic.

— Ce a făcut după aceea?

— S-a întors direct la Gara Victoria. Am lăsat-o acolo.

Păstrară toţi un moment de tăcere, apoi Mendel spuse:

— Ce facem acum?

Smiley clipi şi privi cu seriozitate chipul cenuşiu al lui Mendel.

— Ne luăm bilete pentru reprezentaţia de joi de la Teatrul Sheridan.

*

*   *

Băieţii au plecat, iar Smiley a rămas din nou singur, încă nu reuşise să se apuce de imensa cantitate de corespondenţă ce se strânsese în lipsa lui. Circulare, cataloage de la Blackwell, facturi şi obişnuita colecţie de prospecte de săpun, cupoane pentru mazăre congelată şi câteva scrisori personale zăceau nedeschise pe măsuţa din vestibul. Le luă pe toate, se aşeză într-un fotoliu şi începu să deschidă mai întâi scrisorile. Era una de la Maston, pe care o citi cu un sentiment vecin cu jena.

Dragă George,

Mi-a părut nespus de rău să aflu de la Guillam despre accidentul tău şi sper că acum te-ai refăcut complet.

Poate îţi aminteşti că, în fierbinţeala momentului, mi-ai trimis o scrisoare de demisie, desigur înaintea accidentului, şi voiam doar să te informez că, bineînţeles, nu o iau în serios. Uneori, atunci când evenimentele ne copleşesc, pierdem simţul perspectivei. Dar, noi, bătrânii combatanţi, George, nu putem face să ni se piardă urma atât de uşor. Sper să te văd din nou printre noi îndată ce te vei simţi suficient de înzdrăvenit şi, între timp, continuăm să te considerăm un vechi şi credincios membru al echipei.

Smiley o puse deoparte şi se apucă de scrisoarea următoare. Pentru o clipă nu recunoscu scrisul; se uită fix la timbrul elveţian şi la plicul elegant cu antetul unui hotel. Şi, dintr-odată, i se făcu uşor greaţă, ochii i se împăienjeniră şi de-abia avu puterea să desfacă plicul. Ce dorea de la el? Dacă era vorba de bani, putea să aibă toată averea lui. Banii erau ai lui, putea să-i cheltuiască cum dorea şi dacă avea chef să-i risipească pe Ann, nu-l putea opri nimeni. Altceva nu mai avea nimic ce să-i dea, ea îi luase totul, încă demult. Îi luase curajul, îi luase dragostea, îi luase compasiunea şi le dusese veselă în cutia ei de bijuterii pentru a le mângâia din când în când, după-amiaza, când timpul trecea greu sub soarele cubanez, pentru a le flutura poate sub ochii noului ei amant, pentru a le compara chiar cu podoabele asemănătoare fără valoare primite de la alţii, înainte sau după aceea.

Iubitul meu George,

Vreau să-ţi fac o ofertă pe care niciun gentleman nu ar putea-o accepta. Aş dori să mă întorc la tine.

Sunt la hotelul Baur-au-Lac din Zurich până la sfârşitul lunii. Aştept veşti de la tine.

Ann

Smiley luă plicul şi-l privi pe spate: „Madame Juan Alvida". Nu, niciun gentleman nu ar putea accepta această ofertă. Niciun vis nu putea supravieţui zilei în care Ann a plecat cu latino-americanul ei îndulcit cu zaharină şi cu zâmbet de coajă de portocală. Smiley a văzut cândva, la o emisiune de actualităţi, filmul unei curse câştigate de Alvida la Monte Carlo. Cel mai scârbos lucru la acest bărbat, îşi aminti Smiley, era părul de pe braţe. Cu ochelarii lui negri de automobilist, cu petele de ulei şi acea coroană grotescă de lauri, semăna cu o maimuţă antropoidă căzută dintr-un pom. Purta un tricou de bumbac cu mâneci scurte, care scăpase nepătat în timpul cursei, scoţând în evidenţă cu o claritate dezgustătoare braţele negre de maimuţă.

Asta era Ann. „Aştept veşti de la tine. Refă-ţi viaţa, vezi dacă mai poate fi trăită şi anunţă-mă. Mi-am epuizat amantul, el m-a epuizat pe mine, lasă-mă să-ţi zdruncin lumea din nou: lumea mea mă plictiseşte. Vreau să mă întorc la tine… vreau… vreau…"

Smiley se ridică în picioare, cu scrisoarea în mână; se apropie din nou de grupul de statuete din porţelan. Stătu acolo câteva minute, privind micuţa păstoriţă. Era atât de frumoasă.

CAPITOLUL 15

Ultimul act

La Teatrul Sheridan, spectacolul cu piesa în trei acte *Eduard al II-lea* se juca cu sala arhiplină. Guillam şi Mendel aveau locuri alăturate, la capătul rândului în formă de U cu faţa la scenă. Stând la extremitatea stângă a arcului de cerc puteai vedea - şi doar de acolo - locurile din fund. Un loc gol îl despărţea pe Guillam de un grup de studenţi, care vibrau de nerăbdare.

Cei doi priveau gânditori marea mişcătoare de capete şi de programe fluturate, ce se ridicau în valuri bruşte pe măsură ce întârziaţii veneau să-şi ocupe locul. Scena îi sugera lui Guillam un dans oriental, în care micile gesturi ale mâinilor şi ale picioarelor animau un trup imobil. Din când în când, arunca câte o privire către locurile din spate, dar nu o zări nici pe Elsa Fennan, nici pe invitatul ei.

În momentul în care se termină uvertura, înregistrată pe bandă, se uită din nou rapid către cele două locuri goale din ultimul rând şi inima îi tresări văzând-o pe Elsa Fennan, cu silueta ei plăpândă, şezând dreaptă în scaun şi nemişcată, privind fix în sala, ca un copil care învaţă bunele maniere. Locul din dreapta ei, chiar lângă culoar, era în continuare gol.

*

*   *

Afară, în stradă, taxiurile se aliniau rapid în faţa intrării teatrului, şi încântătorii reprezentanţi ai lumii bune şi ai lumii mai puţin bune dădeau în grabă bacşişuri mai grase şoferilor, pierzând apoi cinci minute în căutarea biletului. Taxiul lui Smiley trecu prin faţa teatrului şi îl lăsă la hotelul Clarendon, unde coborî direct la barul restaurantului.

— Aştept un telefon dintr-o clipă într-alta, spuse el. Numele meu este Savage. Mă anunţi, nu-i aşa?

Barmanul se întoarse către telefonul aflat în spatele lui şi

vorbi cu centralista.

— Un whisky mic cu sifon, te rog. Bei şi dumneata un pahar cu mine?

— Mulţumesc, domnule, nu beau niciodată.

*

*   *

Cortina se ridică, lăsând să se vadă o scenă slab luminată, iar Guillam, scrutând spatele sălii, făcu eforturi, la început fără succes, de a pătrunde cu privirea prin beznă. Încetul cu încetul, ochii săi se acomodară cu lumina palidă dată de lămpile de veghe şi reuşi să o distingă pe Elsa în penumbră; locul de lângă ea era în continuare gol.

Un parapet separa scaunele din ultimul rând de culoarul ce înconjura fundul sălii; în spatele acestuia se deschideau mai multe uşi ce duceau în foaier, la bar şi la garderobă. Pentru o fracţiune de secundă una dintre ele se deschise şi, parcă în mod voit, o rază oblică de lumină căzu pe Elsa Fennan, luminând cu o linie subţire o parte a chipului ei şi întunecându-i prin contrast scobiturile feţei. Ea îşi înclină uşor capul, ca şi când ar îi ascultat ceva ce se petrecea în spatele ei, se ridică pe jumătate de pe scaun, apoi se reaşeză, dezamăgită, reluându-şi atitudinea de dinainte.

Guillam simţi pe braţ mâna lui Mendel, se întoarse şi-i văzu chipul subţire aplecat în faţă. Urmărind privirea lui Mendel, scrută din ochi fotoliile de orchestră, de unde o siluetă înaltă se îndrepta fără să se grăbească spre fundul sălii. Un bărbat impresionant, drept şi frumos, căruia îi cădea pe frunte o buclă neagră. Pe el îl privea fascinat Mendel, pe acest uriaş elegant ce şchiopăta de-a lungul culoarului dintre scaune. Avea ceva diferit în el, frapant şi tulburător. Prin lentilele ochelarilor, Guillam îi urmărea înaintarea lentă şi căutată, îi admira graţia şi armonia pasului inegal. Era un bărbat aparte, unul dintre acei oameni pe care nu-i uiţi niciodată, care te emoţionează până la ultima fibră interioară, un om dotat cu darul de a se simţi în largul său în orice fel de societate; pentru Guillam, acesta era simbolul viu al personajului romantic prin excelenţă. Ti-l puteai imagina pe puntea unui

vas, alături de Conrad, lângă catarg, descoperind Grecia împreună cu Byron, vizitând împreună cu Goethe umbrele infernurilor clasice şi medievale.

În timp ce mergea, aruncându-şi în faţă piciorul valid, aerul său de sfidare, de autoritate nu putea trece neobservat. Guillam văzu şi capetele spectatorilor întorcându-se după el, privirile care îl urmăreau subjugate.

Făcându-şi loc prin faţa lui Mendel, Guillam se îndreptă rapid către ieşirea de urgenţă. O luă pe coridorul din spatele acestei uşi, coborî câteva trepte şi ajunse în sfârşit în foaier. Casa de bilele era închisă, dar tânăra casieră stătea încă aplecată, cu o expresie de descurajare pe chip, asupra unei foi întregi de cifre cu corecturi şi ştersături.

— Scuzaţi-mă, spuse Guillam, trebuie neapărat să mă folosesc de telefonul dumneavoastră, este o urgenţă, vă supăraţi?

— Sst! spuse ea, agitând nervoasă creionul către el, fără să ridice capul. Avea părul spălăcit, iar tenul ei lucea din cauza oboselii nopţilor prea lungi şi a unei diete bazate în exclusivitate pe cartofi prăjiţi. Guillam aşteptă o clipă, întrebându-se cât va dura până să găsească o soluţie pentru a echilibra această junglă de cifre filiforme cu teancul de bilete şi cu monedele ce se îngrămădiseră în sertarul deschis al casei.

— Ascultă, insistă el, sunt inspector de poliţie. Sunt doi eroi sus care îţi vor banii. Mă laşi acum să dau telefon?

— O, Doamne! spuse ea cu un glas obosit şi îl privi pentru prima oară. Purta ochelari şi era foarte urâtă. Nu părea nici alarmată, nici impresionată. Măcar dacă ar lua banii. Toate socotelile astea mă fac să mă urc pe pereţi. Dând la o parte hârtiile din faţa ei, deschise uşa cabinei sale mici şi Guillam se strecură înăuntru.

— Nu prea e loc aici, nu-i aşa? spuse fata zâmbind. Avea un glas destul de cultivat. Vreo studentă din Londra, fără îndoială, care îşi făcea şi ea rost de-un ban de buzunar, gândi Guillam. Sună la Clarendon şi îl ceru pe domnul Savage. Auzi aproape imediat glasul lui Smiley.

— E aici, spuse Guillam. A fost aici tot timpul. Şi-a

cumpărat probabil un bilet suplimentar; stătea pe un scaun din faţă. Mendel l-a văzut brusc şchiopătând pe intervalul dintre scaune.

— Şchiopătând?

— Da, nu e Mundt. E celălalt, Dieter.

Smiley nu răspunse şi după o clipă Guillam îl întrebă:

— George… mă auzi?

— Cred că am păţit-o, Peter. Nu avem nimic împotriva lui Frey. Spune oamenilor să plece, nu-l vor găsi pe Mundt în seara aceasta. S-a terminat actul întâi?

— Aproape.

Vin în douăzeci de minute. N-o scăpa din ochi pe Elsa. Dacă părăsesc sala şi se despart, Mendel să se ţină după Dieter. Rămâi în foaier în timpul ultimului act, în cazul în care pleacă înainte de sfârşitul spectacolului.

Guillam puse receptorul în furcă şi se întoarse către fată.

— Mulţumesc, spuse el, şi îi puse patru penny pe birou. Fata se grăbi să le strângă şi să le pună în mâna lui Guillam.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu-mi complica şi mai mult existenţa.

Guillam ieşi pe stradă şi spuse câteva cuvinte unui poliţist în civil care păzea pe trotuar. Apoi se reîntoarse în grabă în sală şi veni lângă Mendel exact atunci când cortina se lăsa după actul întâi.

*

* *

Elsa şi Dieter erau aşezaţi unul lângă altul. Discutau veseli, Dieter râdea, Elsa se agita ca o marionetă adusă la viaţă de păpuşarul ei. Mendel, fascinat, îi urmărea. Dieter spuse ceva şi Elsa izbucni în râs, se aplecă şi-i puse mâna pe braţ. Mendel remarcă degetele ei subţiri pe mâneca smochingului lui Dieter, îl văzu pe acesta înclinând capul şi şoptindu-i ceva, ceea ce o făcu să râdă din nou. Apoi luminile slăbiră, zgomotul conversaţiilor asurzi. Spectatorii se pregăteau pentru actul al doilea.

*

* *

Smiley părăsi hotelul Clarendon şi plecă pe jos, fără să se grăbească, spre teatru. Gândindu-se mai bine, îşi dădu scama că era logic ca Dieter să vină, că ar fi fost o nebunie să-l trimită pe Mundt. Se întrebă cât timp va trece până când Elsa şi Dieter vor descoperi că nu Dieter a fost cel care a convocat-o, că nu Dieter a trimis ilustrata prin curier de încredere. Atunci, reflectă el, va fi un moment interesant. Tot ceea ce-şi dorea era un prilej să mai aibă o întrevedere cu Elsa Fennan.

Câteva minute mai târziu se strecură în linişte în scaunul gol de lângă Guillam. Trecuse o mulţime de vreme de când nu-l mai văzuse pe Dieter.

*

*   *

Nu se schimbase deloc. Era acelaşi romantic neverosimil, cu farmec de şarlatan; acelaşi personaj de neuitat care luptase pe ruinele Germaniei, cu o voinţă implacabilă, cu o tenacitate satanică, întunecat şi iute la minte ca zeii nordici. Smiley îi minţise în noaptea petrecută la clubul său; Dieter nu era pe măsura celorlalţi oameni, depăşindu-i; viclenia şi ingeniozitatea sa, vanitatea şi forţa sa, visul său, toate depăşeau dimensiunile vieţii şi nu suferiseră influenţa moderatoare a experienţei. Era un om care gândea şi acţiona în termeni absoluţi şi căruia răbdarea şi compromisul îi erau necunoscute.

Amintirile îi reveniră în memorie lui Smiley în acea noapte în sala întunecată de teatru şi îl urmărea pe Dieter pe deasupra unei mase de chipuri imobile. Amintiri despre primejdiile pe care le înfruntaseră împreună, amintiri ale încrederii reciproce, atunci când fiecare avea în mână viaţa celuilalt… Pentru o fracţiune de secundă, Smiley se întrebă dacă Dieter îl văzuse, având impresia că ochii lui Dieter erau fixaţi asupra lui, supraveghindu-l în penumbră.

Smiley se ridică în momentul când actul al doilea se apropia de sfârşit; cortina cădea, iar el ajunse rapid la ieşirea laterală şi aşteptă discret pe coridor până se auzi gongul ce anunţa ultimul act. Mendel i se alătură înainte de sfârşitul pauzei, iar Guillam trecu pe lângă ei pentru a-şi lua în primire

postul în foaier.

— Ceva nu este în regulă, spuse Mendel. Se ceartă. Ea pare speriată. Nu încetează să-i spună ceva, iar el se mulţumeşte să scuture din cap. Cred că a fost cuprinsă de panică, iar Dieter pare îngrijorat. Priveşte în jurul său ca şi cum ar fi prins în cursă, măsurând sala de sus în jos, plănuind. A aruncat o privire spre locul în care ai stat.

— Nu o va lăsa să plece singură, spuse Smiley. Va aştepta şi va ieşi odată cu mulţimea. Va aştepta sfârşitul spectacolului. A înţeles probabil că este înconjurat: va încerca să ne ameţească, despărţindu-se de ea brusc în mijlocul mulţimii, lăsând-o singură.

— Noi cum jucăm? De ce nu ne ducem acolo să-i săltăm?

— Aşteptăm; nu ştiu exact ce. Nu avem nicio dovadă. Nicio dovadă de crimă, nicio dovadă de spionaj atâta timp cât Maston nu se decide să acţioneze. Dar nu uita: Dieter nu ştie acest lucru. Dacă Elsa este nervoasă şi Dieter îngrijorat, vor face ceva, asta e sigur. Atâta vreme cât îşi închipuie că, în ceea ce-i priveşte, comedia s-a sfârşit, mai avem o şansă. Lasă-i să fugă, să intre în panică, orice. Atâta timp cât fac ceva…

În sală se făcu din nou întuneric, dar, cu colţul ochiului, Smiley îl văzu pe Dieter aplecându-se către Elsa şi vorbindu-i cu glas scăzut. O ţinea de braţ cu mâna stângă şi întreaga lui atitudine era cea a unui om care încearcă să convingă şi să liniştească.

Piesa continua, urletele soldaţilor şi ţipetele regelui dement umpleau sala, iar atunci când se ajunse la înfiorătorul paroxism al morţii lui brutale, un oftat de uşurare se ridică din staluri, mai jos de ei. Dieter îşi trecu un braţ pe după umerii Elsei, îi strânse şalul subţire la gât şi o proteja ca pe un copil adormit. Au rămas în poziţia aceasta până la final. Niciunul dintre ei nu aplaudă, Dieter căută poşeta Elsei şi după ce îi spuse câteva cuvinte de încurajare, i-o aşeză pe genunchi. Ea încuviinţă uşor din cap. Un bubuit de tobe anunţă imnul naţional şi publicul se ridică în picioare. Smiley se ridică şi el, instinctiv, remarcând cu surprindere că Mendel dispăruse. Dieter se ridică şi el, fără grabă, şi atunci Smiley îşi dădu

seama că se întâmplase ceva. Elsa şedea pe scaun şi deşi Dieter o încuraja cu blândeţe să se ridice, ea nu reacţiona. Era ceva ciudat în felul în care şedea, în felul în care capul i se lăsa pe un umăr…

Ultima măsură a imnului naţional fu atacată, atunci când Smiley se repezi spre uşă, alergă pe culoar şi coborî în fugă treptele de piatră până în foaier. Ajunse prea târziu: trecerea îi fu oprită de primul grup de spectatori care se îmbulzeau să iasă în stradă în căutarea unui taxi. Aruncă o privire disperată către mulţime, sperând că-l va zări pe Dieter, dar înţelese că era pierdere de vreme: Dieter făcuse ceea ce ar fi făcut şi el, şi anume, fugise printr-una dintre cele douăsprezece ieşiri în caz de urgenţă care se deschideau spre stradă şi spre siguranţă. Se împinse cu trupul său îndesat, înaintând încet, încet, prin mulţime, până la intrarea de orchestră. În timp ce împingea în stânga şi în dreapta, croindu-şi drum cu forţa printre spectatorii care veneau spre el, îl zări pe Guillam la marginea curentului uman, căutându-i disperat pe Elsa şi pe Dieter. Îl strigă şi Guillam se întoarse imediat.

Continuându-şi cu greu drumul, Smiley ajunse în sfârşit la parapet şi o văzu pe Elsa Fennan, şezând nemişcată, în timp ce în jurul ei bărbaţii se sculaseră în picioare, iar femeile îşi căutau mantourile şi poşetele. Auzi un ţipăt. Un lipăit brusc „scurt, un ţipăt clar de oroare şi dezgust. O tânără stătea în picioare pe culoarul dintre scaune şi o privea pe Elsa. Era drăguţă, îşi dusese degetele mâinii drepte la gură şi era albă ca varul la faţă. Tatăl ei, un bărbat înalt cu aspect cadaveric, se afla în spatele ei. O apucă pe după umeri şi o trase înapoi atunci când văzu oroarea din faţa lui.

Şalul Elsei îi alunecase de pe umeri, iar capul îi atârna în piept.

Smiley avusese dreptate. „Lasă-i să fugă, să intre în panică, orice… atâta timp cât fac ceva…“ Şi iată ce au făcut: acest trup frânt, nenorocit, era o dovadă a panicii lor.

— Cheamă mai bine poliţia, Peter. Eu mă duc acasă. Nu mă băga, dacă poţi, în chestia asta. Ştii unde mă poţi găsi. Dădu din cap, ca şi cum şi-ar fi spus lui însuşi: „plec acasă“.

*

*   *

Era ceaţă şi cădea o ploaie măruntă în momentul în care Mendel se repezi pe Fulham Palace Road în urmărirea lui Dieter. Farurile de maşini apărură pe neaşteptate din ceaţa umedă, la vreo douăzeci de metri de el; zgomotul traficului era strident, trădând nervozitatea conducătorilor auto care încercau nesiguri să înainteze aproape orbeşte.

Fu nevoit să-l urmărească pe Dieter de foarte aproape, ţinându-se la zece paşi în spatele lui. Cârciumile şi cinematografele închiseseră, dar barurile şi localurile de dans mai atrăgeau încă grupurile gălăgioase ce se aglomerau pe trotuare. În timp ce Dieter înainta şchiopătând, Mendel îl urmărea la lumina felinarelor străzii şi îi privea silueta detaşându-se brusc, de fiecare dată când intra în următorul con de lumină.

Dieter umbla repede, în ciuda infirmităţii sale. Pe măsură ce pasul său se lungea, şchiopătatul se accentua, astfel încât părea că-şi împinge piciorul stâng cu un efort brusc al umerilor săi laţi.

Pe chipul lui Mendel se aşternuse o expresie ciudată, nu de ură, nu de voinţă implacabilă, ci de sincer dezgust. Pentru Mendel, toate fasoanele profesiei lui Dieter nu însemnau nimic. El nu vedea în prada sa decât scârboşenia criminalului, laşitatea unui om care îi plătea pe alţii să ucidă în locul lui. Atunci când Dieter s-a strecurat discret prin mulţime şi s-a îndreptat către ieşirea laterală de urgenţă, Mendel a văzut ceea ce se aştepta: făţărnicia unui criminal obişnuit. Era ceva la care se aştepta şi înţelegea. Pentru Mendel, exista o singură clasă de răufăcători, de la pungaşi de buzunare şi găinari până la marii rechini care jonglau cu capitalurile societăţilor comerciale; toţi erau infractori, iar menirea lui neplăcută, dar necesară, era să-i pună la loc sigur. Întâmplător, acesta era un german.

Ceaţa se îngroşa, devenind gălbuie. Niciunul, nici altul nu aveau palton Mendel se întreba ce va face doamna Fennan. Va avea grijă Guillam de ea. Nici nu-l privise pe Dieter, când

acesta o ştersese de lângă ea. „Ciudată creatură, această femeie, numai piele şi oase şi, dacă te uitai mai bine la ea, ţi-ai fi zis că se hrănea doar cu pâine prăjită şi supă făcută din cuburi.”

Dieter se angajă brusc pe o stradă laterală, la dreapta, apoi pe alta, la stânga. Umblau de aproape o jumătate de oră şi Dieter nu dădea niciun semn de oboseală. Strada părea pustie. Mendel nu auzea alţi paşi decât ai lor, scurţi şi apăsaţi, ecoul deformându-se în ceaţă. Ajunseră într-o stradă strâmtă străjuită de case victoriene, cu faţade proiectate în grabă în stil regenţă, cu porticuri greoaie şi ferestre tip ghilotină. Mendel presupunea că se aflau pe undeva pe lângă Fulham Broadway, poate chiar mai departe, în apropiere de King’s Road. Dieter nu încetinea pasul, umbra sa încovoiată aluneca adânc în ceaţă ca a unuia care ştie unde se duce şi este hotărât să ajungă acolo.

În momentul în care se apropiară de o arteră principală, Mendel auzi din nou şuierul traficului, aproape imobilizat din cauza ceţii groase. Apoi, de undeva de deasupra lor, un felinar aruncă o lumină gălbuie, palidă, cu contururi precise ca haloul unui soare de iarnă. Dieter ezită o clipa la marginea trotuarului, apoi, riscând să treacă printre automobilele fantomatice ce păreau să apară de nicăieri, se repezi pe una dintre nenumăratele străzi laterale care, Mendel ştia cu siguranţă, duceau spre fluviu.

Hainele lui Mendel erau ude leoaică, iar ploaia îi şiroia pe faţă. Probabil că se afla pe lângă Tamisa acum, pentru că i se păru că simte miros de gudron şi de cărbune, precum şi frigul insidios al apei negre. Pentru o clipă, crezu că Dieter dispăruse. Înainta rapid, era cât pe ce să se împiedice de bordura unui trotuar, merse mai departe şi văzu drept în faţă parapetul cheiului. Câteva trepte duceau spre o poartă de fier întredeschisă în parapet. Se opri la poartă şi privi peste ea, în jos, spre apă. Văzu o pasarelă solidă de lemn şi auzi ecoul neregulat în timp ce Dieter, ascuns în ceaţă, îşi urma drumul ciudat de-a lungul malului apei. Mendel aşteptă, apoi, în tăcere şi cu precauţie, străbătu pasarela. Era o construcţie

solidă, echipată de-o parte şi de alta cu balustrade masive din lemn de pin. Mendel îşi aminti că mai fusese parcă pe-acolo cândva. Extremitatea inferioară era legată de o plută lungă, construită din dulapi de lemn şi bidoane de ulei. Trei ambarcaţiuni locuite, părăginite, se zăreau prin ceaţă, legănându-se uşor în parâmele lor.

Fără să facă zgomot, Mendel se urcă pe plută, examinând pe rând casele plutitoare. Două dintre ele erau apropiate una de alta, legate între ele cu o scândură. Cea de-a treia era ancorată la vreo cinci metri mai încolo şi în cabina din faţă ardea o lumină. Mendel se întoarse pe chei şi închise cu grijă poarta de fier în urma lui.

Coborî încet strada, neştiind prea bine unde se afla. După vreo cinci minute, trotuarul îl conduse brusc la dreapta, iar terenul suia treptat. Presupunea că se afla pe un pod. Aprinse bricheta şi flacăra ei lungă lumină la dreapta un zid de piatră. Roti bricheta şi văzu în cele din urmă o plăcuţă udă şi murdară de metal pe care scria „Battersea Bridge”. Se reîntoarse la poarta de fier şi rămase un moment nemişcat, orientându-se cu precizie, mulţumită descoperirii făcute.

Undeva deasupra lui şi la dreapta se ascundeau în ceaţă cele patru coşuri masive ale Centralei Electrice Fulham. La stânga era Cheyne Walk cu şirurile ei elegante de ambarcaţiuni mici, ajungând până la Battersea Bridge. Locul în care stătea constituia linia de demarcaţie între cartierul elegant şi cel sordid, acolo unde Cheyne Walk se întâlneşte cu Lots Road, una dintre străzile cele mai sinistre ale Londrei. Partea sudică a străzii este ocupată de antrepozite imense, de ambarcadere şi de uzine, iar cea nordică prezintă o linie neîntreruptă de case prăpădite, tipice pentru străzile laterale din Fulham.

La umbra celor patru coşuri, poate la vreo douăzeci de metri de Cheyne Walk, îşi găsise adăpost Dieter Frey. Da, Mendel ştia locul foarte bine. Nu era decât la două sute de metri în amonte de locul în care fuseseră pescuite rămăşiţele pământeşti ale domnului Adam Scarr din braţele neîndurătoare ale Tamisei.

CAPITOLUL 16

Ecouri în ceaţă

Era mult trecut de miezul nopţii când sună telefonul. Smiley se ridică din fotoliul din faţa căminului cu gaze şi urcă greoi treptele, strângând balustrada cu mâna dreaptă. Era Peter, bineînţeles, sau poliţia, şi i se va cere să dea o depoziţie. Sau chiar presa. Crima a avut loc la timp ca ziarele de dimineaţă să poată să prindă ştirea, dar, din fericire, prea târziu ca să mai apară în buletinele de ştiri de noapte. Ce titluri vor apărea? „Crimă comisă de un nebun într-un teatru?” „Asasinat în spaţiu închis - cine e femeia?” Ura presa, aşa cum ura publicitatea şi televiziunea, ura mass-media, acest instrument de persuasiune neîndurătoare al secolului XX. Tot ceea ce admira sau iubea fusese rodul unui individualism intens. De aceea, îl ura pe Dieter acum, de aceea detesta mai mult ca oricând ceea ce reprezenta acesta: acea insolenţă nemaipomenită de a sacrifica individul în favoarea masei. Au adus oare vreodată filosofiile colectiviste vreun beneficiu sau mai multă înţelepciune? Lui Dieter nu-i păsa deloc de viaţa umană: nu visa decât armate de oameni fără chip, legaţi între ei de cel mai josnic numitor comun; voia să modeleze lumea ca pe un pom, retezând tot ceea ce nu se potrivea cu imaginea pe care şi-o făcuse; fabrica în acest scop automate fără suflet ca Mundt. Acesta nu avea chip, ca şi armata lui Dieter, era un ucigaş din naştere, bine antrenat, din cea mai bună spiţă a ucigaşilor de profesie.

Ridică telefonul. Era Mendel.

— Unde eşti?

— Lângă cheiul Chelsea. La o cârciumă, The Balloon, pe Lots Road. Patronul este un amic de-al meu. L-am trezit din somn. Ascultă, prietenul Elsei s-a pitit într-o casă plutitoare de pe lângă moară. S-a descurcat fantastic de bine pe ceaţa asta. Cred că şi-a găsit drumul cu ajutorul alfabetului Braille.

— *Cine?*

— Prietenul ei, tipul care o însoţea la teatru. Trezeştc-te, domnule Smiley, ce te-a apucat?

— L-ai urmărit pe Dieter?

— Bineînţeles. Asta i-ai spus domnului Guillam, nu-i aşa? El nu trebuia să se dezlipească de femeie, eu de bărbat… Cum s-a descurcat domnul Guillam? Unde s-a dus Elsa?

— Nu s-a dus nicăieri. Era moartă când a plecat Dieter. Mendel, mai eşti pe fir? Ascultă, pentru numele lui Dumnezeu, cum pot da de tine? Unde e casa aia plutitoare? Poate da poliţia de ea?

— Da. Spune-le poliţiştilor că Dieter se află într-o ambarcaţiune de debarcare transformată în casă plutitoare, numită *Sunset Haven*. E amarată în partea răsăriteană a cheiului, Sennen Wharf, între moară şi Centrala Electrică Fulham. O găsesc ei… dar ceaţa este deasă, foarte deasă.

— Unde ne putem întâlni?

— Ia-o direct în josul râului. Ne întâlnim la joncţiunea dintre Battersea Bridge şi malul de nord.

— Vin imediat după ce-l sun pe Guillam.

Avea un pistol pe undeva şi îi trecu o clipă prin minte să-l caute. Apoi i s-a părut inutil. În plus, gândi el supărat, dacă l-ar folosi, ar ieşi un scandal teribil. Îl sună pe Guillam, care se afla acasă, şi îi transmise mesajul lui Mendel:

— Şi, Peter, poliţia trebuie să acopere toate porturile şi aeroporturile: dă-le ordin să supravegheze în mod special circulaţia fluvială şi ambarcaţiunile care se îndreaptă spre mare. Poliţiştii cunosc instrucţiunile în sensul acesta.

Îmbrăcă un impermeabil vechi, luă o pereche de mănuşi groase şi ieşi fără întârziere în ceaţă.

Mendel îl aştepta lângă pod. Îşi făcură semn din cap şi Mendel îl conduse rapid de-a lungul cheiului, ţinându-se aproape de zidul de lângă mal pentru a evita copacii ce creşteau pe stradă. Brusc, Mendel se opri şi îl prinse pe Smiley de braţ. Smiley auzi şi el ţăcănitul surd al paşilor pe podeţul de lemn, neregulat, paşii unui şchiop. Au auzit apoi scârţâitul unei porţi de fier, pocnetul porţii trântite, apoi paşi, siguri de

data aceasta, pe pavaj, mai sonori şi venind spre ei. Niciunul dintre ei nu mişcă. Paşii, mai apăsaţi, mai aproape, ezitară şi se opriră. Smiley îşi ţinu respiraţia, încercând cu disperare să pătrundă cu privirea un metru mai departe prin ceaţă, să zărească silueta care aştepta. Ştia că este acolo.

Apoi, individul apăru brusc, repezindu-se ca un animal sălbatic mare, împingându-i, despărţindu-i ca pe nişte copii şi luând-o la fugă din nou, pierzându-se iar în ceaţă, în timp ce ecoul inegal al paşilor săi murea în depărtare.

S-au întors şi au început să-l urmărească, Mendel în faţă, Smiley încercând să se ţină după el, cu imaginea lui Dieter vie în mintea sa, repezindu-se cu arma în mână spre ei din ceaţa nopţii. Umbra lui Mendel se întoarse brusc către dreapta, iar Smiley îl urmă orbeşte. Apoi ritmul se schimbă, aducând mai curând a zgomot de încăierare. Smiley începu să alerge şi auzi un sunet uşor de recunoscut: cel al unei arme grele lovind un craniu uman; ajunse lângă ei, îl văzu pe Mendel la pământ, pe Dieter aplecat asupra lui, ridicând braţul să-l mai lovească o dată cu patul greu al unui pistol automat.

Lui Smiley i se tăie răsuflarea. Ceaţa amară şi aspră îi ardea pieptul, iar gura îi era fierbinte şi uscată, plină de gustul sângelui. Reuşi cumva să-şi recapete suflul şi urlă disperat:

— Dieter!

Frey îl privi, înclină capul şi spuse:

— *Servus*, George, şi îi trăsni lui Mendel o lovitură puternică, brutală, cu pistolul. Se ridica încet, ţinând arma cu ţeava în jos, servindu-se de ambele mâini pentru a o arma.

Smiley se repezi orbeşte la el, uitând cât de neîndemânatic fusese dintotdeauna, agitându-şi braţele scurte, lovind cu palmele deschise. Îşi vârî capul în pieptul lui Dieter şi se împinse în el, lovindu-l cu pumnii în spate şi în coaste. Era furios şi, simţind în el energia dată de furie, îl făcu pe Dieter să dea înapoi către parapetul podului. Pierzându-şi echilibrul şi stânjenit de piciorul infirm, Dieter cedă. Smiley îşi dădu seama că Dieter îl lovea, însă lovitura decisivă nu mai veni. Striga către Dieter: „Porcule! Porcule!” şi cum acesta se dădea şi mai mult înapoi, Smiley observă că braţele îi erau libere şi îl

pocni încă o data în faţă, cu gesturi stângace, copilăreşti. Dieter se lăsă pe spate şi Smiley văzu curba clară a gâtului şi a bărbiei acestuia, în momentul în care ridică, cu toată puterea, mâna deschisă. Degetele i se încleştară peste gura şi falca lui Dieter, împingându-l din ce în ce mai tare. Mâinile lui Dieter se ridicară către gâtul lui Smiley, apucându-l de guler, într-un reflex de autoapărare, în timp ce se lăsa încet pe spate. Smiley lovi nebuneşte în braţele care îl ţineau, încleştarea cedă, iar Dieter căzu în ceaţa ce se rostogolea sub pod şi se făcu linişte. Niciun ţipăt, niciun zgomot. Dispăruse ca o ofrandă umană adusă ceţii londoneze şi apelor întunecatc ale fluviului ce curgea mult mai jos.

Smiley se aplecă peste parapet; capul îi bubuia sălbatic, sângele îi curgea şiroaie din nas, iar degetele mâinii drepte i se păreau zdrobite şi nefolositoare. Nu mai avea mănuşile. Scrută ceaţa de sub el şi nu văzu nimic.

— Dieter! strigă el, cu un glas îndurerat. Dieter!

Strigă din nou, dar vocea i se frânse şi ochii i se umplură de lacrimi. „O, Doamne, ce-am făcut, o, Isuse, Dieter, de ce nu m-ai oprit, de ce nu m-ai lovit cu arma, de ce nu ai tras în mine?” îşi strânse faţa în mâini, simţind în palme gustul sărat al sângelui amestecat cu gustul şi mai sărat al lacrimilor. Se sprijini de parapet şi plânse ca un copil. Undeva, sub el, un infirm se zbătea, pierdut şi epuizat, în apa murdară, cedând în cele din urmă tenebrelor puturoase care îl înghiţiră.

Deşteptându-se, Smiley îl descoperi pe Peter Guillam la piciorul patului său, turnându-i ceai într-o ceaşcă.

A, George. Bun venit acasă. E ora două după prânz.

— Şi azi-dimineaţă…

— Azi-dimineaţă, bătrâne, cântai cât te ţinea gura pe Battersea Bridge cu tovarăşul Mendel.

— Ce face… Mendel, vreau să zic?

— Destul de ruşinat. Îşi revine repede.

— Şi Dieter…?

— Mort.

Guillam îi întinse o ceaşcă cu ceai şi câţiva biscuiţi cu lichior de migdale, cumpăraţi de la Fortnum.

— De cât timp eşti aici, Peter?

— Păi, am ajuns aici după o serie de salturi tactice, ca să spunem aşa. Primul salt a fost la Chelsea Hospital, unde ţi-au lins rănile şi ţi-au dat un tranchilizant destul de tare. Apoi am sosit aici şi te-am băgat în pat. Asta a fost lucrul cel mai greu.

Am dat câteva telefoane şi, să zicem aşa, m-am plimbat cu o ţepuşă ca un strângător de zdrenţe ca să fac puţină curăţenie. Din când în când, veneam să arunc o privire să văd ce mai faci. Cupidon şi Psyche. Ori sforăiai de sculai până şi un regiment, ori recitai din Webster.

— Dumnezeule!

— *Ducesa de Malfi* cred că era: „Te rugam, atunci când îmi pierdusem minţile, să te duci să-mi ucizi prietenul cel drag, şi l-ai ucis!“ Tâmpenii, cred, George.

— Cum ne-a găsit poliţia… pe Mendel şi pe mine?

— George, poate că nu ştii, dar urlai tot felul de înjurături la adresa lui Dieter, de parcă…

— A, desigur. Ai auzit.

— Am auzit toţi.

— Şi Maston? Ce a avut de spus de toate astea?

— Cred că vrea să te vadă. Am să-ţi transmit un mesaj din partea lui şi anume să te duci la el de îndată ce te simţi mai bine. Nu ştiu ce crede despre toată chestia asta. Cred că nimic.

— Ce vrei să spui?

Guillam îi mai turnă ceai în ceaşcă.

— Foloseşte-ţi capul, George. Cele trei personaje principale ale acestui basm au fost mâncate de lup. Nicio informaţie secretă nu a fost divulgată în ultimele şase luni. Crezi cumva că Maston ţine neapărat să intre în detalii? Crezi cumva că moare de poftă să anunţe veştile bune la Foreign Office şi să recunoască faptul că noi prindem spionii doar când ne împiedicăm de cadavrele lor?

Se auzi soneria de la intrare şi Guillam coborî să deschidă. Alarmându-se puţin, Smiley îl auzi poftind în vestibul un vizitator, apoi glasuri şoptite, paşi urcând scările. Un ciocănit în uşă şi Maston îşi făcu apariţia. Avea în braţe un buchet de flori absurd de mare şi arăta de parcă tocmai venea de la un

garden party. Smiley îşi aminti că era vineri; îşi va petrece fără îndoială sfârşitul de săptămâna la Henley. Zâmbea cu gura până la urechi. Zâmbise probabil cât a urcat toate treptele până sus.

— Ei bine, George, iar te-ai rănit în războaie!

— Mă tem că aşa e. Alt accident.

Se aşeză pe marginea patului şi se întinse într-o rână, sprijinindu-se în cot, peste picioarele lui Smiley. Urmă o pauză, apoi spuse:

— Ai primit biletul meu, George?

— Da.

Altă pauză.

— Se vorbeşte despre înfiinţarea unei noi secţii în cadrul Departamentului, George. Noi „Departamentul tău, vrei să spui“… avem impresia că ar trebui să consacrăm mai multă energie pentru cercetarea tehnică, cu accentul pus pe spionarea ţărilor-satelit. Îmi face plăcere să-ţi spun că aceasta este opinia Ministerului de Interne. Guillam este de acord să ne sprijine în materie de surse de informaţii. Mă întreb dacă n-ai putea să te ocupi de această problemă. Să conduci Serviciul, vreau să spun. Bineînţeles, cu promovarea corespunzătoare. Ai putea, dacă vrei, să lucrezi în continuare şi după împlinirea vârstei legale de pensionare. Cei de la Personal mă sprijină în acest sens.

— Mulţumesc… va trebui să mă mai gândesc, se poate?

— Desigur… desigur, răspunse Maston, uşor descumpănit. Când îmi dai răspunsul? S-ar putea să fie nevoie să mai angajăm oameni şi se ridică problema spaţiului… Gândeşte-te zilele acestea şi dă-mi răspunsul luni. Ministrul s-a arătat foarte dispus ca tu…

— Da, te voi anunţa. Ai fost foarte amabil. Mulţumesc.

— Pentru puţin. Eu nu sunt decât consilier, ştii, George. Este vorba, de fapt, de o decizie internă. Sunt doar purtătorul veştii bune, George, îmi îndeplinesc funcţia mea obişnuită de curier.

Maston îl privi fix pe Smiley pentru o clipă, ezită, apoi spuse:

— Am informat Cabinetul… atât cât era necesar. Am discutat măsurile ce ar trebui luate. Ministrul de interne era şi el prezent.

— Când s-a întâmplat asta?

— Azi-dimineaţă. S-au ridicat probleme foarte grave. Am luat în considerare înaintarea unui protest către Germania Răsăriteană şi o cerere de extrădare pentru acel Mundt.

— Dar noi nu am recunoscut Germania Răsăriteană.

— Exact. În asta constă dificultatea. Este totuşi posibil să transmitem protestul prin intermediar.

— Rusia, de pildă?

— Da, Rusia, de pildă. Totuşi, în această împrejurare, câţiva factori se împotrivesc acestei soluţii. Am avut impresia că publicitatea, sub orice formă ar fi, ar prejudicia în cele din urmă interesele ţării noastre. Reînarmarea Germaniei Occidentale întâmpină aici o ostilitate considerabilă. Această ostilitate ar putea creşte şi mai mult dacă există vreo dovadă de operaţiuni subterane germane în Anglia, fie că sunt sau nu de inspiraţie rusă. Înţelegi, nimic nu dovedeşte că Frey ar fi lucrat pentru ruşi. Opinia publică ar putea fi lăsată să creadă că acesta opera pe cont propriu sau în numele unei Germanii unificate.

— Înţeleg.

— Până în prezent, foarte puţini oameni sunt la curent cu faptele. Este un mare noroc. În ceea ce priveşte poliţia, ministrul de interne a consimţit ca aceasta să minimalizeze afacerea cât se poale de mult… Apropo, Mendel ăsta, ce fel de om este? E de încredere?

— Da, răspunse Smiley, urându-l pe Maston pentru această întrebare.

— Bine, spuse Maston, ridicându-se în picioare, bine. Trebuie să plec. Ai nevoie de ceva? Îţi pot fi de folos în vreun fel?

— Nu, mulţumesc. Guillam are admirabil grijă de mine.

— Ei bine, noroc. George, spuse Maston din dreptul uşii. Preia postul dacă poţi, îi aruncă el din mers, cu glas surd şi cu un zâmbet amabil, de la o ureche la alta, ca şi cum această

problemă era de mare importanţă pentru el.

— Mulţumesc pentru flori, spuse Smiley.

*

*   *

Dieter era mort şi el îl ucisese. Degetele zdrobite ale mâinii sale drepte, înţepeneala trupului său, durerea de cap înfiorătoare şi greaţa dată de vinovăţie dovedeau acest lucru. Iar Dieter l-a lăsat să-l omoare, nu a tras, şi-a amintit de prietenia lor, pe care Smiley a uitat-o. S-au luptat într-un nor, în apele repezi ale unui fluviu, în luminişul unei păduri fără vârstă; s-au întâlnit doi prieteni regăsiţi şi s-au bătut ca nişte animale. Dieter şi-a amintit, iar Smiley a uitat. Veniseră din emisfere diferite ale nopţii, din lumi diferite de gândire şi de comportament. Dieter, înfocat, nestatornic, intransigent, luptase pentru construirea unei civilizaţii. Smiley, raţionalist, protector, luptase pentru a-l împiedica. „Dumnezeule, îşi spuse Smiley, cu glas tare, care dintre noi s-a purtat ca un gentleman…?“

Se ridică cu greu din pat şi se îmbrăcă. Se simţea mai bine în picioare.

CAPITOLUL 17

Stimate domnule consilier

Stimate domnule consilier,

Sunt în sfârşit în măsură să răspund ofertei ce mi s-a făcut din partea Serviciului Personal de a prelua un post mai important în cadrul Departamentului. Regret că am întârziat atât de mult cu răspunsul, dar aşa cum ştiţi, nu m-am simţit bine în ultimul timp şi am fost, de asemenea, nevoit să rezolv unele probleme personale, neavând tangenţă cu Departamentul.

Întrucât nu m-am refăcut complet după indispoziţia suferită, cred că nu ar fi înţelept din partea mea să accept această ofertă. Vă rog să aveţi amabilitatea să-i transmiteţi directorului Serviciului Personal decizia mea.

Sunt convins că veţi înţelege.

Al dumneavoastră,

George Smiley

Dragă Peter,

Îţi trimit alăturat o notă cu privire la cazul Fennan. Este singurul exemplar. După ce îl vei citi, te rog să i-l transmiţi lui Maston. Am crezut necesar să consemnez evenimentele, chiar dacă, oficial, nu au avut loc.

Cu aceleaşi sentimente,

George

Cazul Fennan

Luni, 2 ianuarie, l-am chestionat pe Samuel Arthur Fennan, funcţionar superior la Foreign Office, în vederea clarificării unor acuzaţii aduse împotriva lui într-o scrisoare anonimă.

Întrevederea a avut loc, conform procedurii obişnuite, şi anume cu consimţământul Foreign Office-ului. Nu aveam nimic de reproşat lui Fennan, în afara simpatiilor sale comuniste, de pe vremea când studia la Oxford, în anii 1930, fapt căruia i s-a acordat puţină importanţă. Întrevederea a fost, de aceea, într-un anume sens, o simplă formalitate.

Biroul lui Fennan, de la Foreign Office, nefiind corespunzător acestei întrevederi, ne-am decis să o continuăm în St. James’s Park, profitând de vremea frumoasă de afară.

S-a dovedit ulterior că am fost recunoscuţi şi observaţi de către un agent al Serviciilor de Informaţii est-germane, care cooperase cu mine în timpul războiului. Nu este sigur dacă îl pusese pe Fennan sub supraveghere sau dacă prezenţa sa în parc fusese o simplă coincidenţă.

În noaptea de 3 ianuarie, poliţia din Surrey a raportat că Fennan s-a sinucis. Un bilet bătut la maşină şi semnat de către Fennan pretindea că fusese persecutat de către Serviciile de Securitate.

În acelaşi timp, ancheta a dezvăluit următoarele fapte, care sugerează că a fost vorba de crimă:

1. La ora 7.55. În seara morţii sale, Fennan a cerut Centralei telefonice din Walliston să fie sunat, a doua zi, la ora 8.30 dimineaţa.

2. Fennan şi-a pregătit o ceaşcă de cacao, cu puţin înainte de moartea sa, dar nu a băut-o.

3. Se presupune că s-a împuşcat în hol, la piciorul scării. Biletul se afla lângă cadavru.

4. Pare ciudat că a dactilografiat această ultimă scrisoare, dat fiind că folosea arareori maşina de scris, dar, ceea ce este şi mai suspect, a coborât în hol ca să se sinucidă.

5. În ziua morţii sale, a trimis prin poştă o scrisoare prin care mă invita, în termeni presanţi, să iau masa de prânz cu el, a doua zi la Marlow.

6. Ceva mai târziu, s-a aflat că Fennan solicitase o zi de concediu pentru miercuri, 4 ianuarie. După

câte se pare, nu-i spusese acest lucru soţiei sale.

7. S-a remarcat, de asemenea, că scrisoarea de sinucigaş fusese dactilografiată la maşina de scris a lui Fennan, iar caracterele prezentau anumite similitudini cu cele din scrisoarea anonimă. Raportul laboratorului conchidea, în acelaşi timp, că cele două scrisori nu fuseseră dactilografiate de către aceeaşi mână, deşi erau scrise la aceeaşi maşină.

Doamna Fennan, care fusese la teatru în seara morţii soţului ei, a fost rugată să explice raţiunea apelului de la ora 8.30 din partea Centralei telefonice şi a pretins, în mod fals, că fusese solicitat de către ea. Centrala a afirmat cu certitudine contrariul. Doamna Fennan a pretins că soţul ei fusese nervos şi deprimat după întrevederea cu Serviciile de Securitate, ceea ce ar fi susţinut termenii scrisorii lăsate de el.

În după-amiaza zilei de 4 ianuarie, după ce am plecat de la doamna Fennan, m-am reîntors la locuinţa mea din Kensington. Zărind pe cineva la fereastră, am sunat la uşă dându-mă altcineva. Mi-a deschis un bărbat. Acesta a fost ulterior identificat drept membru al Serviciilor de Informaţii est-germane. M-a poftit înăuntru, dar am declinat invitaţia şi m-am reîntors la maşina mea, notând în acelaşi timp numerele maşinilor parcate în apropiere.

În aceeaşi seară, m-am dus la un mic garaj din Battersea, pentru a verifica originea uneia dintre maşini, care era înregistrată pe numele proprietarului acestui garaj. Am fost atacat de către un agresor necunoscut, care m-a bătut până m-a lăsat inconştient. Trei săptămâni mai târziu, proprietarul garajului, un anume Adam Scarr, a fost pescuit din apele Tamisei lângă Battersea Bridge. Fusese beat când s-a înecat. Trupul nu purta urme de violenţă şi se ştia că Scarr avea darul beţiei.

Este demn de reţinut faptul că, în cursul ultimilor patru ani, Scarr îi asigura unui străin anonim folosinţa unei maşini şi primea recompense băneşti generoase pentru acest lucru.

Toate aranjamentele în acest sens erau menite să ascundă identitatea persoanei care închiria maşina, chiar faţă de Scarr, care nu-şi cunoştea clientul decât după porecla „Blondie” şi îl putea contacta doar sunând la un anumit număr de telefon. Numărul de telefon este important, întrucât aparţine Misiunii Est-Germane a Oţelului.

Între timp, s-a procedat la verificarea alibiului doamnei Fennan pentru seara crimei, ceea ce a permis descoperirea unor informaţii importante:

> 1. Doamna Fennan asista la spectacolele de la Weybridge Repertory Theatre de două ori pe lună, în prima şi în a treia marţi a lunii. (N.B. Clientul lui Adam Scarr îşi lua maşina în prima şi în a treia marţi a fiecărei luni.)
>
> 2. Doamna Fennan venea întotdeauna cu o mapă de partituri, pe care o lăsa la garderobă.
>
> 3. La teatru, pe un loc alăturat celui ocupat de ea, şedea întotdeauna un bărbat care corespunde semnalmentelor agresorului meu şi ale clientului lui Scarr. Un membru al personalului teatrului a dedus în mod greşit că acest bărbat ar fi soţul doamnei Fennan. Acesta venea şi el cu o mapă de partituri pe care o lăsa la garderobă.
>
> 4. În seara crimei, doamna Fennan a părăsit teatrul devreme; prietenul ei nu sosise şi ea a uitat să-şi ridice mapa de la garderobă. Mai târziu, în aceeaşi noapte, a telefonat la teatru pentru a se interesa dacă se putea ridica mapa imediat, îşi pierduse tichetul de la garderobă. Mapa a fost recuperată de prietenul obişnuit al doamnei Fennan.

În acest moment, străinul a fost identificat ca fiind numitul Mundt, angajat al Misiunii Est-Germane a Oţelului. Directorul acestei misiuni era Herr Dieter Frey, colaborator al Serviciului nostru pe vremea războiului şi care avea o vastă experienţă

operativă. După război, a intrai în serviciul guvernului în zona sovietică a Germaniei. Trebuie să menţionez că Frey a colaborat cu mine în timpul războiului, pe teritoriul inamic, şi că s-a dovedit un agent strălucii şi ingenios, plin de resurse.

Am decis, ca atare, să mă duc pentru a avea o a treia întrevedere cu doamna Fennan. A cedat şi a recunoscut că a jucat rolul de curier de informaţii al soţului ei, care fusese recrutat de către Frey, cu cinci ani în urmă, în cursul unei vacanţe în munţi, într-o staţiune de sporturi de iarnă. Ea însăşi a colaborat fără tragere de inimă, în parte din loialitate faţă de soţul ei, în parte pentru a-l proteja de propria lui neglijenţă în îndeplinirea rolului său de spion. Frey l-a văzut pe Fennan vorbind cu mine în parc. Presupunând că mai eram angajat în activitatea operativă, a dedus că Fennan era fie suspect, fie agent dublu. I-a dat instrucţiuni lui Mundt să-l lichideze pe Fennan, iar soţia lui, din cauza propriei ei complicităţi, a fost redusă la tăcere. Ea este cea care a dactilografiat textul scrisorii de sinucigaş la maşina de scris a lui Fennan deasupra unui specimen de semnătură al soţului ei.

Mijlocul prin care îi transmitea lui Mundt informaţiile procurate de către soţul ei este demn de reţinut. Ea plasa notele şi copiile documentelor într-o mapă de partituri pe care o ducea la teatru. Mundt, echipat cu o mapă asemănătoare, conţinând bani şi instrucţiuni, o lăsa, ca şi ea, la garderobă. Nu le rămânea decât să schimbe tichetele de garderobă. Dat fiind că Mundt nu s-a prezentat în seara respectivă la teatru, doamna Fennan, respectând instrucţiunile primite, a trimis tichetul la o adresă din Highgale. A părăsit teatrul pentru a prinde ultima ridicare a poştei din Weybridge. Mai târziu, în aceeaşi seară, când Mundt i-a cerut mapa, ea i-a relatat ceea ce făcuse. Mundt a insistat să recupereze mapa imediat, întrucât nu dorea să mai facă o deplasare la Weybridge.

Atunci când am chestionat-o pe doamna Fennan a doua zi dimineaţa, una dintre întrebările mele (în legătură cu apelul de la 8.30) a alarmat-o într-atât, încât i-a telefonat lui Mundt. Ceea ce explică agresiunea căreia i-am fost victimă mai târziu în aceeaşi zi.

Doamna Fennan mi-a dat adresa şi numărul de telefon folosite de ea pentru a-l contacta pe Mundt, pe care îl cunoştea sub numele de acoperire Freitag. Ambele duceau la apartamentul unui pilot al companiei „Lufteuropa“, care îl primea şi îl găzduia adesea pe Mundt, atunci când acesta i-o cerea. Pilotul (probabil curier al Serviciilor de Informaţii est-germane) nu s-a mai întors în Anglia după data de 5 ianuarie.

Acestea sunt, în rezumat, dezvăluirile doamnei Fennan, care, într-un anumit sens, nu au condus nicăieri. Spionul a murit, ucigaşii lui au dispărut. Nu mai rămânea decât să fie evaluată dimensiunea prejudiciului. A fost contactat în acest sens Foreign Office-ul, iar domnul Felix Taverner a primit instrucţiuni să determine, după registrele ministerului, ce informaţii fuseseră dezvăluite. În acest scop, a fost necesară alcătuirea unei liste a tuturor documentelor la care a avut acces Fennan după recrutarea sa de către Frey. Fapt remarcabil, aceste cercetări nu au scos la iveală nicio însuşire sistematică a vreunor dosare secrete, Fennan nu a scos niciun fel de dosar secret, cu excepţia celor ce îi foloseau pentru îndeplinirea sarcinilor sale de serviciu. În ultimele şase luni, în cursul cărora accesul său la documente de mare importanţă sporise în mod considerabil, Fennan nu a dus acasă niciun dosar aflat în regim de documente secrete. Dosarele duse de el acasă în această perioadă erau în general de mică importanţă şi unele tratau subiecte ce intrau în sfera de interes a biroului său. Faptul acesta nu concorda cu roiul de spion al lui Fennan. Ar fi fost totuşi posibil să-şi fi pierdut entuziasmul pentru acest rol, iar invitaţia la dejun pe care mi-a făcut-o să fi fost un prim pas pe calea mărturisirilor. Ca atare, s-ar putea să fi scris el însuşi scrisoarea anonimă pentru a putea intra în contact cu Departamentul.

Alte două fapte ar trebui menţionate în acest stadiu. Sub un nume de împrumut şi cu un paşaport fals, Mundt a părăsit Anglia cu avionul a doua zi după ce doamna Fennan mi-a mărturisit cele menţionate mai sus. A scăpat atenţiei autorităţilor de la aeroport, dar a fost recunoscut de către însoţitoarea de bord. În al doilea rând, agenda lui Fennan

conţinea numele complet şi numărul oficial de telefon ale lui Dieter Frey o încălcare flagrantă a celor mai elementare reguli de spionaj.

A fost greu de înţeles de ce a aşteptat Mundt trei săptămâni în Anglia după ce l-a asasinat pe Scarr şi chiar mai greu de a reconcilia activitatea lui Fennan, aşa cum o descrisese soţia lui, cu selectarea evident neplanificată şi neproductivă a dosarelor de către el. O reexaminare a faptelor a condus în mod repetat la aceeaşi concluzie: singura dovadă că Fennan ar fi fost spion provenea de la soţia lui. Dacă faptele ar fi fost aşa cum le descrisese ea, de ce i s-a permis să supravieţuiască hotărârii ferme a lui Mundt şi a lui Frey de a-i elimina pe toţi cei care deţineau informaţii periculoase?

Pe de altă parte, nu era oare posibil ca spionul să fie ea însăşi?

Aceasta ar explica data plecării lui Mundt: a părăsit Anglia îndată ce a primit asigurări din partea doamnei Fennan că eu am dat crezare ingenioasei ei mărturisiri. Ar explica şi menţiunea din agenda lui Fennan: Frey era o cunoştinţă de vacanţă şi un vizitator ocazional la Walliston. Ar mai explica şi modul în care Fennan alegea dosarele: dacă nu lua decât dosare lipsite de interes, în timp ce munca sa era eminamente de ordin secret, faptul nu-şi găsea decât o singură explicaţie, şi anume că îşi suspecta nevasta. De aici şi invitaţia la Marlow, urmând în mod firesc întrevederii noastre din ajun. Fennan se hotărâse să-mi comunice temerile sale şi a solicitat o zi de concediu în acest scop, fapt necunoscut de către soţia lui. Aceasta explică în egală măsură scrisoarea anonimă de autodenunţare: Fennan dorea să intre în contact cu noi, contact ce urma să-i servească drept *preliminarii în vederea denunţării soţiei sale.*

Pe baza acestei ipoteze, se poate adăuga faptul că, în materie de spionaj, doar doamna Fennan s-a dovedit eficientă şi conştiincioasă. Tehnica folosită de către ea şi de către Mundt reamintea de cea aplicată de Frey în timpul războiului. Aranjamentul de rezervă de a se expedia prin poştă tichetul de garderobă în cazul în care întâlnirea nu avea loc este tipic

pentru un plan minuţios elaborat. Doamna Fennan acţiona, după câte se pare, cu o precizie greu compatibilă cu afirmaţiile sale potrivit cărora fusese complicea soţului ei şi constrânsă de împrejurări.

Deşi, logic vorbind, doamna Fennan poate deci să fie suspectată de spionaj, nu există niciun motiv să credem că relatarea de către ea a evenimentelor din noaptea asasinării lui Fennan ar fi neapărat falsă. Dacă ar fi ştiut că Mundt intenţiona să-i ucidă soţul, nu ar fi dus mapa de partituri la teatru şi nici nu ar fi expediat prin poştă tichetul de garderobă.

Ca atare, aparent nu exista niciun mijloc prin care să se susţină o acuzaţie împotriva ei, doar dacă nu se găsea o posibilitate de reactivare a relaţiei dintre doamna Fennan şi controlorul acesteia. În timpul războiului, Frey stabilise un cod ingenios pentru contactele de urgenţă, prin intermediul unor fotografii şi al unor cărţi poştale ilustrate. Subiectul ilustraţiei conţinea mesajul respectiv. O temă religioasă, precum o madonă sau o biserică, indica necesitatea unei întâlniri de urgenţă. Destinatarul răspundea printr-o scrisoare absolut neutră, însă datată. Urma să aibă loc o întâlnire la o dată şi un loc stabilite în prealabil, exact după cinci zile de la data menţionată în scrisoare.

Este posibil ca Frey, care, evident, nu şi-a modificat cu aproape nimic stilul de lucru din timpul războiului, să fi continuat să aplice acest sistem, care, la urma urmelor, nu trebuia folosit decât ocazional. Bazându-mă pe această ipoteză, i-am trimis Elsei Fennan o carte poştală ilustrată reprezentând o biserică şi purtând ştampila poştei din Highgate. Am sperat, fără mare convingere, că Elsa Fennan va crede că i-a parvenit de la Frey. A reacţionat imediat, trimiţând la o adresă necunoscută din străinătate un bilet pentru un spectacol de teatru de la Londra, care urma să aibă loc cinci zile mai târziu. Frey l-a primit şi l-a considerat drept un *apel urgent*. Ştiind că Mundt fusese compromis prin „confesiunea” doamnei Fennan, Frey a decis să se prezinte el însuşi la întâlnire.

Ca atare, s-au întâlnit la Teatrul Sheridan, din Hammersmith, joi, 15 februarie.

La început, fiecare dintre ei a crezut că iniţiativa întâlnirii fusese luată de celălalt, dar atunci când Frey şi-a dat seama că fuseseră traşi pe sfoară, el a procedat la o acţiune drastică. S-ar putea să o fi suspectat pe doamna Fennan că l-a atras într-o cursă sau că se afla sub supraveghere. Nu vom şti niciodată. Oricum ar fi. Frey a asasinat-o pe Elsa Fennan. Modul în care a procedat este descris în raportul legistului făcut în cursul anchetei: „S-a aplicat o unică presiune asupra laringelui, în special asupra lamelor cartilajului tiroid, ceea ce a cauzat moartea aproape instantanee. Se pare că agresorul doamnei Fennan nu era novice în astfel de chestiuni”.

Frey a fost urmărit până la o casă plutitoare amarată lângă Cheyne Walk şi, opunându-se în mod violent arestării sale, a căzut în apele fluviului, de unde i-a fost recuperat cadavrul.

CAPITOLUL 18

Între două lumi

Clubul nu prea respectabil al lui Smiley era de obicei gol duminica, însă doamna Sturgeon nu încuia uşa cu cheia, în eventualitatea în care vreunul dintre „domnii aceia“ avea chef să vină. Adoptase faţă de „domnii aceia“ aceeaşi atitudine severă, autoritară, de pe vremea când era proprietăreasă la Oxford şi le inspira norocoşilor ei chiriaşi mai mult respect decât toată adunătura de membri ai consiliului profesoral şi de proctori. Ierta totul, dar lăsa de fiecare dată să se înţeleagă că dovedea o clemenţă excepţională şi că nu se va mai întâmpla niciodată să treacă ceva cu vederea. L-a obligat o dată pe Steed-Asprey să pună zece şilingi în cutia milelor pentru că adusese cu el şapte invitaţi fără să anunţe în prealabil, servindu-i după aceea cu o cină de pomină.

S-au aşezat la aceeaşi masă pe care au ocupat-o data trecută. Mendel părea ceva mai palid, puţin îmbătrânit. Deabia dacă a scos o vorbă în timpul mesei, mânuindu-şi cuţitul şi furculiţa cu aceeaşi precizie cu care îşi îndeplinea orice misiune. Guillam a fost cel care a susţinut aproape singur întreaga conversaţie, dat fiind că Smiley s-a dovedit şi el mai puţin vorbăreţ ea de obicei. Se simţeau în largul lor în această companie şi niciunul nu dorea neapărat să vorbească dacă nu era cazul.

— De ce a făcut-o? întrebă Mendel pe neaşteptate.

— Cred că ştiu, răspunse Smiley clătinând uşor capul, dar nu este decât o supoziţie. Cred că visa la o lume fără conflicte, reglementată şi apărată de noua doctrină. Am înfuriat-o o dată, ştiţi, şi a ţipat la mine: „Sunt o jidoavcă rătăcitoare, un tărâm al nimănui, câmpul de bătălie al soldaţilor voştri de plumb“. Văzând că noua Germanie se reconstruieşte după imaginea celei vechi, şi renaşte, după cum s-a exprimat ea, orgoliul umflat, cred că nu a mai putut suporta. Presupun că s-

a gândit la inutilitatea suferinţelor ei şi la prosperitatea celor care o persecutaseră şi s-a revoltat. Cu cinci ani în urmă, soţul ei îl cunoscuse pe Dieter într-o staţiune germană de sporturi de iarnă. Pe vremea aceea, Germania era pe cale să redevină o mare putere occidentală.

— Era comunistă?

— Nu cred că îi plăceau etichetele. Mai curând dorea să ajute la edificarea unei societăţi care să trăiască fără războaie. Pacea a devenit un cuvânt urât acum, nu-i aşa? Cred că dorea pacea.

— Şi Dieter? întrebă Guillam.

— Dumnezeu ştie ce dorea Dieter. Onoruri, cred, o lume socialistă, spuse Smiley ridicând din umeri. Visau pacea şi libertatea. Acum sunt asasini şi spioni.

— Dumnezeule mare! exclamă Mendel.

Smiley tăcu din nou, privindu-şi paharul. În cele din urmă, se hotărî să vorbească din nou:

— Nu mă pot aştepta să înţelegeţi. Voi nu aţi văzut decât sfârşitul lui Dieter. Eu am văzut începutul. A parcurs întreg cercul. Nu cred că s-a consolat niciodată că a fost trădător în timpul războiului. Dorea să repare această greşeală. Era unul dintre acei arhitecţi ai lumii care par meniţi să nu facă altceva decât să distrugă. Asta e tot.

— Şi apelul acela de la 8.30? interveni Guillam cu tact.